

ПОСІБНИК ДЛЯ ВЧИТЕЛЯ

1929

А.М. Мартинець

ПОЗАКЛАСНА РОБОТА З ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

НОВІНКА!
З використанням
інтерактивних
технологій
навчання

А.М. Мартинець

ПОЗАКЛАСНА РОБОТА З ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Посібник для вчителя

ІБ ПНУС

777970

КИЇВ
"Видавництво А.С.К."
2004

77 79 70 2/2

2

74.268.3(0)

ББК 83.3

M64 M29

Національний університет

імені Василя Стефаника

код 02125266

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА

Інв. №

77 79 70

Мартинець А. М.

M64 Позакласна робота з зарубіжної літератури: Посібн. для вчителя. — К.: Видавництво А.С.К., 2004. — 144 с.

ISBN 966-319-042-6.

У посібнику розглянуто важливі принципи організації позакласної роботи із зарубіжної літератури в загальноосвітніх навчальних закладах, що реалізуються в різних формах.

Призначений для вчителів і методистів.

ББК 83.3

ISBN 966-18-319-042-6

© А. М. Мартинець, 2003

© «Видавництво А.С.К.», 2004

ВСТУП

Літературна освіта, формування всебічно розвиненої особистості, кваліфікованого читача не можуть здійснюватися за рахунок тільки урочного часу. Для повної реалізації поставленої програмою мети вчитель зарубіжної літератури використовує позакласну роботу, що є невід'ємною частиною навчально-виховного процесу, тобто обов'язковим елементом нормально й повноцінно організованої роботи кожного навчального закладу.

Якщо, за переконанням О. Сухомлинського, «урок — основна ланка навчально-виховного процесу, де вчитель щоденно здійснює освіту, виховання й всебічний розвиток учнів», то саме позакласна робота сприяє розвитку зацікавленості у школяра предметом; розширенню та поглибленню знань, що їх здобувають учні на уроках; формуванню почуттів гуманістичного, патріотичного, толерантного характеру.

Що ж являє собою позакласна робота із зарубіжної літератури? Під цим терміном прийнято розуміти заходи з певної дисципліни, що їх проводять в позаурочний час у школі або за межами останньої, мають специфічні принципи організації, своєрідні види, прийоми та методи організації й проведення під керівництвом учителя-словесника.

В організації позакласної роботи потрібно дотримуватися положень психології й дидактики, узагальнивши які, варто зупинитися на таких:

- тісний взаємозв'язок уроків і всіх видів позакласної роботи у формуванні громадської активності, читацької культури школяра у системі їх естетичного та гуманістичного виховання;
- об'язкова спрямовальна роль учителя-словесника в розвитку самостійної читацької та літературно-творчої діяльності учнів;
- цілеспрямоване виховання почуттів толерантного характеру;
- широке використання ігрових видів роботи.

Незважаючи на те, що мета уроків та позакласної роботи в кінцевому підсумку збігаються: **забезпечити літературну освіту учнів**, — позакласна робота має свої, важливі для навчання та виховання мету й завдання. Вони спрямовані на поглиблення та розширення здобутих на уроках знань, тим самим краще засвоєння урочного матеріалу; розвиток навичок літературного аналізу, розвиток логічного й критичного мислення, мовного чуття; удосконалення володінням рідною, а по можливості, й іноземними мовами; розвиток творчих можливостей учнів; підвищення загальнокультурного рівня розвитку школярів.

Дещо детальніше розглянемо окремі важливі принципи організації позакласної роботи із зарубіжної літератури в загальноосвітніх навчальних закладах:

- *вибірковість*. Згідно з загальнодидактичними принципами учитель-словесник обирає тему, літературний матеріал, учнівський колектив, місце та час проведення конкретного заходу;
- *наукова поглибленість*. Обраний для позакласної роботи матеріал не може повторювати за обсягом та характером роботи той, що розглядали на урочних заняттях. Винятком є випадки, коли на відомому учням фактажеві відкриваються нові площини літературознавчого, філософського та іншого характеру. Під час обирання та розглядання матеріалу потрібно враховувати перспективу — можливість залучити школярів до роботи факультативів;
- *практична спрямованість*. Цей принцип передбачає зв'язок урочних та позакласних занять, трансформацію теорії в площину практики;
- *добровільність*. Забезпечити добровільний початок усіх видів і форм позакласної роботи, що базується на зацікавленості як головній умові позитивної результативності у процесі організації і під час проведення заходів;
- *рівне право*. Усі учні рівноправні учасники в позакласній роботі;
- *зацікавленість*. Цей принцип виражається у різноманітності та варіативності форм позакласних заходів, методів та прийомів роботи.

У позакласній роботі не може бути шаблонів, схематизму, рамок чи чітких регламентацій. Ось чому взірці позакласних заходів, подані в окремих посібниках, періодичних фахових виданнях, можна вважати лише одним із варіантів її організації, що потребує конкретизації у кожному частковому випадку. Це стосується як змісту, так і структуризації.

Діалектичне протиріччя — обов'язкове дотримання навчальної програми і водночас вихід за її межі — становить одну із найголовніших особливостей позакласної роботи, яка покликана розвивати й виховувати, спираючись на пізнавальну зацікавленість учнів.

Визначаючи зміст позакласної роботи, потрібно враховувати два чинники:

- а) особистісний (учень), тобто врахування й задоволення запитів;
- б) обов'язковий (навчальна програма з предмета), тобто прагнення добитися ліпшого, повнішого засвоєння знань.

Зміст позакласної роботи реалізується в різних формах. Протягом багатьох років "завойовували своє місце під сонцем" і виправдали себе такі форми позакласної роботи з літератури, як олімпіади, гуртки, усні журнали, вечори та ранки. За останні роки особливої популярності набули предметні тижні й декади, години цікавого літературознавства, заочні подорожі, турніри. Можна навести значно більше прикладів відомих форм позакласної роботи, однак крапку ставити на цьому не можна, оскільки пошук форм триває і триватиме, допоки існуватиме сам процес учіння.

Численні та різноманітні форми позакласної роботи умовно можна поділити на дві основні групи:

- періодичні;
- систематичні.

Для форм першої групи характерна атмосфера піднесеності та радості. Це зустрічі, конкурси, концерти, карнавали, конференції, олімпіади.

До другої групи належать різноманітні творчі об'єднання (за інтересами, здібностями), тобто літературні гуртки, клуби, лекторії, шкільні театри тощо.

Саме з цієї групи розпочнемо детальнішу розмову про позакласну роботу із зарубіжної літератури в середніх навчальних закладах.

КЛУБНА РОБОТА

За твердженням науковців (Т. Калечиць, З. Кейліна та інші), клуб — це поєднувальна форма позакласної роботи. Він поєднує всі форми позакласної та позашкільної роботи, у нашому випадку з літератури, інакше кажучи, є її центром.

Клуб — це досить численна (близько 200 учнів) спілка дітей різних вікових груп, яких об'єднує спільний інтерес до зарубіжної літератури. На правах секцій у ньому працюють гуртки, як тематичні, так і з різноплановою тематикою, проте всі вони спрямовані на досягнення мети, поставленої перед клубом. Роботою керує рада клубу, яка формує загальні завдання, напрями роботи, форми діяльності тощо.

На перших засіданнях ради клубу вирішують організаційні питання: обговорюють і затверджують запропонований радою план роботи клубу; відкоректовують склад ради; обирають голову, обирають назву клубу; формулюють основні завдання; формують редакційну колегію; обирають літописця, який фіксуватиме все, що обговорюватиметься на засіданнях.

Літературний клуб має свій девіз та пісню.

На засіданнях обговорюють зміст і художнє оформлення чергового номера стіннівки чи бюлетеня, тему наступного засідання, хід підготовки кожного масового заходу.

Робочі засідання клубу бувають найрізноманітнішої форми: усний журнал, читацька конференція, лекція, бесіда, зустріч з письменниками, поетами й науковцями-літературознавцями, конкурси тощо.

Пропонуємо матеріали одного із засідань клубу "Знавці зарубіжної літератури".

Клуб "Знавці зарубіжної літератури" — це захоплива подорож у Країну Знань, у Світ Літератури. У роботі члени клубу виявляють максимум ініціативи. Кожне засідання цього клубу присвячене окремій темі. Нею можуть бути літературні напрями, окремі жанри, творчість одного письменника чи визначений художній твір. Засідання включає два етапи: підготовчий і власне засідання.

На підготовчому етапі словесник повідомляє про запитання, які будуть виголошені на конкурсі. Їх готують учні, а вчителі лише коректують. Відкоректовані й відібрані вчителем матеріали записують на окремих аркушах паперу, заклеюють у конверти й розігрують як лотерею.

Проілюструємо це на матеріалі заходу, присвяченого творчості Данієля Дефо, зокрема його творів "Життя, незвичайні й дивовижні пригоди Робінзона Крузо, моряка із Йорка, який прожив двадцять вісім років у повній самостійності біля берегів Америки, біля витоків великої ріки Оріноко, куди його викинуло після корабельної аварії, під час якої весь екіпаж корабля, окрім нього, загинув, з викладом його незвичайного порятунку піратами, описаного ним-таки", або, як його звикли називати, "Незвичайні й дивовижні пригоди Робінзона Крузо".

1. Які з цих предметів мав на безлюдному острові Робінзон? (Ножі, цвях, парасолька, компас, шматок глини). Як вони до нього потрапили? (Робінзон Крузо мав на острові парасольку, ножі, шматочок глини. Парасольку він зробив сам. Ножі взяв із корабля. Глину знайшов на острові й виготовляв із неї посуд. Компаса у Робінзона не було).

2. Живучи на острові, Робінзону Крузо довелося багато чого навчитися. Чи не найголовніше з того — вміння пекти хліб. Для того щоб покласти на стіл буханець, треба виконати багато усякої роботи. А чи відомо вам, шановні знавці, які саме види робіт потрібно виконувати? Назвіть їх, не порушивши порядкової черговості.

(Оранка. Боронування. Сівба. Жнива. Молотьба. Помол зерна. Підготовка тіста. Випікання).

3. Багато людей вважають, що події, описані в книзі Д. Дефо, — вигадка. Якої думки ви про це?

(Основою події, описаної письменником, була пригода, що сталася з моряком Селькірком. Він прожив на безлюдному острові Мас-а-Тьєрра чотири роки. Відтоді цей острів почали називати островом Робінзона Крузо).

4. Пригадайте меню Робінзона Крузо в період дощів. (Сніданок — гроно винограду. Обід — шматочок козятини чи м'яса черепахи. Вечеря — 2-3 черепашчі яйця).

5. Назвіть професії, які опанував герой на безлюдному острові. (Хлібороб, пекар, гончар, мисливець, кравець, будівельник).

6. Пригадайте, як П'ятниця звертався до Робінзона Крузо:

- а) пан;
- б) господар;
- в) друг.

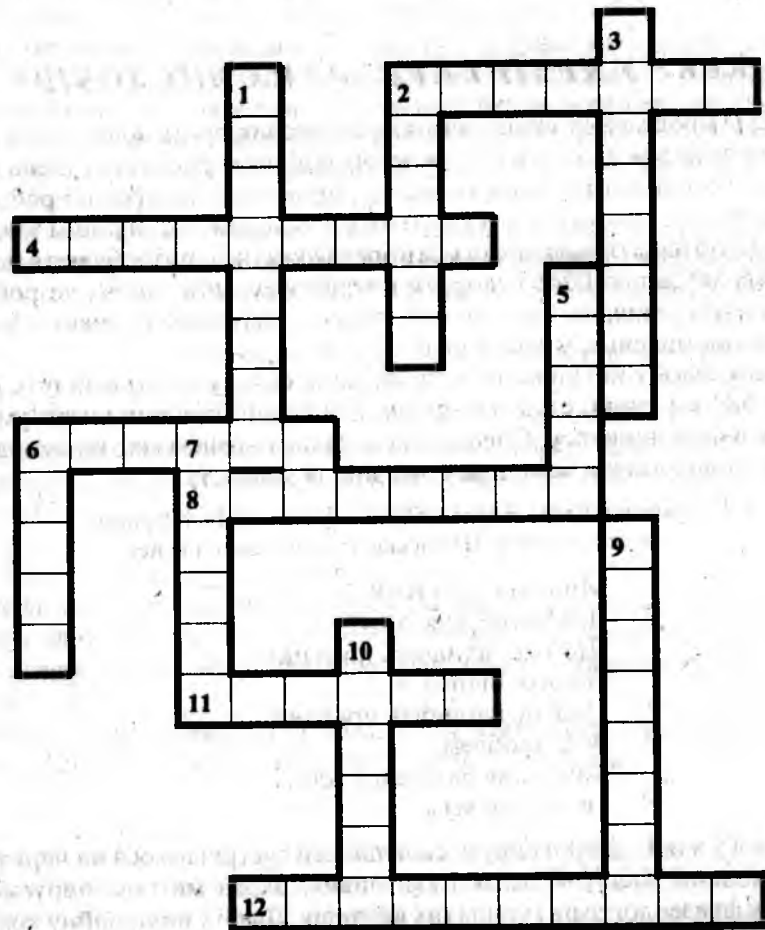
7. Назвіть ім'я перекладача твору Данієля Дефо українською мовою. (Хатунцева О. В.).

8. Пригадайте назви кораблів, які зустрічаються у творі Д. Дефо. (Назви кораблів у тексті не зустрічаються).

9. Розв'яжіть кросворд.

По горизонталі: 2. Ім'я дикуна. 4. Природна стихія, яку на острові пережив герой. 6. Предмет, що був для Робінзона Крузо найбільшою радістю. 8. Національність білої людини, врятованої від дикунів. 11. Рослина, яка проросла із викинутого насіння. 12. Кількість людей, котрі хотіли врятуватися під час корабельної аварії разом з головним героєм.

По вертикалі: 1. Як герой обліковував час на острові? 2. Птах, приручений Робінзоном. 3. Плоди, з яких Крузо готував ізюм. 5. Місто, де проживали батьки героя. 6. Ліки проти усіх хвороб у Бразилії. 7. Книга, знайдена Робінзоном в одній із скринь корабля. 9. Країна, в якій розташовувався маєток головного героя. 10. Люди, завдяки котрим Робінзон Крузо врятувався.

Відповідь: По горизонталі: 2. П'ятниця. 4. Землетрус. 6. Трубка. 8. Іспанець. 11. Ячмінь. 12. Одинадцять.

По вертикалі: 1. Щоденник. 2. Папуга. 3. Виноград. 5. Чуль. 6. Тютюн. 7. Біблія. 9. Бразилія. 10. Пірати.

Після розв'язування кросворда ведучі підбивають підсумки, визначають переможців.

Заключні засідання клубу проводять у формі вечорів та ранків. Великий інтерес і активність учнів викликають заходи у вигляді КВК. Елементи змагання й гри, найтісніший контакт з глядачами й ситуація, коли глядач стає учасником дійства, — усе це створює творчу атмосферу, в якій не залишається сторонніх, де кожен хоче бути активним і перебувати в центрі уваги того, що відбувається.

КВК “У КРАЇНІ КРИЛАТИХ ВИСЛОВІВ”

Для проведення заходу вчитель-словесник організовує групу, яка займатиметься підготовчою та організаційною роботою. Члени орггрупи розробляють сценарій заходу, провадять попередню роботу з учасниками, допомагають упоратися командам із домашнім завданням. Щоб надати можливість самореалізуватися, розробляють різнорівневі завдання. Щоб створити потрібну емоційну ауру, до роботи залучають учнів, які забезпечать музичне, світлове, художнє оформлення приміщення, у якому відбуватиметься захід.

Для заходу потрібні обрати журі, до складу якого ввійдуть учителі, батьки учнів, студенти-шефи. Усі гравці повинні знати умови оцінювання конкурсу. Спеціальна лічильна комісія має підсумувати бали і повідомляти всім присутнім про їх кількість.

Звучать позивні телевізійної передачі КВК і перший куплет пісні В. Шайнського, написаної для неї:

Ми починаєм КВК
Для чого? Для чого?
Щоб не залишить поза ним
Нікого, нічого.
І хай не вирішить проблем,
Всіх проблем,
Хай стане радісніше всім,
І веселіше всім.

Ведучий. Дорогі друзі, сьогодні ми зустрічаємося на черговому засіданні Клубу веселих і кмітливих. Зараз ми помандруємо в Країну фразеологізмів і крилатих висловів. Двері у незвичайну країну відкриє конкурс-розминка “Чи знаєш ти?”. Я називатиму крилаті

вислови, а ви повинні пояснити їх значення, або назвати твір, з якого вони походять.

1. **“Битися з вітряками”.** (Вислів уживається у значенні безрезультатно боротися з уявними перешкодами, займатися вочевидь безнадійною справою. Походить з твору іспанської літератури “Вигадливий ідальго Дон-Кіхот Ламанчський”, автор — Мігель Сервантес де Сааведра).

2. **“Коня! Піщарства за коня!”.** (Вислів характеризує предмет чи явище, яке вирішує всю подальшу долю людини. Цитату взято з трагедії В. Шекспіра “Річард III”).

3. **“Хто взяв меч, від меча й загине”.** (Вислів цей походить з євангельського переказу про арешт Христа, під час якого один з учнів його витяг меч. ...Тоді сказав йому Ісус: “Поверни меч твій на його місце; бо всі, хто взяв меч, від меча й загинуть”).

4. **“Заступити шляхи полю”.** (Поле — це безліса місцевість, степ, який починався за межами Київської Русі, на південь та південний схід від Києва. З поля йшли на Русь половці та печеніги; заступити шляхи полю означало не пустити у свій край ворогів).

5. **“Бути чи не бути”.** (Слова з монологу Гамлета із твору В. Шекспіра “Гамлет” означають найголовніші питання — життя й смерть).

6. **“Нема пророка в своїй країні”.** (Вислів означає: людина охоче прислухається до слів сторонніх осіб і зовсім не цінує навіть найрозумніших думок, якщо вони висловлені своїми, близькими людьми. Бере початок з біблійних текстів).

Ведучий. Слово надається журі. Голову лічильної комісії просимо оголосити результати “Розминки”.

Ведучий. Перед нами нове завдання. На шляху нашої подорожі з'явилася перешкода — прірва, а на її дні вода. Для того щоб перейти через неї, треба назвати якомога більше фразеологізмів зі словом *вода*, хто перемаже — переходить першим і приступає до виконання наступного завдання.

(Можуть наводитися висловлювання: *товкти воду в ступі, нерозливий вода, лити воду на млин, як з гуски вода, у ложці води втопити, виводити на чисту воду, води не скаламутити, вилами по воді писано, вода й камінь точить, тиха вода греблю рве, нести воду в решеті тощо*).

Ведучий. Лічильна комісія познайомить нас з результатами оцінювання, а члени журі прокоментують свою оцінку.

Звучить пісня капітанів.

Ведучий. Перед капітанами стоїть важке завдання. Вони по черзі повинні витягати картки із власними іменами й називати фразеологізм із цим власним іменем:

Аннібал — Аннібалова клятва.

Архімед — Архімедів важіль.
 Ахілл — Ахіллесова п'ята.
 Боян — віщий Боян.
 Геркулес — Геркулесові стовпи.
 Дамокл — Дамоклів меч.
 Мільтіад — лаври Мільтіада.
 Аріадна — нитка Аріадни.

Ведучий. Наступне завдання для капітанів: знайдіть крилаті вислови в художніх текстах:

- 1) *Не раз я ще зомліла впаду
 Перед покритою статуєю Ізиди,
 Не раз я кораблем на дно піду,
 Шукаючи нової Атлантиди.* (Леся Українка)
- 2) *Ну що ті гроші?! Дай мені коня:
 Півцарства?
 Царство!
 Душу — за коня!* (О. Орач)
- 3) *На вежі в замку я сиджу
 З наказу злої сили;
 Вночі на зорях ворожу
 Або, замислений, сиджу
 Над книгами Свєтлі.* (М. Вороний)
- 4) *Мов Лаокоон серед змій,
 Так люд увесь в тих путах в'ється...* (І. Франко)
- 5) *І вирішив я грань переступить,
 За котрою царює інший вимір.
 І в захваті безпечному повірив,
 Що досягнув мети: "Спинися мить!"
 Спинися мить!
 З Ельбрусом віч-на-віч
 Я порівнявся, молодий і сильний...* (Б. Олійник)
- 6) *Всім пахощам Аравії не змити
 Того, що пробриніло раннім-рано,
 Що процвіло музикою в душі...* (М. Рильський)

Ведучий. Журі оцінило гру капітанів, а голова лічильної комісії познайомить нас з результатами.

Надають слово голові.

Ще одне випробування для команд. Кожна команда жестами, мімікою повинна зобразити своїм вболівальникам сталий вираз, написаний на картці. Очко зараховується, якщо вболівальники вгадають те, що показує команда. На картках написано:

- Ахіллесова п'ята;
- Дамоклів меч;

- лицар печального образу;
- ім'я однієї з дев'яти муз.

Ведучий. Поки журі підб'є підсумки і вирішить, котра із команд була сильнішою, команди виконують ще одне завдання: треба дібрати фразеологізми до гумористичних малюнків, підготовлених нашими художниками.

Ведучий. На завершення нашого конкурсу познайомимося з тим, як команди виконали домашнє завдання. Їм треба було підготувати й інсценізувати казку "У країні фразеологізмів".

Ведучий. На завершення слово має журі.

Підбивають підсумки конкурсів, оголошують команду-переможця.

ЛІТЕРАТУРНА ВІТАЛЬНЯ

Проведенню засідання літературної вітальні передує дуже ретельна підготовка. Успішність заходу залежить від сукупності кількох чинників, брак хоча б одного з яких може негативно вплинути на результат усієї роботи. До них належать:

- 1) цікавий фактичний матеріал;
- 2) доброзичливий психологічний мікроклімат у групі;
- 3) відповідність дібраних текстів внутрішнім потребам та уподобанням учнів-читачів.

Засідання літературної вітальні, пропоноване для прикладу, обрамлене літературно-музичною композицією, у якій використано поетичні твори представників зарубіжжя про Україну: Е. Межелайтіса, Янки Купали, М. Танка, О. Твардовського, О. Хайяма, Л. Тат'янцевої та інших.

Обов'язковим у залі, де відбувається захід, є портрети Межелайтіса, Міцкевича, Рільке, Байрона, Бальзака.

Велику увагу у засіданні приділено ролевій грі. Учні виступають у ролях: критики, сучасники, Міцкевич, Межелайтіс, Рільке, Лу. Перед "акторами", які виконуватимуть ролі письменників, запрошених до вітальні, мають бути таблички з написом прізвища.

Декламовані художні тексти бажано супроводжувати музикою. Щоб створити необхідний для сприйняття текстів мікроклімат, читаючи спогади письменників зарубіжжя про Україну, варто демонструвати відповідні до тексту слайди.

Великої ваги надається світловому оформленню приміщення, де відбуватиметься цей захід.

Для мелодекламації можна використати музичні твори Г. Свиридова із циклу "Країна батьків", опери М. Глінки "Тарас Бульба",

пісні на вірші Байрона, а також твори сучасних композиторів про Україну та її столицю — Київ.

На сцені ведучий, читці, критики.

Ведучий. Україна з її лісами і степами, горами й долинами, минулим і сьогоднішнім стала частиною життя тих, хто не мав щастя називатися її синами й дочками.

Читець.

Ти перед поглядом моїм — зоря із хмар...
Я чулим серцем голос твій ловлю здаля.
З дитячих літ бринить в мені вогнем "Кобзар",
Мов любий брат, Тарас зі мною розмовля.
Люблю безкраї та рясні твої лани,
Що височать дзвінкими горами зерна,
Вкраїни душу дніпрової глибини,
Котра чайно понад бурями зрина.
Люблю, Україно, я тебе, як матір син.
Ти вічно в пам'яті моїй, в житті моїм
Нестимеш пісні чарівної весноплин.

Ведучий. Україна, її міста, містечка, села, багатство природи, традиції та звичаї підкорили серця тих, хто, здавалося б, знав, бачив і чув усе на світі, й ніщо його не здивує. Україна полонила їхні душі назавжди.

Читець.

Я на порозі міста зупинився
І зрозумів, що це ж про нього мріяв,
А ще, як в очі карі подивився,
То так відразу й закохався в Київ.
У ньому гори й води — все священне,
І золотих пісків Дніпро насіяв,
Стоять каштани, мовби наречені,
І я відразу ж закохався в Київ.
Йому вже тисяча п'ятсот. Віками
Його точили люті буревії,
Обличчя помережане пружками,
Та я відразу ж закохався в Київ.
Над ним блакить, як у моїм Стамбулі,
І ніби рідний вітерець повіяв.
Я Київ славити у віршах буду,
Бо я відразу закохався в Київ.

Ведучий. Україна, наша рідна Батьківщина, ніжна, мов пісня, бурхлива, як стрімка гірська ріка, замордована, поневолена й визво-

лена, неймовірно маленька й неосяжно велика водночас ввійшла в життя багатьох поетів і письменників зарубіжжя.

Читець.

Україно! Краю милий,
Сяєш ти огнями...
А колись була безсила,
Скута кайданами!
Сотні літ тебе терзали
І царі, й гетьмани.
Кров пани віками ссали
І ятрили рани.
Темна ніч кругом стояла,
Гуло люте горе,
Кров синів твоїх стікала,
Мов Дніпро у море.

Ведучий. Україна з її незвичайно мелодійною мовою була і буде джерелом натхнення, музою творчості для митців слова. Перегорнімо щоденники, окремі сторінки листів, які належать сьогоднішньому людству, і пригадаймо слова, сказані про Україну.

Читець 1. Україна, її прекрасна столиця Київ — це рідні моему серцю місця. Тут я провів юність, тут я вчився. Більша частина мого серця належить цій землі, яку я безмежно люблю.

(Ярослав Івашикевич)

Читець 2. Київ, як і вся українська земля, — дуже красивий, чарівний. Після незабутніх днів перебування тут я обов'язково напишу твори, присвячені давній історії цього краю, — від Ярослава Мудрого до наших часів.

(Моріс Дрюон)

Читець 3. У великім цім місті, столиці королівства, понад 400 церков і вісім ринків, людей велика сила, а він, як і весь край цей, боровся із захланними печенігами та іншими ворогами і перемагав силою втікачів-рабів, що сюди звідусіль збігалися, а особливо з Докійської землі.

(Дитмар Мерзебурзький)

Читець 1.

Чи на Вкраїні я б ту липу упізнав,
Що сотню панночок і сотню хлопців бравих
Ховала в холодку, при танцях і забавах,
Як вечір повивав блакитноводу Рось?..

(Адам Міцкевич)

Читець 2. ...Саме вона (Русь, Україна) ...обдаровала мене по-чуттям братерського зв'язку з людьми.

(Райнер Марія Рільке)

Читець 3. Мрію ще раз побувати на цій чарівній українській землі.

(Джон Чівер)

Читець 1. Чудесна українська земля, красень Київ зворушив моє серце, серце вдячного друга.

(Х. А. Портуондо)

Читець 2. Бажаю всього найкращого цій щасливій, квітучій, вільній країні! Бажаю великих врожаїв її полям, краси її жінкам, її дітям, зелені її гаєм, квітів її каштанам, натхнення її поетам.

(Марія Тереза Деон)

Читець 3. Я в стародавньому Києві. Володимирі і Ізяслави зовсім заволоділи моєю уявою; за ними ледве примітив я сьогоднішнє покоління...

Природа чудесна: з нагірного берега Дніпра на кожному кроці змінюються краєвиди; додай до цього святощі руїн, морок печер. З яким хвилюванням ступаєш у темряву Лаври і Софійського собору, і як душі просторо, коли потім виходиш на білий світ; зелень, тополі і виноградники, чого у нас немає!

(О. Грибоедов)

Читець.

Твій характер і поступ — билинний,
Голос твій — ніби спів солов'я.
Україно моя, Україно,
Найщиріша ти пісне моя!
Любий простір мені тополиний
І дзеркальна Дніпра течія.
Україно моя, Україно,
Непогасна ти мріє моя!
Славлю я твій політ соколиний
І синів, що упали в боях.
Україно моя, Україно,
Легендарна ти славо моя!

Ведучий. Усі вони, добре- і маловідомі чужинці, що хоча б раз доторкнулися оком, ногою чи серцем до нашої Батьківщини, зображували та згадували українську землю по-своєму. Щоправда, усі вони зовсім однаково і назавжди "прикипіли" до неї своїми душами.

Читець.

Дрімає соняшник і пахне ніжно м'ята.
І в квітці забарилася бджола.
Шепоче липа, цвітом пелехата,
І напливає вечорова мла.
Повітря тепле, чисте і прозоре,
Укутуються в темінь явори.

Все яскравіше, все чіткіші зорі,
Хоч місяць ще не глянув з-за гори.
Ведем розмову лагідно з братами,
В нас спільні думи, спільні в нас слова,
Немовби тут Дніпро і Німан з нами
І поруч Україна та Литва.

З'являються критики.

Ведучий. Сьогодні в літературній вітальні зібралося багато відомих людей. Вони різних національностей, та всіх їх поєднує одне велике почуття: любов до України.

Критик I. Під час навчання у Вільнюському університеті Едуардасу Межелайтісу доручили написати заклик до товаришів. Зробити це було важко. Допоміг "Кобзар" Шевченка. В одному з листів поет згадував: "Мені здавалося, що сам Тарас Григорович простягнув мені руку. Відтоді я вже не розлучався з його "Кобзарем".

Критик II. Першими творами, перекладеними литовською мовою, були вірші Шевченка. Згодом у Межелайтіса з'явилися переклади творів Тичини, Рильського та інших українських співців. Так Україна ввійшла в його життя і з'явилися нові рядки:

О Україно, діво кароока,
Ти наче ніжність — серце зігриваєш,
Ти наче мати — все про мене знаєш.

Критик III. Одного разу Межелайтіс розповів таку історію. Приїхав він уперше в Україну раною весною. У Києві, на бульварі Т. Шевченка йому стрілася дівчина з букетиком білих пролісків. Спершу поет здивувався: адже литовські проліски — сині, навіть дуже сині. А чому, подумав він тоді, всі проліски мають бути однаковими? Нехай будуть вони різні. Більше барв — і світ буде прекраснішим. Тоді, в Києві, поет відчув таке творче піднесення, якого давно не було. А ті проліски не йшли з думки, і народилися рядки: "Як би мені хотілося, щоб сині литовські і білі українські проліски об'єдналися в одному прекрасному поетичному букеті".

Читець.

Ледве-но співом залився
Жайворон перший на сонце,
Пролісок милий розкрився
У золотій оболонці.
Квітонько, рано зійшла ти!
Віє ще хуга зимова,
Білі на пагорбах шати,
Холодом диха діброва.

Знову сховайся до нені,
Очка примруж золотисті —
Вб'ють тебе зазимки млисті,
Роси ранкові студені!

Квітка

Хутко життя моє лине:
Зранку живу до смеркання.
Краще цвітіння хвилини,
Ніж цілий рік зав'ядання.
Друзям шукаєш ти квіти,
Втішити хочеш кохану —
Ім на віночок зірви ти
Квітку найпершу весняну.
Бачу весняночку просту
В травах сухих серед гаю.
Мало пишноти і зросту,
Звідки ж ця гордість — не знаю.
Ані троянди кольорів
Ти не дістала уранці,
Ані в лілеї уборів,
Ані в світанні рум'янців.
А я у вінок для оздобы
Вплів твої квітоньки милі...

Критик І. Про ці проліски, хоча й неукраїнські, а все-таки не-
ймовірно чарівні писав Адам Міцкевич — польський поет, чия душа
теж була полонена нашою землею.

Читець.

Z niebieskich najradsza piosnek
ledwie zadzwonil skowronek
najaranszy kwiatek pierwiosnek
blysnal ze zlotych obsloniek.
Za wczesnie, kwiatku, za wczesnie,
jeszcze polnoc mvozem dmucha,
z gor biale nie zesclly plesnie,
dabrowa jeszeze nie sucha.
Przymroz zlociste swiatelka,
ukryj sie pod matki rabek,
nim sie zgubi szronnu zabek
lub chiodnej rosy perelka.

Критик ІІ. Пізня осінь 1824 року. Покараний за причетність
до діяльності заборонених віденських студентських гуртків, Адам

Міцкевич одержав царський дозвіл служити в одеському Рішельєвсь-
кому ліцеї, здійснив тривалу подорож з Петербурга до Одеси.

Міцкевич. “Від Балтійського моря до Евксину я проїхав в са-
мих санях. Віхола стугоніла навколо моєї буди...”

Критик. З листа Міцкевича до його приятеля Одинця дові-
дуємося, що поет «перетнув усю Європу з півночі на південь, і зробив це
сидячи в самих санях: річ тут нечувана. Їхав безкраїм степом, де нема
нічого, окрім землі та неба на триста верст. А в Київській губернії...
збочив трохи з дороги, заїхавши в село (ідеться про дні, які Міцкевич
провів у маєтку Головінських, що в Стеблеві над Россю, та в Пусто-
варівці, яка належала Зелінським, їм поет присвятить поему “Конрад
Валленрод”». Згодом він згадуватиме, що там дихав повітрям України.

Звучить музика Ф. Шопена. Балада g-moll op. 23 за баладою А. Міцкевича
“Конрад Валленрод”. Читець декламує фрагмент поеми.

Міцкевич. Я вперше побачив скелі, про які ми знаємо лише з
книжок. Це було для мене таким новим і так захоплювало. Величезні
поверхи граніту й понурі провалля поміж ними, які знову виходили
на рівнину, — все це викликало почуття жалю, що мої очі не побачи-
ли цього влітку, коли такий краєвид прикрашають води, зелень та ви-
ноград.

Ведучий. А навесні 1825 року Міцкевич вирушив у свою
кримську подорож, яка збагатила його новими, свіжими враженнями.

Поезія А. Міцкевича супроводжується
музичними творами Монюшко “Кримські сонети”.

Читець.

Свіжішає вітрець, жарота відлягає,
Світило золоте спада на Чатир-Даг,
Розбилося в скалки у нього на плечах
І гасне. Мандрівник спинився, поглядає:
Чорніє пасмо гір, долину ніч поймає,
Шепочуть, мов крізь сон, потоки у гаях,
І — квітів музика — солодкий ллється птах,
Що для ушей мовчить, до серця промовляє.
Мене вколисує пільма і тишина, —
Аж от немовби вся гойднулася коліска:
То світлий метеор блакить перетина.
О ноче східна! Ти — наче одаліска,
Що поцілунками зчаровує до сну
І раптом будить знов жадобу вогняну.

Міцкевич. “В Одесі життя починалося по-східному, а просто
кажучи — було бездіяльним. Але ж я бачив Крим!.. Я витримав стра-
шенну бурю на морі... Топтав хмари на Чатир-Дагу... Спав на софах

Гіреїв і у лавровому гаю грав у шахи з ключником покійного хана...
Я бачив Схід у мініатюрі”.

Ч и т е ц ь .

Пливу на обшири сухого океану.
Як човен, мій візок в зеленій гушині
Минає острови у хвилях запапні,
Що ними бур'яни підносяться багряно.
Вже морок падає. Ні шляху, ні кургану...
Шукаю провідних зірок у вишині.
Он хмарка блиснула, он золоті вогні:
То світиться Дністро, то лампа Акермана.
Спинімося! Тихо як!.. Десь линуть журавлі,
Що й сокіл би не вздрів, — лиш чути, де курличе...
Чутно й метелика, що тріпається в млі,
І вужа, що повзе зіллями таємниче...
Я так напружив слух, що вчув би в цій землі
І голос із Литви. — Вперед! Ніхто не кличе.

С у ч а с н и к . Надзвичайно цікавим та привабливим виявилось для письменників зарубіжжя наше сиве минуле з його незабутніми по-
статями. Варто пригадати хоча б Івана Мазепу.

Ч и т е ц ь .

Я б не хотів
Надокучати вам згадками,
Як гостював я в козаків.
Вони знайшли мене в долині,
Внесли, мов трупа, в ближній дім
І врятували... А потім
Я став гетьманом в їх країні.
Безумний, що в гніві палкому
Помстивсь так люто на мені,
І в'язня голого із дому
В пустиню вигнав на коні,
Він путь проклав мені до трону.
Хіба ж ту долю нам збагнуть?
Забудь печаль, одчай забудь!
Ще завтра вгледить Бористен,
Як на його турецьким боці
Спокійно коні попасем...
Як радо річку стрінуть очі,
Якщо до завтра доживем,
Добраніч, друзі!
І гетьман
Під дубом, що розвісив стелю,

Простерся на тверду постелю,
Та вже привычну, — спав він там,
Де тільки ніч його заскочить, —
І сон стулив йому вже очі..

С у ч а с н и к . Легендарно-романтичний образ Мазепи надихнув багатьох художників слова на всесвітньо відомі шедеври. Їх творили в різних країнах представники різних національних літератур і мов. Для прикладу назву тільки декілька: Вольтер французькою мовою написав “Історію Карла XII”, а Гюго поему “Мазепа”; Байрон англійською мовою створив свого “Мазепу”; Готтшаль німецькою — драму “Мазепа”, а Мютцельбург — роман “Мазепа”; польською мовою вийшла в світ “Дума про Мазепу” Зеленського та драма Словацького “Мазепа”; чеською — драма Фріча “Іван Мазепа”; Єнс шведською написав свого “Мазепу”; російською написав поему “Полтава” Пушкін і поему “Войнаровський” Рилєєв.

К р и т и к I . Тримаю у руках “Мазепу” Байрона. Історію України він представив досить абстрактно, поза простором і часом. І це зрозуміло: вільнодумний поет ніколи не бачив нашої прекрасної землі. Вона виникла в його уяві із розповідей, прочитаних раніше творів.

Ч и т е ц ь .

А на шляху ні міст, ні сіл —
Крім степу, дикої країни
У чорнім обводі лісів,
Лиш де-не-де зубчасті стіни
Фортець, збудованих колись
Проти татарської орди.
Безлюдно, скільки не дивись!
За рік приходило сюди
Турецьке військо... Всюди, де
Ступали снагів тих копита,
Там кров'ю вся земля полита,
І зелень довго не росте.

К р и т и к II . Безлюдність краю, його руїна — наслідок безко-
нечної навали чужинців, що зазіхали на родючі землі України, поне-
вольюючи її народ. Трагічна доля України глибоко цікавила західно-
європейських митців, які прагнули об'єктивно змальовувати злеті й
падіння українського народу, його провідників, що знемагали у бо-
ротьбі за волю й незалежність.

Ч и т е ц ь .

Твій характер і поступ — билинний,
Голос твій — ніби спів солов'я.
Україно моя, Україно,
Найщиріша ти пісне моя.

Любий простір мені тополиний
І дзеркальна Дніпра течія.
Україно моя, Україно,
Непогасна ти мріє моя.
Славлю я твій політ соколиний
І синів, що упали в боях.
Україно моя, Україно,
Легендарна ти славо моя.

Ч и т е ц ь . “Жителі степів незглибимі, темні, мовчазні, а їхні слова — лише нетривкі, хисткі містки до їхнього справжнього ества. Іноді з могил злітають темні птахи. Іноді буйні пісні вриваються в серця тим притьмареним людям і щезають у небі. В усіх напрямках усе здається безкраїм. Навіть хати не можуть захистити від цієї незмірності, якою їхні віконечка виповнені вщерть. Тільки в сутінкових кутках хат висять старі ікони, немов верстові камені Бога. Ці ікони — ніби певний знак на шляху, і жодний дім не стоїть без них”.

Сучасник . “Відлюдник з Мюзю”, середньовічний чаклун, врізаний у жорстоку метушню ХХ століття. Поет для обраних Богом, незнаний серед відомих... Що він міг знати про таку трагічну земну Вітчизну нашу? Що могла знати про нього вона?

Ведучий . Хтозна, як би склалася доля Рільке, якби він не зустрів свою фею, свою Лу (Андреа-Сальоме Лу). Саме оповіді цієї жінки запалили Рільке бажанням відвідати й пізнати Русь. Завдяки їй життєвий шлях поета переломився на Схід, щоб аж в Україні пізнати до дна забуту на Заході красу любові, щоб аж в Україні знайти близькі Богові речі й близьких людей. Саме з її вуст поет уперше чує про “чарівну Малоросію”, сповнену селянської ідилічної культури, дивовижних пісень і чудових “народних” театрів.

К р и т и к ІІІ . Із листа Лу: “... і погляд його був над Києвом. Сьогодні я ліпше знаю і почуваю, що він тоді бачив, що він думав, про що він мріяв у розквіті своєї молодості... Його очі блудили долиною, що лежала перед нами в червоновому тумані від західного сонця. Наче під охороною київських висот, увінчаних золотом таємниче сяючих бань, під небом в блідих зорях, лежав невимовний сум... Але правдива юність... його готовність до боротьби, до офіри, до болю, його туга разом з вечором стелилась над землею, щоб палко обняти її: “Навчи мене твоєї пісні, навчи мене твого страждання!”

Ч и т е ц ь .

Нема в світі Правди, не знайти, немає.
Хто забуту Правду нині відшукає?
Нема в світі Правди, не знайти до скону,
Правда — під п'ятою лютого Закону.

Тепер свята Правда сидить у темниці,
а вельможна Кривда — з панами в світлиці.
Правду зневажають, як сірому голу,
а Кривда сідає до панського столу.
Тепер святу Правду топтано ногами,
а вельможну Кривду поєно медами.
Правдо, мати рідна, орлице крилата,
де ж той син, що прийде тебе відшукати?
Стане Бог великий йому на підмогу
І вкаже, єдиний, праведну дорогу.

К р и т и к І . Пошук духовного проводиря, істинного святого приводить Рільке до Канева, на могилу Т. Г. Шевченка.

Сучасник . Тут, на українській землі, він знайшов такий жадааний приклад гармонійного єднання людей і природи, стихій і Бога. Тут йому вперше відкрився власний шлях. І недаремно Рільке планує назавжди переселитися до Києва, у це “близьке до Бога” місто.

К р и т и к І . 1 вересня 1900 року поет з жалем занотовує у щоденнику:

Р і л ь к е : “Згадую оце полтавські степи, надвечірні зорі, хатки — і охоплює душу сум, що мене там немає”.

К р и т и к ІІІ . Особливу увагу Рільке приділяє княжому Києву, Чернігову, Волині XI–XIII століть, наслідком чого є новели про Україну “Пісня про справедливість” та “Як старий Тєфаній співав помираючи” із збірки “Казки про любого Бога”.

Р і л ь к е : “Ці кургани є могилами минулих поколінь. Вони, наче застигла хвиля, простяглися степом. І в країні цій, де могили є горами, люди стали прірвами — глибокими, темними, мовчазними. Слова їх — то тільки хисткі мости над їх буттям. Зрідка здійснюються чорні птиці над могилами. Зрідка спадають на людей цих дикі пісні, щоб зникнути в них, як зникають птиці в небесах. У всіх напрямках — безмір”.

К р и т и к І . Бальзак і Україна — це справжня легенда, справжня пісня. Познайомившись 1833 року з Евеліною Ганською, Бальзак починає мріяти про поїздку в Україну. У листі до сестри він пише: “Я поїду подивитися Україну, ми (тобто він з Евеліною) пообіцяли собі чудову й світлу подорож”. А трохи згодом: “Вересень побачить мене у Відні, а там — цілий рік в Україні...”

Сучасник . В Україну Бальзак приїздить тільки через 15 років після перших своїх думок про романтичну мандрівку, восени 1847 року. Своїми враженнями про нашу землю він ділиться у листах.

Ч и т е ц ь 1 . “Не можна уявити собі просторів та врожаю на цих землях, яких ніколи не угноюють і щороку засівають хлібом... Від європейського кордону і до Одеси наче саме безперервне поле...”.

Ч и т е ц ь 2 . “Живу в дуже приємних кімнатах; є салон, кабінет і спальня. Кабінет в рожевих тонах, з каміном, чудовими килимами та

приємною обстановкою. Вікна всі дзеркальні, отже, я бачу пейзаж у всі боки.

Ви можете таким чином уявити собі, що це Лувр у Верхівні, бо тут не одне таке помешкання”.

Критик II. З щирим захопленням пише письменник про народних майстрів і, називаючи Україну “земним раєм”, додає, що тут він “уже занотував для себе 77 способів виготовлення хліба, що показує величезну здатність народу комбінувати ніби найпростіші речі”.

Сучасник. Велике враження справили на письменника, такого уважного до найдрібніших рис людського побуту, київські Контракти. “Протягом 15 або 20 днів Контрактового ярмарку в Києві, куди з’їжджаються з усіх кінців Росії, буває така біганина у справах і розвагах, що неможливо написати листа”.

Критик III. Сьогодні просто вражають слова, що їх написав Бальзак у листі до сестри: *“Познайомившись з католицьким Римом, я палко прагнув пізнати грецький Рим, православний. Петербург — то нове місто. Москва — старовинне. Але Київ — це вічне місто півночі, північний Рим...”*

Читець.

Чи місяць над Києвом
Сяє так само чудово,
Як сяє над Римом,
Чи, може, не він там,
А тільки місяців брат?
А місяць, розсердившись,
Хмариться —
От ще питання! —
Й відказує так:
“Я всюди той самий,
Бо ж я таки місяць,
А не якийсь там
Нічний ковпак!
Я всюди буваю,
Скрізь блиск розсіваю, —
Проміння усім розкидаю —
Перу й Парагваю,
І Кубі, й Китаю,
Я в Польщі й в Панамі,
В Канаді й В’єтнамі,
Мій кожен промінчик,
Куди тільки сам захотів,
Промінню й кордони
Не перепони —
Обходиться без паспортів”.

ГУРТКОВА РОБОТА

Гурток зазвичай створюється для учнів одного віку, тому його члени навчаються в паралельних класах.

Основу такої спілки школярів, як правило, становлять учні, що цікавляться зарубіжною літературою. Проте в гуртках часто працюють школярі, які не є активними читачами творів зарубіжної літератури, а зацікавленість предметом у них відносна. Для них робота в гуртку слугує поштовхом, що розвиває інтерес як до предмета, так і до творів скарбниці художнього слова.

Гурток належить до групових форм роботи із закріпленням складом учнів, кількість яких не може бути меншою за десять і не повинна перевищувати двадцяти. Невелика кількість членів гуртка дає змогу враховувати запити кожного гуртківця й провадити заняття більш ефективно.

Створенню гуртка із зарубіжної літератури передує підготовчий етап, який виявляється в різних формах: випуск стіннівки; проведення бесід, вікторин, конкурсів; організація олімпіад, вечорів, ранків. Усі ці заходи мають за мету показати учням багатство світу зарубіжної літератури, довести на конкретних прикладах різницю між урочною та позаурочною роботою, познайомити школярів з питаннями, які вирішуватимуться на заняттях у гуртках.

Заняття в гуртку з учнями середньої ланки проводяться раз на тиждень. Їх тривалість у часі 30–45 хвилин. Учні старших класів зустрічаються в гуртках один раз у два тижні. Тривалість занять старшокласників 1–1,5 години.

Багато важить в організації гуртка його назва, яка потребує інтригуючого або рекламного елемента, наприклад: “У світі казки”, “Клуб Шерлока Холмса”, “Цікаве літературознавство”, “Юні постмодерністи” тощо. У дальшій роботі назва перестає відігравати домінуючу роль, її місце займає зміст та методика роботи.

Зміст роботи гуртка може підпорядковуватися одній темі, так само як і бути різноплановим. Гурток будь-якого типу включає організаційне, вступне, підсумкове, звітне заняття.

На організаційному занятті проводять вибори старости та організаційної групи, до якої входять літописець, члени редколегії, староста та керівник гуртка.

Вступне заняття знайомить гуртківців з планом роботи. На ньому обговорюють форми роботи, які використовуватимуть, масові заходи.

На підсумковому занятті керівник підбиває підсумок зробленого; звітує орггрупа; обговорюються проблеми, над якими гуртківці працюватимуть наступного року.

Двічі на рік гуртківці провадять звітні заняття. На них запрошують усіх бажаючих. Такі заняття відбуваються у вигляді конференцій, дис-

путів, літературних віталень, вечорів тощо. Їхня мета — продемонструвати успіхи гуртківців і привернути увагу до їх роботи усіх школярів.

Для прикладу пропонуємо матеріали засідання літературного салону на тему «Жіноча поезія в образі “російської Сапфо”», де йтиметься про життя і творчість Анни Ахматової. Засідання літературного салону гуртка “Юні літературознавці” присвячують ювілейним датам письменників і поетів. У нашому випадку — 200-річчю з дня народження Анни Ахматової.

Ч и т е ц ь .

Заплаканная осень, как вдова
В одеждах черных, все сердца туманит...
Перебирая мужнины слова,
Она рыдать не перестанет.
И будет так, пока тишайший снег
Не сжалится над скорбной и усталой...
Забвеньё боли и забвеньё нег —
За это жизнь отдать не мало.

К р и т и к . На межі минулого і нинішнього століть в Росії виникла і склалась чи не найзначніша у світовій літературі нового часу “жіноча” поезія — поезія Анни Ахматової. Найближчим її прототипом, за словами перших критиків, була давньогрецька поетеса кохання Сапфо. Саме тому Анну Ахматову називали “російською Сапфо”.

Ч и т е ц ь .

Я не любви твоей прошу.
Она теперь в надежном месте...
Поверь, что я твоей невесте
Ревнивых писем не пишу.
Но мудрые прими советы:
Дай ей читать мои стихи,
Дай ей хранить мои портреты —
Ведь так любезны женихи!
А этим дурочкам нужней
Сознание полное победы,
Чем дружбы светлые беседы
И память первых нежных дней...
Когда же счастья гроши
Ты проживешь с подругой милой
И для пресыщенной души
Все станет сразу так постыло —
В мою торжественную ночь
Не приходи. Тебя не знаю.
И чем могла б тебе помочь?
От счастья я не исцеляю.

К р и т и к . Анна Ахматова — поет від Бога. Літературознавці відзначили центр, який групує навколо себе увесь світ створеної нею поезії і є стрижневим нервом творчості, її ідеєю, її життєвим принципом. Цей центр — кохання. Стихія її жіночої душі розпочинається із заяви про себе, й заява ця полягає саме в “подачі” себе через кохання. Лише в подібній репрезентації народжується справжнє поетичне відкриття, такий погляд на світ, що дає змогу говорити про поезію Анни Ахматової як про нове явище в розвитку російської літератури ХХ сторіччя. Їй вдалося зберегти, за словами О. Блока, “божество і натхнення”. Ахматова повертає читачеві живий і реальний характер поезії. Душа оживає “Не для страсти, не для забавы, Для великой земной любви”. І, читаючи “послання апостолів”, вона все-таки ставить “червоний кленовий листок” на “Пісню пісень”.

Ч и т е ц ь .

Долгим взглядом твоим истомленная,
И сама научилась томить.
Из ребра твоего сотворенная,
Как могу я тебя не любить?
Быть твоею сестрою отрадною
Мне завещано древней судьбой,
А я стала лукавой и жадною
И сладчайшей твоею работой.
Но, когда замираю, смиренная,
На груди твоей снега белей,
Как ликует твое умудренное
Сердце — солнце отчизны моей!

К р и т и к . Анна Ахматова прожила довге і щасливе життя.

Ж у р н а л і с т . Як щасливе?! Чи не буде блюзнірством казати так про жінку, чоловіка якої було ні за що розстріляно; про жінку, що її підрозстрільного сина переводили із тюрми на заслання і знову в тюрму й так не раз. Про жінку, яку гнали й цькували, на яку вергали глум і кару; про жінку, яка прожила життя у бідності й померла, не змігши перетнути її межю. Чи не буде блюзнірством казати “щаслива” про жінку, яка за своє земне життя пізнала усі кола Дантового пекла, пізнала усі втрати, окрім втрати Батьківщини — вигнання.

К р и т и к . Так, я називаю її щасливою і не відрікаюсь від своїх слів. Її життя було щасливим, бо вона була Поетом.

А х м а т о в а . Я не переставала писати вірші. Для мене в них — зв’язок з часом, з моїм народом. Коли я писала їх, то жила ритмами, котрі звучали в історії моєї країни. Я щаслива, що жила в ці роки, бачила події, рівних яким більше не було.

Читець.

Я научилась просто мудро жить,
Смотреть на небо и молиться Богу,
И долго перед вечером бродить,
Чтоб утомить ненужную тревогу.
Когда шуршат в овраге лопухи,
И никнет гроздь рябины желто-красной,
Слогаю я веселые стихи
О жизни тленной, тленной и прекрасной.
Я возвращаюсь. Лижет мне ладонь
Пушистый кот, мурлыкает умильной.
И яркий загорается огонь
На башенке озерной лесопильни.
Лишь изредка прорезывает тишь
Крик аиста, слетевшего на крышу,
И если в дверь мою ты постучишь,
Мне кажется, я даже не услышу.

Звучить романс Д. Тухманова на слова Ахматовой
“Было душно от жгучего света”.

Ахматова.

Таинственной невестречи
Пустынны торжества,
Несказанные речи,
Безмолвные слова.
Нескрещенные взгляды
Не знают, где им лечь,
И только слезы рады,
Что можно долго течь.
Шиповник Подмосковья,
Увы! при чем-то тут...
И это все любовью
Бессмертной назовут.

Критик. У грудні 1964 року Ахматова їде до Італії. Їй присуджено премію “Етна-Таорміна”.

Журналіст. Жах охопив Анну, коли вона прибула до місця церемонії. Їй, обважнілій і хворій, треба було піднятися тесаними крутими східцями до старовинного храму.

Учениця, яка виконує роль Анни Ахматової,
піднімається на східчасти підвищення.

Ахматова. Святковість і величність хвилі були такими, що якби я хоч трохи завагалася, мене тут-таки посадили б у крісло й понесли б нагору на руках. Такого сорому я допустити не могла і тому сміливо рушила вперед. Задихаючись, стогнучи і сопучи, я піднялася на вершину слави.

І хто б повірив, що я задумана так надовго. Чому ж цього раніше я не знала? На вершині минуле обступило мене і чогось вимагало...

Журналіст. В Італії, на вершині старовинного храму, маленька, понівечена долею жінка, з твердим, мов криця серцем, ще раз пережила своє життя: хвилина за хвилиною, мить за миттю.

Ахматова. Я народилася 11 (23) червня 1889 року, в один день з Чапліним, “Крейцеровою сонатою” Льва Толстого, Еліотом і Ейфелевою вежею, під Одесою (Великий Фонтан), у сім’ї інженера-механіка флоту у відставці.

Читець.

В то время я гостила на земле.
Мне дали имя при крещенье — Анна,
Сладчайшее для губ людских и слуха.
Так дивно знала я земную радость
И праздников считала не двенадцать,
А столько, сколько было дней в году.

Ахматова. В однорічному віці мене перевезли на північ — до Царського Села. Там я прожила до 16 років. Саме звідти, з милого серцю краю, мої перші враження, мої найживіші спогади, такі різко контрастні: ніжні і доволі пекучі.

Читець 1.

Я к розам хочу, в тот единственный сад,
Где лучшая в мире стоит из оград,
Где статуи помнят меня молодой,
А я их под невскою помню водой.
В душистой тиши между царственных лип
Мне мачт корабельных мерещится скрип.
И лебедь, как прежде, плывет сквозь века,
Любуясь красой своего двойника.
И замертво спят сотни тысяч шагов,
Врагов и друзей, друзей и врагов.
А шествию теней не видно конца
От вазы гранитной до двери дворца.
Там шепчутся белые ночи мои
О чьей-то высокой и тайной любви.
И все перламутром и яшмой горит,
Но света источник таинственно скрыт.

Читець 2.

Здесь не Темник и не Шуя —
Город парков и зал,
Но тебя опишу я,
Как свой Витебск — Шагал.
Тут ходили по струнке,
Мчался рыжий рысак.
Тут еще до чугулки
Был знатнейший кабак.
Фонари на предметы
Лили матовый свет,
И придворной кареты
Промелькнул силуэт.
Так мне хочется, чтобы
Появиться могли
Голубые сугробы
С Петербургом вдали.
Здесь не древние клады,
А дощатый забор,
Интендантские склады
И извозничий двор.
Шепелявя неловко
И с грехом пополам,
Молодая чертовка
Там гадает гостям.
Там солдатская шутка
Льется, желчь не тая...
Полосатая будка
И махорки струя.
Драли песнями глотку
И клялись попадбей,
Пили допоздна водку,
Заедали кутьей.
Ворон криком прославил.
Этот призрачный мир...
А на розвальнях правил
Великан-кирасир.

А х м а т о в а . Кожне літо я проводила біля Севастополя, на березі Стрілецької бухти. Саме там я і подружилася з морем. Найсильніше враження цих років — стародавній Херсонес, біля якого ми жили.

К р и т и к . Один із “пихатих” критиків назвав Анну Ахматову “Зіркою Півночі”. Невідомо, чому всі забули, що народилася вона на березі Чорного моря, а у дитинстві була справжньою південною дикункою — кудлатою, шаленою і швидконогою. На превеликий жаль і розчарування батьків, цілими днями вона вешталася біля скелястих берегів Херсонесу. Боса, весела, наскрізь пропалена сонцем — саме такою ввійшла вона в поему “Біля самого моря”.

Читець .

Бухты изрезали низкий берег,
Все паруса убежали в море.
А я сушила соленую косу
За версту от земли на плоском камне.
Ко мне приплывала зеленая рыба,
Ко мне прилетала белая чайка,
А я была дерзкой, злой и веселой
И вовсе не знала, что это — счастье.

К р и т и к . Перші вірші Анна Ахматова написала у віці 11 років. Література розпочалася для майбутньої поетеси не з Пушкіна і Лермонтова, а з Державіна та Некрасова, у творчість яких була закохана її мама.

А х м а т о в а . Читати я вчилася за абеткою Льва Толстого. Слухаючи, як учителька навчала старших дітей, я збагнула сутність французької мови і уже в п'ять років вільно володіла нею. Далі навчалася в Царськосельській жіночій гімназії. Спершу дуже погано, а потім — краще, та завжди з великим небажанням.

Ж у р н а л і с т . А потім були Фундуклеївська гімназія та юридичний факультет Вищих жіночих курсів у Києві. І, зрештою, настав 1910 рік.

А х м а т о в а . Я виходжу заміж за друга моєї юності — Миколу Степановича Гумільова. Він кохає мене уже три роки, і я певна, що моя доля — стати його дружиною.

Читець (декламує вірш М. Гумільова).

Вот я один в вечерний час,
Я буду думать лишь о Вас, о Вас.
Возьмусь за книгу, но прочту: “Она”,
И вновь душа пьяна и смятена.
Я брошусь на скрипучую кровать,
Подушка жжет... нет, мне не спать, а ждать.
И, крадучись, я подойду к окну,
На дымный луг взгляну и на луну,
Вот там, у клумб, Вы мне сказали: “Да”,
О, это “да” со мною навсегда.

И вдруг сознание бросит мне в ответ,
Что вас, покорной, не было и нет,
Что ваше "да", ваш трепет у сосны,
Ваш поцелуй — лишь бред весны и сны.

А х м а т о в а . Чи кохаю я його? Не знаю, та здається, що кохаю.

Ч и т е ц ь .

То змейкой, свернувшись клубком,
У самого сердца колдует,
То целые дни голубком
На белом окошке воркует,
То в инее ярком блеснет,
Почудится в дреме левкоя...
Но верно и тайно ведет
От радости и от покоя.
Умеет так сладко рыдать
В молитве тоскующей скрипки,
И страшно ее угадать
В еще незнакомой улыбке.

А х м а т о в а . Коля збирається приїхати до мене. Я безмежно щаслива. Він пише мені незрозумілі слова, і я ходжу з листами до знайомих, просячи пояснити. Він так кохає мене, що навіть страшно. А що скаже батько, дізнавшись про моє рішення? Якщо він буде проти нашого одруження, я втечу і ми обвинчаємось таємно.

Ч и т е ц ь .

Помолись о нищей, о потерянной,
О моей живой душе,
Ты в своих путях всегда уверенный,
Свет узревший в шалаше.
И тебе, печально-благородная,
Я за это расскажу потом,
Как меня томила ночь угарная,
Как дышало утро льдом.
В этой жизни я немного видела,
Только пела и ждала.
Знаю: брата я не ненавидела
И сестры не предала.
Отчего же Бог меня наказывал
Каждый день и каждый час?
Или это ангел мне указывал
Свет, невидимый для нас?

А х м а т о в а . Гумільов — моя доля, і я покiрно вiддаюсь їй. Не судить мене, якщо можете. Я клянусь усiм для мене святим, що цей нещасний чоловiк буде найщасливiшим зi мною.

Ч и т е ц ь .

Он любил три вещи на свете:
За вечерней пенью, белых павлинов
И стертые карты Америки.
Не любил, когда плачут дети,
Не любил чая с малиной
И женской истерики.
А я была его женой.

Журналіст. Через пiвроку пiсля одруження Михайло Гумiльов вирушив до Абiссинії.

А х м а т о в а . Ще до одруження я обiцяла, що ніколи не заважаю тиму йому їхати туди, куди він захоче. А прощатися було так важко.

Ч и т е ц ь .

Сегодня мне письма не принесли:
Забыл он написать или уехал;
Весна, как трель серебряного смеха,
Качаются в заливе корабли,
Сегодня мне письма не принесли...
Он был со мной еще совсем недавно,
Такой влюбленный, ласковый и мой,
Но это было белою зимой,
Теперь весна, и грусть весны отравна,
Он был со мной еще совсем недавно...
Я слышу: легкий трепетный смычок,
Как от предсмертной боли, бьется, бьется
И страшно мне, что сердце разорвется,
Не допишу я этих нежных строк...

К р и т и к . У листі Гумiльов писав: "Я увесь день пригадую твої рядки про приморську дiвчинку. Вони не тiльки подобаються, вони п'янять мене".

А х м а т о в а .

Стать бы снова приморской девчонкой,
Туфли на босу ногу надеть.
И закладывать косы коронкой,
И взволнованным голосом петь.
Все глядеть бы на смуглые главы
Херсонесского храма с крыльца
И не знать, что от счастья и славы
Безнадежно дряхлеют сердца.

Ч и т е ц ь . Відповідаючи їй, Микола Степанович писав:

Это было не раз, это будет не раз
В нашей битве, глухой и упорной:
Как всегда, от меня ты теперь отреклась,
Завтра, знаю, вернешься покорной.

А х м а т о в а .

Тебе покорной! Ты сошел с ума!
Покорна я одной господней воле.
Я не хочу ни трепета, ни боли.
Мне муж — палач, а дом его — тюрьма.
Но, видишь ли! ведь я пришла сама...
Декабрь рождался, ветры выли в поле,
И было так светло в твоей неволе,
А за окошком сторожила тьма.
Так птица о прекрасное стекло
Всем телом бьется в зимнее ненастье,
И кровь пятнает белое крыло.
Теперь во мне спокойствие и счастье.
Прощай, мой тихий, ты мне вечно мил
За то, что в дом свой странницу пустил.

Ч и т е ц ь .

Не смеялась, и не пела,
Целый день молчала,
А всегда с тобой хотела
С самого начала:
Беззаботной первой ссоры,
Полной светлых бредней,
И безмолвной, черствой, скорой
Трапезы последней.

Ж у р н а л і с т . За прощаннями і зустрічами настав час розлуки.
Цього року Анна Андріївна подарувала Гумільову збірку віршів з
підписом: "Моему дорогому другу М. Гумільову з любов'ю. А. Ах-
матова. 10 червня 1918 р. Петербург".

Ч и т е ц ь .

Ты, для кого я на Леванте
Нетленный пурпур королевских мантий,
Я проиграл тебя, как Дамаанти...
Твоих волос не смел поцеловать я,
Ни даже сжать холодных тонких рук...
И ты ушла, в простом и темном платье,
Похожая на древнее Распятье.

А х м а т о в а .

И когда друг друга проклинали
В страсти, раскаленной добела,
Оба мы еще не понимали,
Как земля для двух людей мала.
И что память яростная мучит.
Пытка сильных — огненный недуг! —
И в ночи бездонной сердце учит
Спрашивать: О, где ушедший друг?

Ч и т е ц ь 1 .

Не недели, не месяцы — годы
Расставались. И вот наконец
Холодок настоящей свободы
И седой над висками венец.
Больше нет ни измен, ни предательств,
И до света не слушаешь ты,
Как струится поток доказательств
Несравненной моей правоты.

Ч и т е ц ь .

И как всегда бывает в дни разрыва,
К нам постучался призрак первых дней,
И ворвалась серебряная ива
Седым великолепием ветвей.
Нам, иступленным, горьким и надменным,
Не смеющим глаза поднять с земли,
Запела птица голосом блаженным
О том, как мы друг друга берегли.

Ж у р н а л і с т . І кожний з них пішов своїм шляхом, назустріч
своїй трагічній долі. Миколу Степановича Гумільова розстріляли
1921 року за участь у контрреволюційній змові. За останніми даними,
ніяких активних дій проти радянської влади поет не робив.

К р и т и к . Багато друзів виїхали за кордон. Одначе вона зали-
шилась, не змогла покинути своєї рідної землі.

Ч и т е ц ь .

Не с теми я, кто бросил землю
На растерзание врагам.
Их грубой лести я не внемлю,
Им песен я своих не дам.
Но вечно жалок мне изгнанник,
Как заключенный, как больной.
Темна твоя дорога, странник,
Польнью пахнет хлеб чужой.

А здесь, в глухом чаду пожара
Остаток юности губя,
Мы ни единого удара
Не отклонили от себя.
И знаем, что в оценке поздней
Оправдан будет каждый час...
Но в мире нет людей бесслезней,
Надменнее и проще нас.

Журналіст. Серед тих, хто оточував її, були вірні друзі, яким можна було довіритися, вилити біль своєї душі, попросити поради.

Читець (*читає уривок із листа К. І. Чуковського*). Анну Андріївну Ахматову я знав з 1912 року. Тоненька, струнка, схожа на 15-річну дівчинку, вона ні на крок не відходила від свого чоловіка, молодого поета Миколи Гумільова, який називав її своєю ученицею.

То був час перших віршів і незвичайних, нечувано шумних триумфів для Анни. Минуло два-три роки, і в очах, поставі, ставленні до людей намітилася риса, що почала домінувати в її характері: величність. Не пишатість, не зверхність, не зарозумілість, а саме величність. Слово "царська" спадало на думку всім, хто знав Анну Андріївну.

Читець 1.

Когда я ночью жду ее прихода,
Жизнь, кажется, висит на волоске.
Что почести, что юность, что свобода
Пред милой гостьей с дудочкой в руке.
И вот вошла. Откинув покрывало,
Внимательно взглянула на меня.
Ей говорю: "Ты ль Данту диктовала
Страницы Ада?" Отвечает: "Я".

Читець 2.

Муза-сестра заглянула в лицо,
Взгляд ее ясен и ярок.
И отняла золотое кольцо,
Первый весенний подарок.
Муза! ты видишь, как счастливы все —
Девушки, женщины, вдовы...
Лучше погибну на колее,
Только не эти оковы.
Знаю: гадая, и мне обрывать
Нежный цветок маргаритку,
Должен на этой земле испытать
Каждый любовную пытку.

Жгу до зари на окошке свечу
И ни о ком не тоскую,
Но не хочу, не хочу, не хочу
Знать, как целуют другую.
Завтра мне скажут, смеясь, зеркала:
"Взор твой не ясен, не ярок..."
Тихо отвечу: "Она отняла
Божий подарок".

Критик. Навіть пізніше, в довгій черзі за нафтою, оселедцем чи хлібом; навіть у переповненому вагоні, у ташкентському трамваї чи лікарняній палаті, напханій десятками хворих, кожний, навіть той, хто не знав її, відчував "її спокійну величність", хоча й трималася Анна Андріївна з усіма зовсім просто, майже по-товариськи.

Читець 1.

Не знала б, как цветет айва,
Не знала б, как звучат слова
На вашем языке,
Как в город с гор ползет туман,
И что проходит караван
Через пыльный Бешаган,
Как луч, как ветер, как поток...

Читець 2.

И город древний, как земля,
Из чистой глины сбитый.
Вокруг бескрайние поля
Тюльпанами залитые.

Читець 3.

Теперь я всех благодарю,
Рахмат и хайер говорю
И вам машу платком.
Рахмат, Айбек, рахмат, Чусти,
Рахмат, Ташкент! — прости, прости,
Мой тихий древний дом.
Рахмат и звездам и цветам,
И маленьким баранчукам
У черноколых матерей
На молодых руках...

Читець 4 (*читає уривок із спогадів Марини Цветаєвої*). Дорога Анно Андріївно!.. Дякую за чергове щастя — "Підсніжник". Не прощаюсь... Ви мій найулюбленіший поет... Я розумію кожне Ваше слово, увесь політ, усю вагу.

Ох, як я Вас люблю і як я Вам радію, і як мені боляче за Вас! Якщо були б журнали, яку б я статтю про Вас написала! Мені так шкода, що все тільки слова. Коханья... я так не можу, я б хотіла справжнього вогнища, на якому я б згоріла.

Ч и т е ц ь .

И в тайную дружбу с высоким,
Как юный орел темноглазый,
Я, словно в цветник предосенний,
Походкою легкой вошла.
Там были последние розы,
И месяц прозрачный качался
На серых, густых облаках...

Журналіст. Друзі, добрі, ніжні, віддані, були поряд. Проте удари падали, як град. Одним із них була постанова 1964 року «Про журнали “Звезда” і “Ленинград”», в якій Ахматову та її поезію в буквальному розумінні облили вуличною лайкою. Послужливі журналісти писали про неї в той час: “Я вважаю, що соціальне середовище, яке породило творчість Анни Ахматової, — середовище поміщицького гнізда. Світ Ахматової надзвичайно вузький. Ні широти розмаху, ні глибини захоплення у творчості Ахматової немає”.

А х м а т о в а .

И всюду клевета сопутствовала мне.
Ее ползучий шаг я слышала во сне
И в мертвом городе под беспощадным небом,
Скитаясь наугад за кровом и за хлебом.
И отблески ее горят во всех глазах,
То как предательство, то как невинный страх.
Я не боюсь ее. На каждый вызов новый
Есть у меня ответ достойный и суровый.
Но неизбежный день уже предвижу я, —
На утренней заре придут ко мне друзья.
И мой сладчайший сон рыданьем потревожат.
И образок на грудь остывшую положат.
Никем незнаема она тогда войдет,
В моей крови ее неутоленный рот
Считать не устают небывшие обиды,
Вплетая голос свой в моленья панихиды.
И станет вятен всем ее постыдный бред,
Чтоб на соседа глаз не мог поднять сосед,
Чтоб в страшной пустоте мое осталось тело,
Чтобы в последний раз душа моя горела
Земным бессилием, летя в рассветной мгле,
И дикой жалостью к оставленной земле.

Журналіст. Син, єдина втіха й надія, єдина віддушина вбитої поневіряннями жінки, не був поетом. Він став ученим, та тяжка хвиля репресій не обминула і його. Його арештовували тричі: у 1935-му, у 1939-му і останній раз у 1948-му, звинувативши у причетності до замаху на Жданова.

К р и т и к . Чи пам'ятала вона у ті тяжкі часи свою пророчу “Молитву”, написану ще 1915 року.

Дай мне горькие годы недуга,
Задыханья, бессонницу, жар,
Отними и ребенка, и друга,
И таинственный песенный дар —
Так молюсь за Твоей литургией
После стольких томительных дней,
Чтобы туча над темной Россией
Стала облаком в славе лучей.

Журналіст. А далі був похорон Сталіна. Потім звільнення сина. Вийшли у світ збірки перекладів. І, зрештою, визнання...

А х м а т о в а . Премія “Етна-Таорміна”, почесний диплом доктор Оксфордського університету. І все це призначалося мені. Тепер, коли вже все позаду — навіть старість, і залишилася тільки кволість і смерть, усе життя моє якимось дивно прояснюється (як буває у перші осінні дні) — люди, події, вчинки, цілі періоди прожитого життя. Як багато гірких і навіть страшних почуттів виникають водночас...

Ч и т е ц ь .

Я тебя сама бы увенчала
И бессмертного коснулась лба.
Да за это Нобелевки мало,
Чтоб такое выдумать, Судьба!
Перерыла ль ты свои анналы,
Прибежала ль демонят гурьба,
Иль туман вокруг поднялся алый,
Или мимо пронесли гроба?..

Журналіст. Життя прожите, і на вершині слави заново перегорнуто його сторінки, пережито хвилину за хвилиною. І все-таки залишилося те, з чого ми починали: чи можна назвати Анну Ахматову щасливою?

К р и т и к . Анна Андріївна Ахматова — щаслива, бо нащадки називають її великою поетесою, більше того, єдиною “російською Сапфо”.

“І НА МОРІ, І НА СУХОДОЛІ...”

Для проведення КВК (Клуб веселих і кмітливих) учитель визначає організаційну групу, яка допомагатиме йому під час підготовки заходу. Кожний її член має чітко знати ділянку роботи, за яку відповідатиме.

Окрім того, словесник проводить бесіду з учнями сьомих класів про тему КВК, визначає твори, на матеріалі яких базуватиметься зустріч.

Разом з членами оргкомітету розробляють сценарій свята, обирають девіз, обмірковують звукове та художнє оформлення тощо.

Мета позакласного заходу — підвищити рівень зацікавленості школярів зарубіжною літературою, перевірити знання учнями текстів і вміння працювати зі здобутими знаннями; переконати їх в практичній цінності здобутих знань та вмінь; сприяти підготовці семикласників до аналізу літературного тексту, працюючи над його елементами; сприяти вихованню почуттів дружби, товарищескості, відповідальності за колектив; розвивати логічне мислення й кмітливість семикласників.

До обладнання у цьому заході треба підходити дуже уважно. Зал, де проходить КВК, оформляють відповідно до теми. В центрі сцени — великий плакат з написом “І на морі, і на суходолі... (за сторінками пригодницьких романів)”.

З одного боку сцени — виготовлений з паперу, фанери та іншого матеріалу макет палуби корабля з написом на борту “КВК”. З другого — макет частини фортеці з написом “Ласкаво просимо!” Виготовлення цього складного обладнання можна замінити малюнками, зробленими на великих аркушах паперу чи шматках тканини. Зал і сцену прикрашають різноколірними прапорцями, повітряними кульками та ілюстраціями до художніх творів пригодницького жанру.

Поданий нижче сценарій слід розглядати не як взірєць, а лише як основу, проект для його створення та реалізації.

У літературному заході беруть участь дві команди по сім чоловік з умовою, що кожен із учасників представляє одного із героїв таких творів: “Три мушкетери”, “Граф Монте-Крісто” О. Дюма; “Діти капітана Гранта”, “Таємничий острів” Ж. Верна; “Острів скарбів” Р. Л. Стівенсона; “Червоний корсар”, “Слідопит”, Ф. Купера; “Айвенго”, “Роб Рой” В. Скотта; “Одісея капітана Блада” Р. Сабатіні; “Два капітани” В. Каверіна.

До першої команди входять Червоний корсар, капітани Блад, Немо, Грант, Смолетт, Татаринів, Григор’єв. До другої — Атос, Портос, Арамис, д’Артаньян, Айвенго, Слідопит, граф Монте-Крісто.

Перша команда називається “ШМП”, що означає — “Шукачі морських пригод”, друга — “Векомуш”, тобто “Весела компанія мушкетерів”.

Очолюють команди капітани. З кожною із команд працює команда вболівальників.

За два місяці до зустрічі капітани команд і вболівальників отримують домашнє завдання. Окрім звичайних (придумати команді назву, емблему, пісню для виходу, привітання, перечитати тексти творів), до них було включено й інші завдання. Зокрема:

- 1) опрацювати проект забудови літературного міста з назвами вулиць, площ, першочергових об’єктів тощо;
- 2) підготувати малюнок на тему “Пригода” й підібрати до нього гумористичний підпис;
- 3) придумати три гумористично-літературних запитання до команди-суперниці.

Команді вболівальників треба:

- 1) запросити гостей-уболівальників (з учнів інших класів, вчителів та батьків);
- 2) придумати й підготувати для них емблеми, що відповідали б назві команди, яку вони підтримуватимуть;
- 3) створити плакати, які б надихали обрану команду на перемогу;
- 4) скласти пісню для випроводження своєї команди на виїзне завдання;
- 5) перечитати пригодницькі твори О. Дюма, Ж. Верна, Ф. Купера, В. Скотта та інших авторів.

Підготовча робота має велике значення, адже кожне засідання Клубу допомагає учням розв’язати проблеми, які виникають у процесі підготовки заходу.

На сцені — ведучий.

Ведучий. Дорогі наші гості! Радий вітати вас у Клубі веселих і кмітливих. Сьогоднішню зустріч присвячено пригодницькому романові, а називається вона “І на морі, і на суходолі...” До залу запрошуюю команди, які виявили бажання помірятися силами, перевірити свою дотепність та ерудицію.

На сцену з протилежних боків піднімаються команди-суперниці.

Сьогоднішню зустріч судитиме імените журі, у складі якого таємничі містер Х, У та Z. Командам-суперницям доведеться поламати голову над загадкою цих імен. Отже, розпочинаємо зустріч. Слово для привітання має команда “ШМП”.

Капітан команди “ШМП”.

Ми назву придумали зовсім просту,
В ній — море, пригоди і пошук;
Романтика юним — до серця й душі,
А честь і відвага — їх подих.

Ми всі капітани, морські ми вовки,
Шторми не страшні нам та шквали,
Бої КВКенські нам всім до душі,
На них ми давно вже чекали.

Команда (разом).

На вахті стоять капітани.
І їм не страшні перешкоди,
Шукати пригоди ми вміли завжди
І в них здобувать перемоги.

Лунає пісня команди "ШМП" (на мотив "Пісні розбійників"
з мультфільму "Бременські музиканти").

Із корветів і фрегатів
Ми зійшли сюди до вас,
Славні лицарі завзяті,
Кожний тут пізнає нас.

Приспів:
Ой-ля-ля! Ух-ха-ха!
Ми на морі всім гроза!
Ой-ля-ля! Ух-ха-ха!
Тут ніхто нам не рівня!

Наша мужність і відвага
Всім серця заповоня.
Чорний прапор, гостра шпага —
КВК на нас чека.

Приспів.

Честь і доблесть зберігаєм.
Віра наша не зника!
Перемога нас чекає
В чесних битвах КВК.

Приспів.

Капітан команди "Векомуш".
"Векомуш" — ось назва ватаги героїв.
Є гідність, і честь в ній, і світські манери.
Завжди перемогу здобуде в двобої
"Весела компанія мушкетерів"!

Команда (разом).

Між нас немає слабкодушів кволих.
В бою ми переможем будь-кого,

Бо мушкетери ще ніде й ніколи
Девізу не зрікалися свого:
"Один за всіх і всі — за одного!"

Виконують пісню своєї команди (на мотив пісні
з кінофільму "Гардемарини, вперед!").

Відваги нам не позичати,
Кмітливість з нами поруч йде.
Веселий дух на вістрі шпаги
Нас до нових пригод веде,
До мушкетів і до бою
Ми слабкість маєм як один,
І КВК манить собою,
Ми "Векомуші", ми — загін.

Приспів:

Нехай фортуна всіх нас любить,
Хто боягуз, той нам не друг.
Гру в КВК так люблять люди,
Гру в КВК чекають люди,
Гра в КВК — збирає в гурт.

Сміливо в сутичку вступаєм —
Гроза суперників усіх, —
Бо ж мушкетерів, кожен знає,
Іще ніхто не переміг!
Суперник, поступись! З дороги!
Ніщо не спинить нас тепер,
Бо на шляху до перемоги
Не відступає мушкетер.

Приспів.

Хай дружба й гумор нас еднає,
У залі хай лунає сміх,
Хай знають всі в морській команді —
Що мушкетери кращі всіх,
Ми сміло в сутичку вступаєм
Посперечатись нам не гріх,
І судді також зрозуміють:
Що "Векомуші" кращі всіх.

Ведучий. Команди, як бачите, до зустрічі готові. Але перед тим, як розпочнеться перше традиційне завдання — розминка, учасники змагання мають урочисто прийняти присягу на вірність КВК. Для цього прошу підняти догори праву руку та повторяти за мною:

“Ми, найвеселіші з веселих, найкмітливіші з кмітливих, урочисто присягаємо: бути вірними КВК, чесно й справедливо змагатися зі своїм суперником, бути гідними послідовниками сміливих і благородних героїв. І якщо ми порушимо цю клятву, тоді на нас хай чекає неминуча поразка і ми, посоромлені в очах друзів, втратимо право називатись членами Клубу веселих і кмітливих”.

В е д у ч и й. Що ж, тепер наш поєдинок відповідатиме девізу зустрічі. З нього і розпочнемо розминку. Перший етап змагання — естафета.

Мої асистенти винесуть для кожної із команд по шість повітряних кульок. Усередині кожної — клаптик паперу з номерами 1, 2, 3, 4, 5, 6... На столикові у протилежному кінці залу лежать аркуші, на одному боці яких написано цифру, а на другому — слово. Там є канцелярські скріпки та натягнутий шнур. А тепер — завдання. За моєю командою капітани підбігають до асистентів з кульками, пробивають кульку ось цією маленькою шпагою (шпилькою), підбирають аркуш з цифрою і повертаються до своєї команди. Другий учасник біжить до столика, шукає аркуш з потрібною цифрою і скріпкою прикріплює його до шнура так, щоб слово було видно залові.

Далі повертається і передає естафету наступному члену команди. Та з команд, яка першою викладе на шнурові девіз нашої зустрічі, переможе. Увага, починаємо конкурс!

Девіз зустрічі — “Лицарі без страху і докору”.

Другий етап розминки називається “Намалюй і посмійся”. Він пов’язаний із домашнім завданням. Команди показують одна одній підготовлені вдома малюнки на тему “Наша пригода”. Команда-суперниця за 30 секунд має придумати до малюнка гумористичну назву. Після її виголошення автори зачитують свій варіант підпису.

У третьому етапі розминки беруть участь не лише команди-учасниці, а й команди-вболівальники. За умовами конкурсу кожний член команди представляє героя пригодницького роману. А всі ми з вами знаємо, що кожен з них мав свою даму серця — героїню. Отже, тепер до зали ввійдуть чарівні дівчата — героїні тих самих пригодницьких романів. Привітаймо їх! Капітани вболівальників повинні якомога швидше відгадати, хто є хто, й підвести героїнь до героїв. Вболівальники, які першими впораються із завданням, виграють і, таким чином, наблизять свою команду до перемоги.

Під час проведення цього конкурсу бажано, щоб у залі звучала класична музика. До Атоса мають підвести Міледі (вона ж бо графиня де Лафер, вона ж бо леді Вінтер); до Портоса — пані Кокнар; до д’Артаньяна — Констанцію Бонасьє; до Айвенго — леді Ровену; до Звіробоя — Джудіт Гаттер; до капітана Джона Майглса — Мері Грант; до капітана Блада — Арабеллу Бішоп і т. д.

Організаторам конкурсу слід зауважити, що для того, щоб упоратися із завданням, потрібно дуже уважно читати твори, не випускаючи з уваги деталей, за допомогою яких письменники змальовують образи-персонажі.

В е д у ч и й. Розминку закінчено. Команди познайомилися, свої можливості продемонстрували й вболівальники, журі підбило перший підсумок. Проте й досі наші шановні судді залишаються таємничими незнайомцями. Перед тим як ми дізнаємося про результати розминки — ще один конкурс. Увага! Кожний член журі коротко розповість про себе. За 10 секунд команди мають назвати справжнє ім’я кожного із суддів, які є відомими письменниками. Правильна відповідь додасть команді очко. Розпочинаємо конкурс.

(Із запропонованого оберіть найприйнятніші для вас варіанти).

I. “Серед матросів, які зібралися на палубі, щоб попрощатися із землею, вирізнявся високий, гарно складений юнак, майже хлопчик з розумним, випуклим чолом і задумливими сірими очима. Це був... дванадцятий із тринадцяти дітей... одного із найбагатших людей штату. Після того як за пустоці його було виключено із Йельського коледжу, сімейна рада вирішила відправити юнака матросом у далеке плавання.

I ось він вирушає у свій перший рейс. Перед ним відкривалися невідомі простори: похмурий Лондон, гарячі береги Іспанії, гранітні застави Гібралтара і блакить Середземного моря. Він прослужив на флоті три роки, спершу на морі, а потім на Великих озерах. Він став справжнім моряком і, за спогадами близьких, на все життя зберіг образ “морського вовка”, енергійного, хороброго, з різким і відвертим характером. Якраз перше плавання було найдивовижнішим у житті майбутнього письменника. Море для нього — символ мужності, волі та боротьби з труднощами” (Фенімор Купер).

II. “Відомий письменник, син не менш відомого письменника, засновника історичного пригодницького роману, казав про нього: “З моїм батьком його зближує уява, молоде завзяття, здоровий дух, ясність думки й ще одна чеснота, яку не визнають слабосилі, — літературна плодючість”, а, звертаючись до самого письменника, зазначав: “Ніхто не був таким захопленим від читання Ваших чудових, оригінальних і захоплюючих фантазій, як мій батько...” (Жуль Верн).

III. “За деякими даними, він купив собі далеко від гомінкої столиці старий вітряк, що стояв на березі річки Уай. Навколишні краї славилися не тільки краєвидами, а ще й тим, що тут все було проїнято історією. На схід тяглися непрохідні уайські болота. На півночі в сиву давнину поселилися перші сакси, щоб відбивати напади валійців... Тут свого часу бував Дефо, а історичні пам’ятки жили тими днями, що найбільше цікавили письменника. Тут він досить скромно жив, із захопленням ловив рибу і, звичайно, писав книжки. В одному з інтерв’ю письменник зая-

вив: "Мені байдуже, хто зловив більше риби", — можливо, він мав на увазі рецензентів, які ставилися до його писання досить зневажливо, як до літературної продукції "Граб-стріт" (Рафаель Сабатіні).

IV. "Цей чоловік був високий на зріст, голову його вкривало кучеряве волосся, а з-під брів прозирали маленькі хитрі голубі очі. Його хрипкий голос лунав, здавалося, здалеку, як ревіння великого, але не бурхливого водоспаду.

У Сен-Жермені, аристократичному передмісті Парижа, в нього був власний палац. Чарівний сад оточував головну частину споруди. Перед нею вирували штучні водоспади, як слюда, виблискували мініатюрні озера з карликовими островами. На одному з них, наче будинок Гуллівера в країні ліліпутів, височів восьмикутний павільйон із масивного каменю. Всередині він був обкесний голубими шпалерами, блакитна стеля всяна зорями. Зовні на кожному камені будови було викарбувано назву однієї з його книг або п'єс. Над аркою цієї єдиної споруди, куди не впускали сторонніх, красувався надпис латинською мовою: "Стережись собаки!"

У палаці не стихали веселоці. Хазяїн у чорній чи синій оксамитовій ярмулці, у фантастичній куртці з комірцем із валонсенських мережив, з масивним золотим ланцюжком на животі, зустрічав відвідувачів біля входу (Олександр Дюма).

Ведучий. Ми вже познайомилися з нашим таємничим журі. Тож надаємо йому слово.

Слово має журі.

А тепер — невеличкий конкурс для вболівальників. Усі ви, мабуть, любляете читати пригодницькі книжки. Так ось, назвіть героїв, котрих справедливо вважають благородними розбійниками, а отже, і твір, з якого вони прийшли, а також його автора. Відповідатимете по черзі.

Можливі відповіді:

1. Джон Мщуча-за-всіх із Зеленого лісу і його веселі товариші, справжнє ім'я — Елліс Декурт. (Р. Л. Стівенсон, "Чорна стріла").
2. Чорний корсар, справжнє ім'я Еміліо ді Рокканерро. (Е. Сальгарі, "Чорний корсар").
3. Капітан Пітер Блад. (Р. Сабатіні, "Одіссея капітана Блада").
4. Червоний корсар, справжнє ім'я містер Уілліс. (Ф. Купер, "Червоний корсар").
5. Роб Рой. (В. Скотт, "Роб Рой").
6. Локслі, чи Робін Гуд — вільний стрілець із Шервудського лісу. (В. Скотт, "Айвенго").
7. Монх Тук. (В. Скотт, "Айвенго") та інші.

Ведучий. Про результат, який ви досягли, повідомить журі.

Слово надається журі.

Чудово. Боротьба розгортається. Та ось листоноша вручив мені пакет.

Нам лист надійшов незвичайний...

Розмито в нім літер чимало.

Яку ж таємницю фатальну

Послання оце приховало?

(Вручає капітану кожної з команд закорковану пляшку, всередині якої аркуш паперу з текстом (варіант за вибором).

I.

... зорі сказали ... на свято

Збереться ... багато.

... , якщо це можливо,

... справді ... кмітливі.

Барон Мюнхгаузен,
капітан Врунгель.

II.

Зірки нам сказали,

Що ...

Побачити героїв цікаво ...

Ми ...

Приїхать туди,

Де в герць розумовий стають

Барон Мюнхгаузен,
капітан Врунгель.

Команди розкорковують пляшки і "розшифровують" текст. Орієнтовно він може звучати так:

I.

Нам зорі сказали, що нині на свято

Збереться відважних героїв багато.

Ми впевнитись хочем, якщо це можливо,

Що справді усі ви — веселі й кмітливі.

Барон Мюнхгаузен,
капітан Врунгель.

II.

Зірки нам сказали, .

Що гості у вас,

Побачить героїв — цікаво для нас.

Ми прагнемо дуже

Приїхать туди,

Де в герць розумовий стають знатоки.

Барон Мюнхгаузен,
капітан Врунгель.

Після підбиття підсумків слово надається ведучому.

Ведучий. До нас у гості ось-ось прибудуть два улюблених літературних герої: барон Мюнхгаузен та капітан Врунгель. Одначе зараз запитання для вболівальників: назвіть авторів і твори, зі сторінок яких завітають на наше свято гості.

Відповіді:

- 1) "Пригоди барона Мюнхгаузена" Е. Распе.
- 2) "Пригоди капітана Врунгеля" О. Некрасов.

Ведучий. Зустрічайте гостей.

Входять капітан Врунгель та барон Мюнхгаузен.

Врунгель. Ми дуже раді бачить вас, дівчата і хлоп'ята.

Мюнхгаузен. Звичайно, якщо вдома ви, а не втекли гуляти.

Врунгель. Триватимуть далі ваші змагання.

Мюнхгаузен. Найправдивіші судді до вас в гості прийшли.

Ведучий. Зачекайте. Трішки зачекайте, вельмишановні добродії. Ви збираєтесь оцінювати наш наступний конкурс, а що ж це буде за конкурс, ви знаєте?

Врунгель. Про це ми уже подбали.

Мюнхгаузен. Так. Ми підготували два завдання для наших команд. Ось перше з них. Кожній команді буде показано певні речі. Одразу ж потрібно відповісти, кому вони належать.

Серед предметів можуть бути:

- куля з монограмою К.К.К., ласо;
- люлька, скрипка, п'ять апельсинових зернят;
- чорна стріла, чорна мітка, милиця;
- золотий жук;
- шпага, 12 діамантових підвісок;
- пляшка із запискою;
- сумка листоноші, щоденник тощо.

Перелік предметів можна змінити.

Врунгель. Що ж, ви чудово впоралися із завданням барона Мюнхгаузена. А спробуйте-но моє виконати! Я покажу вам один предмет. А ви за три хвилини повинні зачитати найправдивішу, найсмішнішу, найнеймовірнішу історію, пов'язану з вашою командою і цим предметом. Пам'ятайте, таке завдання перед вами поставив я, капітан Врунгель.

Капітан показує люльку для тютюну, і команди стають до роботи. За три хвилини, по черзі, вони зачитують щойно придумані неймовірні історії. Це завдання має супроводжуватися музикою. Після завершення конкурсу журі підбиває підсумок.

Ведучий. Сьогоднішній день багатий на несподіванки. Щойно ми отримали телеграму. В ній читаємо:

Запрошуємо в гості допитливих,

Дотепних, веселих і сміливих.

Вас переправить до нас авіація.

З нетерпінням чекаємо на делегацію.

Робінзон Крузо і П'ятниця.

Що ж, ось і запрошення погостювати. Поки команди вирішать, хто виконуватиме виїзне завдання, я попрошу журі бути уважним, адже зараз знову конкурс вболівальників, які підготували пісні для своїх команд.

Групи команд вирушають на виїзне завдання. Команди вболівальників виконують домашнє завдання. Про результати конкурсу повідомляє журі.

Поки наші команди виконуватимуть завдання за межами приміщення, проведемо конкурс капітанів.

Звучить пісня "Капітани".

Перший етап конкурсу капітанів ми назвали "Логічна розминка". Капітани по черзі ставитимуть один одному підготовлені запитання, намагаючись у відповідях максимально виявити свою дотепність та почуття гумору.

Друге завдання. Назвіть місцевість, край, адресу, де розвивалися події з найвідоміших пригодницьких творів, а також ці твори та їх авторів.

Відповіді:

- 1) місто Буенос-Айрес (О. Беляев. "Людина-амфібія");
- 2) Шервудський ліс, Британія (В. Скотт. "Айвенго");
- 3) Бейкер-стріт, 221Б (А. К. Дойль. "Записки Шерлока Холмса");
- 4) Прерії Техаса, асієнда Каса-дель-Корво (Майн Рід. "Вершник без голови");
- 5) Замок Іф, Франція (О. Дюма. "Граф Монте-Крісто");
- 6) Лувр, Париж, Франція (О. Дюма. "Три мушкетери");
- 7) монастир Дешо, Сен-Жерменське абатство (О. Дюма. "Три мушкетери");
- 8) монастир кармеліток в Бетюні (О. Дюма. "Три мушкетери");
- 9) тортугська бухта (Р. Сабатіні. "Одіссея капітана Блада");
- 10) місто Енськ (В. Каверін. "Два капітани").

У конкурсі перемагає той, хто дасть більше правильних відповідей. Інформація про результат.

Наші капітани — "лицарі без страху і докору", останнє завдання для них буде нелітературним. Мої асистенти кожному з вас піднесуть

по невеличкій шпазі. В залі стоять два стільці з прив'язаною до них надувною кулькою. Це і буде ваш удаваний суперник. Ви захищати-мете честь дами серця на дуелі. Одначе спершу вам зав'яжуть очі. Переможе той, хто швидше завершить бій і проткне свого "ворога". Вболівальників прошу підтримати капітанів. Увага! Раз, два, три...

Після завершення конкурсу журі підбиває підсумок змагань капітанів, а в зал, разом з Робінзоном Крузо і П'ятницею, повертаються члени команд, які були на виїзному завданні. Нові літературні герої співають на мотив пісні "Пусть бегут неуклюже...":

Володіння безкраї
Дружно ми оглядаєм
І в дощі, і в спекотний сезон.
Вам з дитинства знайомі
Й милі всім, безумовно...
Хто ж ми?

Зал. "П'ятниця і Робінзон".

Робінзон Крузо. Молодці! Здоровенькі були, шановні панове! Сьогодні до вас завітали ми, Робінзон Крузо і П'ятниця. А разом з нами ваші друзі, які гостювали на нашому острові. До речі, зі сторінок якої книжки ми прийшли до вас? І хто її автор?

Зал. Даніель Дефо. "Пригоди Робінзона Крузо".

П'ятниця. Зі своєї невеличкої експедиції учасники конкурсу повинні були привезти плоди, які ми вирощували на нашому острові, а також із запропонованих відібрати саме ті речі, які Робінзон знайшов у викинутих морем скринях.

Представники команд звітують про зроблену роботу, після чого журі підбиває підсумок конкурсу.

Ведучий. Що ж, наш поєдинок триває. Він справді з кожним завданням стає цікавішим. Надамо слово журі, щоб довідатися про результат поєдинку.

Слово має журі.

А до нас завітали нові гості.

Заходять Шерлок Холмс і доктор Ватсон.

(Звертається до вболівальників). Придивіться до них, як їх звати? Хто б це міг бути?

Вболівальники. Шерлок Холмс, доктор Ватсон.

Ведучий. Зі сторінок якого твору вони до нас завітали? Хто його автор?

Вболівальники. "Пригоди Шерлока Холмса". Автор твору Артур Конан Дойль.

Шерлок Холмс. Докторе Ватсон, прошу уваги. Може, десь тут приховано відгадку, адже ми так довго її шукаємо.

Ватсон. А що ж ми шукаємо?

Шерлок Холмс. Як? Хіба ви не здогадуєтеся? Звичайно, відгадку. Ми з вами станемо членами КВК, якщо (показує аркуш паперу) відгадаємо клички тварин і назвемо художні твори, в яких вони стали учасниками пригод, а також пригадаємо прізвища авторів цих творів.

Ватсон. Ви вважаєте, дорогий Холмсе, що нам під силу таке складне завдання? А може, ми попросимо допомоги у цих добродіїв?

Шерлок Холмс. Що ж, Ватсоне, ви на правильному шляху. Інакше доведеться звернутися до Скотленд-Ярду, а мені цього дуже не хочеться робити.

Ватсон. Шановні добродії, ви нам допоможете, чи не так?

- Великий сторожовий пес новоголландської породи. (Дінго — Жуль Верн. "П'ятнадцятирічний капітан");
- англо-нормандська гонча (Топ, собака Сайреса Смітта — Ж. Верн. "Таємничий острів");
- величезний, як молодий лев, собака (собака Баскервілів — А. К. Дойль. "Собака Баскервілів");
- папуга (Попка, папуга Робінзона Крузо — Д. Дефо. "Робінзон Крузо");
- болотяна гадюка (Строката стрічка — А. К. Дойль. "Строката стрічка");

Шерлок Холмс. Що ж, дякую. Я бачу, з вас вийдуть чудові слідчі.

Журі підбиває підсумок конкурсу.

Ведучий. Мені вже самому цікаво й хочеться стати членом однієї з команд. Тим більше, що наступне завдання — просто несподіванка. Воно пов'язане з домашньою роботою. Так ось. Перед тим як розпочнеться черговий тур нашого конкурсу, я прошу вболівальників бути активними й допомогти пригадати нам, які географічні назви з'явилися на карті пригодницької світової літератури завдяки фантазії письменників.

- острів Лінкольна (Ж. Верн. "Таємничий острів");
- острів скарбів (Р. Стівенсон. "Острів скарбів");
- острів загиблих кораблів (О. Беляєв. "Острів загиблих кораблів");
- загублений світ (А. К. Дойль. "Загублений світ");
- Плутонія (В. Обручов. "Плутонія");
- Земля Саннікова (В. Обручов. "Земля Саннікова");
- плавучий острів (Ж. Верн. "Плавучий острів");
- Земля св. Марії (В. Каверін. "Два капітани").

Добре. А зараз наші команди уявно перенесуться в одне із цих місць і за три хвилини познайомлять нас із планом літературного

міста, яке вони мріють побудувати на такій чудовій землі. Поки команди готуються, прошу підійти до мене представників від вболівальників — чотирьох від кожної команди. Наш конкурс називатиметься “Знайди своїх”. Він полягає ось у чому. Мої асистенти винесуть для команд по шістнадцять карточок з написами. Вам необхідно якомога швидше розсортувати їх у такому порядку: автор, назва книжки, герой, його портрет.

Наприклад:

- 1) Р. Сабатіні.
- 2) “Одіссея капітана Блада”.
- 3) Арабелла Бішоп.
- 4) “...Струнка дівчина в елегантному костюмі для верхової їзди. Крилатий сірий капелюшок, прикрашений червоним страусовим пір'ям, прикривав продовгувате, з тонкими рисами, обличчя, на якому тропічний клімат не залишив ніяких слідів. Кучері каштанового волосся кільцями спадали на плечі. Широко поставлені карі очі відкрито дивилися на світ, а на обличчі проступав вираз співчуття...”

Переможе той, хто швидше знайде потрібні картки.

Після закінчення цього конкурсу команди-суперниці проводять екскурсію своїми літературними містечками.

Ведучий. Дуже цікаво. Дуже гарно. Дуже весело. Однак наша зустріч наближається до завершення. А в запасі у нас ще два конкурси. Поки команди підготуються до невеличкої власної інсценізації, свої шпаги знову схрестять вболівальники.

Увага, конкурси! Той, хто назве більше капітанів та кораблів, на яких вони плавали, а водночас і твори та їх авторів, на сторінках яких відбувались ці плавання, — здобуде перемогу.

Відповідатимемо по черзі.

Серед відповідей можуть бути такі:

- капітан Джон Мангліс, яхта “Дункан” (Ж. Верн. “Діти капітана Гранта”);
- капітан Немо, підводний човен “Наутилус” (Ж. Верн. “20 тисяч льє під водою”);
- капітан Пенкроф, бот “Бонадвентур” (Ж. Верн. “Таємничий острів”);
- капітан Гуль, шхуна-бриг “Пілігрим” (Ж. Верн. “П'ятнадцятирічний капітан”);
- капітан Червоний корсар, шхуна “Дельфін” (Ф. Купер. “Червоний корсар”);
- капітан Блад, шхуна “Арабелла” (Р. Сабатіні. “Одіссея капітана Блада”);
- капітан Врунгель, яхта “Біда” (О. Некрасов. “Пригоди капітана Врунгеля”);
- капітан Татаринів, шхуна “Свята Марія” (В. Каверін. “Два капітани”).

Ведучий. А тепер слово надається журі. Ми з нетерпінням чекаємо оцінки за два конкурси.

Журі оголошує оцінки.

Увага! Домашнє завдання під девізом “У світі пригод”. Для його виконання кожній команді надається 10 хвилин.

Команди показують інсценізації за самостійно написаним сценарієм.
Журі підбиває підсумок, визначає переможця.

Ось і все. Поставлено крапку над останнім “і”. Настав час прощатися.

Міняється освітлення.

Врунгель і Мюнхгаузен.

Побільше, друзі, книг читайте.

Це найсолідша серед зваб.

А ще, крім цього, пам'ятайте,

Що дружба — найцінніший скарб.

Робінзон Крузо і П'ятниця.

Не зводьте бійок надаремно,

Не крийте власної вини.

Як мушкетери, будьте чемні

Та благородні, як вони.

Шерлок Холмс і Ватсон.

Хай капітани благородні,

Зразком вам будуть у житті,

На них рівняючись сьогодні,

Повік не зіб'єтесь з путі.

Ведучий.

Читайте книги, юні друзі,

Учіться мріяти й творити!

І будуть невмирущі музи

Про вас з любов'ю говорить.

До побачення!

Усі. До наступної зустрічі у Клубі веселих і кмітливих.

Великого значення в роботі Клубів надається дидактичним іграм різного характеру. Поряд з ними в роботі з молодшими підлітками часто використовують сюжетно-ролеві ігри. Під час роботи зі старшими віковими групами учнів вони переходять у інші форми. Одна з них — творча гра з пізнавально-дослідницькою метою, яка не виключає й сюжетно-ролевих елементів. Такі ігри прибирають форми подорожей, походів, експедицій, зустрічей. Як варіант пропонуємо такий матеріал.

ПОДОРОЖ ПО КРАЇНІ, ЯКОЇ НЕМАЄ НА МАПІ

Сценарій літературної композиції

Серед численних і різноманітних форм гурткової роботи особливо місце відводиться ранкам і вечорам. Їх підготовка й проведення позитивно впливають на розширення знань учнів з предмета, вирішення часткових виховних моментів та психолого-педагогічних завдань, які ставить перед собою й учнями учитель-словесник.

Ранки проводять для учнів середньої ланки — 5–8 класів. Участь школярів у таких заходах найрізноманітніша. Учитель-словесник, чи створена ним організаційна група складає сценарій за обраною темою, підбирає учасників, проводить репетиції.

Найчастіше мета ранків полягає в такому: систематичне повторення в цікавій формі вивченого розділу курсу; розвиток навичок самостійного набуття знань; підвищення рівня зацікавленості предметом і художньою книгою в цілому.

Ранки слід проводити цікаво, жваво. Роботу з навчальним матеріалом поєднують з номерами художньої самодіяльності, виразного читання, інсценівками, розгадуванням вікторин, кросвордів.

Популярність мають серед учнів підліткового віку театралізовані дієвства, присвячені окремим художнім творам, темам чи навчальним розділам.

У поданих нижче матеріалах мова йтиме про казку — народну та літературну. Саме тому скористатися (повністю чи вибірково) цими матеріалами можна у 5 класі, підсумовуючи два перших розділи. “Усна народна творчість” та “Літературна казка” або готуючи літературне свято у вигляді ранку чи вечора, які входять до плану позаурочних виховних заходів навчального закладу.

До участі запрошують учнів не лише 5–7 класів. Якщо у школі працює драматичний гурток — то й членів старшої вікової групи гуртка. Успішного результату буде досягнуто за умови, що в підготовці та проведенні дієвства братимуть активну участь не тільки учителі-словесники, а й учителі суміжних дисциплін, таких, як образотворче мистецтво, музика і співи, праця тощо.

У запропонованій композиції використано такий літературний матеріал: українська народна казка “Іванко та Песиголовець”, російська народна казка “Василиса Премудра”, арабські народні казки із збірки “Тисяча і одна ніч”, Г. Х. Андерсен “Оле-Лукойє”, “Снігова королева”, В. Дісней “Білосніжка та семеро гномів”, О. Вайльд “Хлопчик-зірка”, Шарль Перро “Попелюшка”, “Кіт у чоботях”, В. Гауф “Карлик Ніс”, поетичні рядки Ліни Костенко.

Театралізоване дійство складається з п'яти частин. У ньому діють такі персонажі: Оле-Лукойє, Оленка, Івасик, Баба Яга, Кошій Безсмертний, Снігова Королева, Королева-мачуха, Фея Знайзілля, Мишка, Василиса Премудра, Карлик-Ніс Якоб, гуска Мімі, чаклун Ветербок, Попелюшка, Кай, Герда та їхня бабуся, Хлопчик-зірка, Кіт у чоботях, королева Казка, фрейліни Мрія, Фантазія та Романтика, Шахразада, Дуньязада, цар Шагріяр.

Усі діючі персонажі одягнені у відповідні костюми. Особливу увагу вчитель-словесник має звернути на підготовку групи “лихих” героїв, таких, як Баба Яга, Кошій Безсмертний тощо, щоб допомогти учням артистично передати їхні риси характеру, адже такі ролі не подобаються, і виконувати їх значно важче, ніж ролі улюблених героїв.

Перелік задіяних персонажів та літературного матеріалу можна розширити або ж зменшити. Це залежатиме від умов, можливостей навчального закладу, індивідуальності вчителя, інтересів учнів та мети позакласного заходу.

Це театралізоване свято починається з появи на сцені героя казки Андерсена — Оле-Лукойє.

Оле-Лукойє.

Світ дивовижний вас вітає!
Всіх тих, хто вдумливо читає,
І тих, хто любить мандрувати
Та прагне більше пізнавати.
Кмітливих, добрих і відважних,
А ще, звичайно, і уважних
Звеселить він і причарує,
Окрилить тим, що подарує
Казок чудовий хоровод.

Ви вже впізнали мене? Ще ні? Придивіться уважніше: ось дві речі, без яких мене ніхто на світі не впізнає. (Показує дві парасольки). А тепер?

Зал відповідає.

Звичайно ж, я — Оле-Лукойє, що в перекладі українською мовою означає “Оле — заплющ очі”. Перш за все я трошки прикрашу нашу кімнату.

Запалюється світло, падають надувні кульки,
розгортаються барвисті стрічки.

Ось так значно краще. А зараз я відкрию одну із своїх парасольок. Яку ви хочете: просту чи з барвистими картинками? Гаразд, відкриваю другу. Заплющуйте очі, дайте волю вашій уяві й уважно слухайте мою казку.

У тридев'ятому царстві за високими горами, за глибокими морями розташувалася країна, якої немає на жодній мапі світу. Вона незвичайна. Це — країна Дитинства. Править нею королева Казка, а допомагають їй у цьому чарівні фрейліни: Мрія, Фантазія та Романтика.

Отож, я запрошую вас у подорож до цієї незвичайної, але водночас такої знайомої всім країни. Рушаймо!

Блимає світло. Оле-Лукоїє зникає.

Частина 1

Лісова галявина. Хатинка на курячій ніжці.

З'являються учасники дійства першої частини.

Кошій Безсмертний. А ось і заповітна хатинка. Де ж її господиня? Бабусю Ягусю! Красуне моя, де ти?!

Баба Яга. Агов, іду! Красунчику ти мій, лихунчику ти мій, ось дечки я, на галявині, розчищаю місце для посадки інших гостей.

Фея Знайзілля. Я так і знала: вони не повикидали цю гидоту. (зриває їй тонче квітку). Терпіти їх не можу. А ось де ти, Бабусю! Скільки літ, скільки зим не бачились!

Снігова Королева. Ох, яка спека! Я ж просила морозу, а в них казна-що! Тепер доведеться користуватися штучними крижинками.

Баба Яга. А ось і її величність королева-мачуха. З прибуттям, ваша величносте. Хатинко на курячій ніжці, повернися до мене передом, а до лісу — задом. Прошу всіх до моєї фортеці. Всідайтеся, гості дорогі. Призволяйтеся: чим багаті, тим і раді. А кого ж у нас іще нема? Здається, пан Песиголовець запізнюється.

Песиголовець. Ху! Ну й змордувався я, поки знайшов вашу халупу. Маю честь вітати чесну компанію. Я ж для вас гостинця прихопив. (Штовхає поперед себе зв'язаних хлопчика та дівчинку). Це наші, українські. Будуть нам на десерт. Бабцю, закрий їх десь, щоб не втекли.

Баба Яга. Та хіба звідси втечеш? Давай їх сюди, красунчику, за перегородку. Нехай поки відпочинуть.

Снігова Королева. Досить вам займатися дурницями. Ми тут зовсім не для цього. Вважаю, що слід зайнятися тим, для чого ми тут зібралися.

Королева-мачуха. Так-так!

Баба Яга. Що ж, мої любі! Я вважаю, що наш час настав. Скільки можна жити так, як ми? Ніхто нас не любить!

Кошій Безсмертний. І не боїться!

Фея Знайзілля. І не піклується про нас!

Снігова Королева. Нас зневажають і діти, і дорослі!

Баба Яга. Так було... Тепер інший час! Ану ж бо заглянемо у чарівне люстерко. Ваша величносте, королево-мачухо, покажіть його нам.

Королева-мачуха. Ти, люстерко, нам скажи і всю правду покажи. Покажи, як діти усього світу ставляться до казок і книжок, а ще: що робиться у країні Дитинства.

Люстерко. Мені дуже боляче про це казати. Та я не вмію брехати. Тож слухайте і дивіться! Багато людей сьогодні не люблять читати, закинули книжки до старих шаф. Діти схожі на маленьких старих, котрі весь час сидять перед екранами телевізорів. Їм байдуже, що переможе: добро чи зло. Діти нині віддають перевагу комп'ютеру та комп'ютерним іграм, а казка... Казку вони забули. Через це у королівстві Дитинства поселився смуток, а сама королева Казка зовсім змарніла. Країна Дитинства зазнає катастрофи.

Під час цього монологу демонструються відповідні сюжетні слайди або фрагменти відеофільму. Досить ефектно, якщо їх виготовлено на матеріалі конкретної школи.

Песиголовець. Оце новина! Оце радість! За це я готовий усіх розцілувати! Тепер можна відпочити і чекати, поки це кляте королівство, з якого нас вигнали, пропаде!

Баба Яга. Ні! Помиляєшся, друже! Чекати ми не будемо. Ми прискоримо крах країни Дитинства!

Снігова Королева, королева-мачуха, фея Знайзілля, Песиголовець (разом). Як?

Баба Яга. У країні царя Шагріяра, серед пустелі, в темній ущелині живе страховисько Ніщо. Саме воно допоможе нам знищити королеву Казку та її фрейлін-помічниць.

Королева-мачуха. А як ми потрапимо до цієї країни?

Баба Яга. Люба моя величносте! Коли ми "люб'язно погодилися" покинути країну Дитинства, то разом з Кошцічком зовсім "випадково" прихопили торбинку, в якій виявилось кілька цікавих речей. Ось вони: лампа Аладдіна, килим-самоліт, дудка-самогудка (терпіти її не можу!) та ще дещо. Саме вони і стануть тепер нам у пригоді. Та про це завтра. А зараз укладайтеся зручніше, бо після смачної вечері та цікавої розмови треба відпочити.

Частина 2

Хатинка Баби Яги. Чути хропіння. На сцені двоє дітей — хлопчик і дівчинка, одягнені в українські національні костюми.

Хлопчик. Оленко, ти чула?

Дівчинка. Так, Івасику, чула. Що ж нам робити?

Хлопчик. Треба потрапити до королівства Дитинства й попередити королеву Казку про небезпеку. Тільки як звідси вибратися? Якби хтось допоміг!

З'являється учень у ролі **Миші**.

Мишка. Я допоможу. Тільки спершу відкрийте цю клітку і випустіть мене.

Діти визволяють Мишку, а вона, у свою чергу, бере ключ зі столу і відмикає двері перегородки, де було зачинено дітей.

Дівчинка. Бач, порозлягалися. Через них нам не вибратись.

Мишка. Я про це подбаю. Зараз висмикну з мітли Баби Яги чарівний прутик, і він зробить вас такими само маленькими, як і я. Тоді зможете вийти з хатини через дірку, яку я зробила саме вчора, за що і поплатилася (*дістає прутик, торкається ним до дітей*).

Гасне світло. Коли воно запалюється, діти уже маленькі.
Тут можна використати прийоми лялькового театру.

Хлопчик. Мишко, люба, а чи не могла б ти торкнутися прутиком і до тієї торби?

Мишка. Чом ні? (*Торкається до торби і віддає її дітям*).

Усі разом виходять із хатинки.

Дівчинка. Спасибі тобі, Мишко. Коли б не ти, ми б загинули. А тепер нам треба йти.

Мишка. Зачекай. Я мушу двічі торкнутися до вас чарівним прутиком, інакше ви назавжди залишитесь такими крихітками. (*Торкається Хлопчика і Дівчинки*).

Ведучі обернулися на звичайних дітей. У наступній частині вистави ролі Хлопчика і Дівчинки знову виконують учні-актори.

Куди ж ви тепер?

Хлопчик. Ми поспішаємо до країни, якої немає на жодній мапі світу — до країни Дитинства.

Дівчинка. Нам необхідно попередити королеву Казку про змову і про чудовисько без імені, без вигляду і форми — страхітливе Ніщо.

Хлопчик. І якщо пощастить — врятувати чарівну королеву Казку, бо як же ми зростатимемо без Дитинства?!

Мишка. А як ви потрапите до цієї країни? Туди ж навіть стежини не прокладено.

Хлопчик. Нам допоможе ця торбинка. (*Розв'язує торбу і дістає з неї всі речі. Це — стара лампа, дудка, килим, скатертину, клубочок ниток, яблуко, троянда, старі чоботи*). Бачиш, Мишко, скільки

тут речей. Усі вони — чарівні. Їх поцупили з країни Дитинства Баба Яга та Кошій Безсмертний. А тепер ці речі допоможуть нам з Оленкою. Тож зоставайся здоровою, Мишко, а нам час вирушати. (*Дістає з торбинки і кидає клубочок*).

Клубочок котиться, діти біжать за ним.

Частина 3

На галявині терем. Біля нього Василиса Премудра.

До її ніг котиться клубочок. Вона його підіймає.

Василиса Премудра. Нарешті ти повернувся, я вже й надію втратила. (*Побачила Хлопчика і Дівчинку*). Здрастуйте, любі дітки! Хто ви є?

Діти. Я — Оленка. А я — Івасик. А ви хто, чарівна пані?

Василиса Премудра. Я — Василиса Премудра. Хіба ви мене не впізнали? Чекаю на свого царевича. Ось-ось має бути. Любі діти, куди ви поспішаєте?

Івасик. До країни Дитинства.

Оленка. Насувається страшне лихо, хочемо попередити королеву Казку.

Івасик. На країну Дитинства незабаром нападе жахливе чудовисько без вигляду і форми. Воно наповнює душі смутком, стирає з обличчя усмішки.

Івасик. Там, куди приходять Ніщо, поселяються байдужість, страх і сірість.

Василиса. Який жах! Треба щось робити. Ви, діти, йдіть до країни Дитинства. А я дочекаюсь царевича, і ми вирушимо навздогін потоємною стежкою. Щасливої вам дороги! (*Зникає*).

Діти дякують, дістають з торбинки скатертину. Міняються декорації.

З'являються Гуска Мімі і Карлик Ніс.

Карлик Ніс (*повзає на колінах і щось шукає*). Ні, її тут немає.

Гуска Мімі. Ось вона. Це і є та сама травичка. Тут її стільки, що вистачить на все твоє життя.

Карлик Ніс (*збирає квіти*). Коли на те буде воля Неба, я побудуся цього тягаря. (*Вдихає траву й обертається з огидного горбатого карлика на стрункого красивого юнака — Якоба*).

Гуска Мімі. Ой, який же ти вродливий!

Якоб. Мімі, тобі я завдячую тим, що вдруге народився на світ. Без тебе я ніколи б не знайшов чарівної травички смакохоти і лишився б гидким карликом. Я хочу тобі віддячити: допомогти потрапити до батька — чарівника Ветербока. Він визволить тебе від злих чар.

Гуска Мімі. Дякую, любий Якобе, але хто це?

Входять діти — Хлопчик і Дівчинка.

Діти. Доброго дня! Вибачте, що перервали вашу бесіду. Скажіть, у яку країну ми потрапили.

Якоб. Ви потрапили в країну казки Карлик Ніс.

Гуска Мімі. Написав її німецький казкар Вільгельм Гауф. Хіба ви хотіли потрапити не до нас?

Івасик. Нам потрібна країна Дитинства. Ми маємо попередити королеву Казку про те, що насувається біда.

Гуска Мімі. Тоді вам треба якнайшвидше до мого батька — чарівника Ветербока. Він допоможе і нам, і вам.

На сцені з'являється чарівник Ветербок.

Ветербок. Люба дочко! Якобе! Здорові були і ви, Іванку та Оленко!

Діти. Звідки ви нас знаєте?

Ветербок. Я — чарівник. Я знаю про все, що робиться у світі. Вам, діти, треба поспішати: Фея Знайзілля зі своїми друзями вже розшукує вас. Скуштуйте на дорогу паштет "сюзерен", який зветься королем усіх страв, така в нас традиція. Шкода, в мене вкрали скатертину-самобранку, без неї швидко мені не впоратися.

Оленка (виймаючи з торбини скатертину). Чи це не вона?

Ветербок. Так! Спасибі, любі діти! Тепер страшна фея мені зовсім не страшна.

Діти. Дякуємо за гостинність!

Іванко дістає з торбинки кришталевий черевичок, і події переносяться у наступну казку. Світло гасне. Попередні дійові особи зникають. Бідно одягнена дівчинка підмітає й співає, пританцювуючи з мітлою.

Це — Попелюшка.

Попелюшка.

Чи повірте, чи перевірте,
Та приснився сон мені:
Ніби принц сюди приїхав,
Ще й на срібному коні!
Він забрав мене з собою
У палац, де все блищить,
Танцювали танцюристи
І виспівував мені квартет:
Па-ра-ру-ра...

Оленка. Яка гарна пісенька і така знайома! Івасику, ти не знаєш, хто ця дівчинка?

Івасик. Здається, Попелюшка.

Попелюшка (Закінчила підмітати і сіла). Що ж мені тепер робити? Один мій кришталевий черевичок залишився у палаці, а другий безслідно зник. Тепер я вже ніколи не зустрінуся з моїм принцом.

Оленка. Це ж наш черевичок (дістає з торбинки). Івасику, відамо його Попелюшці. Дивись, яка вона засмучена.

Діти підходять до Попелюшки.

Івасик. Добрий день, панночко!

Попелюшка. Добрий день, діти! Тільки я зовсім не панночка. Панночки — мої зведені сестри. А я — Попелюшка.

Оленка. Ми це знаємо. Ти з казки, яку написав найкращий казкар Франції — Шарль Перро.

Івасик. Ми хочемо повернути тобі ось цю річ.

Діти відають Попелюшці кришталевий черевичок.

Попелюшка. Ви мене врятували. Яка я щаслива! Як ви потрапили до моєї казки?

Івасик. Завдяки твому черевичку. Я знайшов його у торбинці Баби Яги.

Оленка. А прямуємо ми до країни Дитинства.

Івасик. Попелюшко, ти часом не знаєш бодай стежинки до цієї країни?

Попелюшка. Любі мої, ви вже прибули до країни Дитинства, хоча цього й не помічаєте.

Оленка, Івасик (разом). А як потрапити до палацу королеви Казки?

Попелюшка. У кожного в країні Дитинства є своя дорога, нею інший користуватися не може. Робіть свій вибір! Дітям з добрим серцем та щирою душею завжди таланить! (Виходить).

Діти дістають з торбинки наступну річ — троянду — і потрапляють до казки "Снігова Королева". На сцені нові персонажі: Кай, Герда, Бабуся.

Кай і Герда. Бабусю! Дивіться, наші троянди знову ожили. Вони — квітують!

Бабуся. А я, стара, зовсім зневірилася.

Герда. Кай, дивись, діти. У них у руках така сама троянда!

Кай. Мабуть, вони і є ті чарівники, що врятували наші квіти.

Герда. Вітаємо вас у нашому містечку! Хто ви? Ми вас раніше не бачили.

Кай. Який у вас дивний одяг. Звідки ви?

Івасик. Ми з України. А я знаю, хто ви. Ти — Кай, а це твоя названа сестра — Герда. Ви з казки Андерсена — відомого данського казкаря.

О л е н к а . Ми зустріли Снігову Королеву. Вона разом з Бабою Ягою збирається знищити країну Дитинства й королеву Казку. Королеву треба попередити, та ми не знаємо дороги до палацу.

К а й . Ми можемо вам допомогти — звернемося по допомогу до всіх наших друзів, що живуть у казках Андерсена. А вам треба поспішати, бо якщо за справу взялася Снігова Королева — лиха не минути!

Діти дістають із торбинки одну за одною три монети з білого, жовтого та червоного золота й переносяться у світ іншої казки.

А в казку “Снігова Королева” потрапляють представники злих сил — Баба Яга зі своєю компанією. Попередні герої зникають.

Баба Яга. Прибули. Може, хоч тепер встигнемо. Фу! Людський дух! Тут вони! Тут!

Снігова Королева. Бачите, троянди знову розквітли! Їх зачарував сам троль із Тролляндії. Розчарувати їх могла лишень квітка з чарівної торби. Клятві діти! Доберусь я до вас! Заморожу!

Королева-мачуха. Ми знову спізналися. Глянь у моє люстерко: у цій казці їх уже немає. Пропоную не гаяти часу на гонитву за ними: нікуди вони не дінуться. Давайте дотримуватися нашого задуму.

Коцїй Безсмертний. Для цього нам потрібно потрапити у королівство Шагріяра і знайти страшне чудовисько.

Песиголовець. Але ми ще не домовились, кого посадимо на трон замість королеви Казки? Це повинен бути хтось молодий та сильний, скажімо, я.

Баба Яга. Зачекай, Песиголовцю. Твоя молодість далася нам взнаки: ганяємось за твоїми колишніми полоненими і не можемо піймати. Маю іншу думку. На трон повинен сісти Коцїй, він — Безсмертний, окрім того, дві королеви в нас уже й так є. А Фея Знайзілля така вже стара, що ледве за нами встигає. Я думаю, Коцїечко — найкраща кандидатура на посаду нового короля.

Снігова королева. Нехай будь-хто, аби не Казка!

Баба Яга. А ось і Знайзілля. Задихалась, бідолашна. Оскільки килим-самоліт у нас поцупили, вирушаємо в дорогу на моєму особистому транспорті.

Усі прямують до ступи Баби Яги.

Всїдайтеся зручніше, заплющуйте очі, затуляйте вуха — і в дорогу!

Щодо оформлення останньої сцени: ступу Баби Яги можна розмістити на низенькому візочку і рухати її за допомогою мотузки, а щоб усе це сприймалося кумедніше, рух ступи супроводжувати звуковими ефектами, такими, як торохтіння несправного мотора, гуркіт вихлопної труби тощо. Змовники зникають. Зміна декорації: сидить і плаче Хлопчик-зірка.

З'являються Івасик та Оленка.

О л е н к а . Івасику, поглянь-но, хлопчик. Він так гірко плаче! Може, якось зарадимо його горю.

І в а с и к . Чого ти так побиваєшся, хлопчику?

Хлопчик-зірка. Як же мені не плакати, не побиватись. Адже в мене були три монети із білого, жовтого та червоного золота, і всі вони зникли. Чарівник уб'є мене, якщо я повернуся без монет, і моя казка ніколи не завершиться. А що буде з моєю бідолашною матусею?

О л е н к а . Ми зможемо допомогти тобі. Глянь-но сюди. (Протягає хлопчикові руку, а на долоні — три монети).

Хлопчик-зірка. Мої монети! Мені можна взяти їх? Ви врятували мене! Але хто ви?

І в а с и к . Я — Івасик, а це — Оленка. Ми прямуємо до палацу Казки, вона у страшній небезпеці. А хто ж ти?

Хлопчик-зірка. Мене називають Хлопчиком-зіркою, бо я впав із зірки. У моєму серці зародилася і зростала з кожним днем страшна хвороба — гординя. За це доля жорстоко покарала мене. Поневіряння, голод, людська зневага були моїми ліками. Вони витіснили з мого серця гординю. Та це не все. Я ще не знайшов своєї матері й не попросив у неї вибачення.

О л е н к а . А як називається казка, в якій ти живеш?

Хлопчик-зірка. Моя казка називається моїм іменем — “Хлопчик-зірка”, написав її англійський письменник Оскар Вайльд. А тепер мені треба у місто. Серце підказує, що тут я знайду свою матір. Разом з нею ми попрямуємо до палацу і передамо королеві ваше попередження. Бувайте, діти, хай вам щастить! Ми ще обов'язково зустрінемось.

Діти дістають з торбини наступну чарівну річ — чоботи — і потрапляють у світ казки “Кіт у чоботях”. На сцені — Кіт.

Кіт. Мур-мур-р-р! Що ж це коїться! Скажіть мені на милість, який же я кіт у чоботях, якщо у мене немає чобіт?

І в а с и к . А де ж вони поділися, шановний пане Коте?

Кіт. Хто їх зна. Ще вчора були, а сьогодні — нема. А мені ж треба поспішати, бо ось-ось прибуде сам король.

О л е н к а . Котику, а може, це ваші чоботи?

Кіт. Дивина! Вони! Мур-р-р-р! Які ви милі, дітки! Так мене ще ніхто не називав: ко-ти-ку! Як приємно! Хто ви такі? Куди йдете? Як до вас потрапили мої чоботи?

І в а с и к у . Вони були у торбині, яку ми забрали, тікаючи від Баби Яги та її компанії.

О л е н к а . А прямуємо ми до палацу королеви Казки. Вона у страшній небезпеці, її треба попередити про це.

Кіт. Тоді вам треба поспішати.

Входить маркіз де Карабас.

А ось і маркіз де Карабас! Шановний маркізе, чи не погодишся ти провести цих діток до кордону нашої казки, а я поки що владнаю наші справи, а потім разом вирушимо до палацу.

Маркіз де Карабас. Звичайно!

Кіт. Бувайте, дітки! (*Виходить*).

Зміна декорації.

Маркіз де Карабас. Ось ми й прийшли. Тепер я розумію, звідки ті лиха, що випали на долю нашої країни. Треба відвернути біду від королеви. Проте мені далі не можна. Тут наші дороги розійдуться, та незабаром ми зустрінемося знову. Хай щастить вам! (*Іде зі сцени*).

До дітей підходять семеро гномів.

Гном 1. Я казав, я вже тисячу років повторюю про небезпеку, а ви мені не вірите. Тож дивіться — ось вона!

Гном 2. Та яка ж це небезпека? Це просто діти. Вони завітали до нас у гості!

Гном 1. Вам усе просто! Я кажу, що просто так ніколи і нічого не буває!

Гном 3. Буркунчику, досить! Глянь, геть перелякав Задумчика.

Гном 4. Я вважаю, що треба підійти до цих непроханих гостей і з'ясувати, хто вони та з чим завітали до нас.

Гном 5. А ще треба перевірити, що у них у торбі. Щось мені ця торба не подобається.

Гноми 6 і 7. А ми збігаємо по Білосніжку. Нехай і вона прийде на гальявину. Може, це її друзі?

Гном 4 (*підходить до дітей*). Ви хто? Як потрапили до нашого королівства?

Івасик. Я — Івасик, а це моя сестричка Оленка. Ми вас знаємо. Ви гноми з казки "Білосніжка та семеро гномів", яку написав Волт Дісней. Ми прямуємо до палацу Королеви Казки. Їй загрожує небезпека, і про це її треба попередити.

Гноми (*разом*). Небезпека?

Входить Білосніжка.

Білосніжка. Про яку небезпеку йде мова й про яких гостей мені продзвеніли вуха оці двоє молодчиків?

Гном 2. Ось гості. Вони кажуть, що наша королева в небезпеці!

Білосніжка. Якщо це так, то неодмінно їм треба допомогти.

Гном 1. А може, вони зовсім не ті, за кого себе видають? Давай-те перевіримо, що у них у торбині.

Івасик. Нічого такого в ній уже не залишилось. Ось: стара лампа, потертий килим, дудка та яблуко. (*Виймає речі*).

Оленка. Яке соковите яблуко! А я така голодна. Івасику, дай мені його!

Івасик дає сестричці яблуко. Гноми гуртом кидаються до Оленки й вибивають яблуко з рук дівчинки.

Гном 1. Бачите! Я так і знав! Я попереджав!

Гном 4. Не поспішай, Буркунчику! Вони нічого не знають. Дівчинка мало не з'їла його. Краще запитаймо, звідки у них це яблуко.

Івасик. Воно було в торбинці. А її ми поцупили з хатинки Баби Яги. Саме там і дізналися про змову проти королеви.

Білосніжка. А чи не було у тій хатинці Королеви-мачухи?

Діти (*разом*). Була.

Білосніжка. Тоді зрозуміло, звідки взялось отруйне яблуко. Якщо там була ця жадлива Чаклунка, то справді може статися щось лихе. (*До гномів*). Друзі, поспішіть по допомогу до ваших побратимів — семи богатирів, а я з дітьми піду до палацу.

Усі йдуть зі сцени.

Частина 4

Дія розгортається у палаці королеви Казки. Замість владної господині на сцену виходить зморена, змарніла, розпатлана дівчина в брудному та поношеному одязі.

Білосніжка. Ваша величносте, до вас гості.

Королева Казка. Дорога моя Білосніжко, яка я величність. Ти ж знаєш, що мене вразила страшна хвороба — черствість та байдужість дітей. Від неї порятувати може лише диво. Та де його взяти у нашій зруйнованій, збіднілій та обкраденій країні? Мої чарівниць-фрейліни ще в гіршому становищі. Нам тепер нема порятунку.

Білосніжка. Дозвольте вам заперечити: мова йде саме про диво! Це незвичайні гості. Вони не казкові герої — це, ваша величносте, діти, які знають, читають та люблять казки.

Королева Казка. Діти, які люблять і читають?! Ти мене не обманюєш, Білосніжко? Тоді стривайте, за мить причепурюся. (*За мить на сцену виходить в образі красивої, гарно вбраної дівчини з короною на голові*).

Прошу вибачити мені, я так змучилася. Та годі про сумне. Що привело вас до мене?

Івасик. Ми хочемо попередити вас про лихо, яке насувається на країну Дитинства й на вас, її королеву.

Королева Казка. Лихо вже давно нависло густими хмарами над нашою країною, адже діти почали недбайливо ставитися до книжок, перестали читати казки.

Оленка. Ваша величносте, вас обдурено! Діти люблять читати казки понад усе! А ще ми любимо, як їх розповідають нам матусі!

Івасик. А ще, ваша величносте, ми залюбки слухаємо казки, коли їх читають по радіо, та дивимось, коли їх показують по телебаченню.

Королева Казка. Виходить, казка ще цікавить дітей! Вони її ще не забули! Дуже добре. А про яке ж тоді лихо ви хотіли мене попередити?

Івасик. На країну Дитинства насувається страшне чудовисько Ніщо, щоб знищити її і вас. Веде його Баба Яга зі своїми друзками. Треба відвернути це лихо. Тільки як?

Королева Казка. Давайте запросимо моїх фрейлін, може, вони нам допоможуть. *(Лукає)*. Фрейліни!

На сцену виходять фрейліни Мрія, Фантазія та Романтика.

Мрія. Ви кликали нас, Ваша величносте?

Королева Казка. Так, дорогі мої подруги. Нам потрібна ваша порада. Баба Яга зі своїм лихим гуртом задумала знищити нашу країну й віддати її на поталу чудовиську Ніщо.

Фантазія. Чудовисько Ніщо! Звідки вони дізналися про цю огидну потвору?

Романтика. Хтозна, подружко, хтозна! Проте скажу одне: немає лиха без добра.

Королева Казка. Милі мої фрейліни, як нам урятувати королівство від загибелі?

Фантазія. Нас, величносте, врятує диво, справжнє диво і... ці діти. Так-так, ці маленькі діти врятують безмежно велику країну Дитинства.

Діти *(разом)*. Та як?

Романтика. Дуже просто. Ви маєте помандрувати в ще не написану казку і стати її героями. Справжніми казковими героями, а може, і не зовсім казковими.

Мрія. І негайно! На роздуми і вагання часу вже не залишилось.

Фантазія. Відшукайте Шахразаду. І пам'ятайте: Мрія, Романтика та Фантазія — завжди поруч. Ви не будете нас бачити, зате будете чути та відчувати.

Мрія. Не бійтеся і не губіться!

Романтика. Творіть свою казку, діти!

Королева Казка *(дістає з торбини казкову лампу Аладдіна, віддає торбинку Івасикові, трє лампу)*. Щасливої дороги, діти! Ми будемо на вас чекаати! До зустрічі!

Усі зникають. Залишаються тільки Івасик та Оленка.
Зміна декорацій.

Івасик. Цікаво, куди ми потрапили на цей раз?

Оленка. Не знаю. А хто така Шахразада?

Івасик. Це давня історія, Оленко, я розповім її тобі, коли ми повернемося додому, а зараз рушаймо. Ми з тобою у світі арабських казок.

Входить дівчина — Дуньязада.

Івасик. Вибачте, шановна пані, чи не підкажете ви, де нам знайти Шахразаду?

Дуньязада. Вам пощастило. Я її молодша сестра — Дуньязада. Зараз прямую до палацу Шагріяра. До речі, його палац перед вами. Якщо ви насправді хочете зустрітися з Шахразадою, то це треба робити просто зараз, бо вночі вона піде до Шагріяра, щоб розповісти йому нову чарівну історію.

Оленка. Ми будемо вам вельми вдячні, шановна Дуньязадо, якщо ви влаштуєте нам зустріч зі своєю сестрою.

Входить Шахразада.

Шахразада. Сестричко, я вже зачекалася. Бачу, зустріла ти Івасика та Оленку.

Івасик. Звідки ви нас знаєте?

Шахразада. Мене попередила про ваш прихід королева Казка. До речі, ви вчасно, бо саме зараз цар Шагріяр приймає компанію досить огидних створінь. Ви, здається, з ним добре знайомі. Треба поквапитися. Ніхто не знає, що спадє Шагріярові на думку.

Частина 5

На троні сидить цар Шагріяр. Біля нього — Баба Яга, Коцій Безсмертний, Снігова Королева, Королева-мачуха, фея Знайзілля, Песиголовець.

Шахразада. Ваша величносте, володарю найкращої частини світу, сонце і надія країни, вибач, що потурбувала тебе у час вирішення важливих справ. Наймогутніший і найсправедливіший серед володарів, до тебе ще гості. Вони просять вислухати їх.

Шагріяр. Хто ж ці гості, о квітко мого спокою? Запрошуй їх сюди, бо ці вже почали мене дратувати.

Входять Оленка та Івасик.

Баба Яга. Ось вони *(біжить до дітей)*, янголятка наші!

Песиголовець. Нарешті попалися!

Снігова Королева. Дочекалися!

Коцій Безсмертний. Слухай, Шагріяре, я — Коцій Безсмертний, а завтра — ще й володар країни Дитинства, прошу тебе,

відпусти своє чудовисько з нами і віддай нам цих бридких дітей, котрі нас так затримали.

Королева-мачуха. Ми щедро заплатимо тобі, Шагріаре.

Шахразада (*сміється*). Чим же ви можете заплатити незрівнянному царю Шагріару?

Фея Знайзілля. Золотом! Золотом! А що ще потрібно цареві?

Шагріар. Ви хочете знищити королеву Казку? Я правильно зрозумів тебе, о королю без корони і королівства?

Кощій Безсмертний. Так, ми хочемо знищити цю королеву, і ти разом зі своїм чудовиськом допоможеш нам у цьому.

Шагріар. І ще ви хочете знищити цих беззахисних дітей?

Песиголовець. О так! Цих і всіх інших, вони ж бо такі смачні, особливо це десерт!

Шагріар. Діти, підійдіть-но сюди. Тепер я слухаю вас. Для чого ви прийшли сюди і просили зустрічі зі мною?

Івасик. Омогутній і справедливий володарю, не слухай цих лихих створінь. Не видавай їм свого лихого чудовиська, бо країна Дитинства не може загинути, а королева Казка така красива, молода та привітна! Вона має жити вічно. Якщо на те твоя воля, віддай їм мене, нехай подавляться, але нізащо не випускай свого чудовиська!

Оленка. І мене також віддай, великий Шагріаре, хоч я зовсім не хочу, щоб мене з'їли якісь потвори. Одначе змилуйся над Казкою! Царю, Дитинства без Казки бути не може!

Шагріар. Тож ви готові віддати своє життя за королеву Казку?

Діти (*разом*). Так!

Шагріар. Добре, але перед тим, як віддати вас до рук Песиголовця, мушу виконати ваше останнє прохання.

Шахразада (*тихенько до дітей*). Заглянь у торбу, Івасику, у вас ще є шанс.

Івасик. Володарю, я хотів би заглянути до своєї торбини та попроситися зі своїми речами.

Оленка. Я теж цього хочу.

Шагріар. Дозволяю.

Івасик розв'язує торбинку, виймає з неї дудку-самогудку.

Баба Яга та її приятелі відступають.

Баба Яга. Тільки не це! Шагріаре, заборони їм грати на дудці!

Феї (*голосно*). Грай, Івасику, грай!

Івасик награвав веселу мелодію, а вся лиха компанія починає танцювати.

Баба Яга (*захекано*). Пробачте, дітки! Ой, не треба!

Фея Знайзілля. Ой, я не можу!

Снігова Королева. Я не хочу!

Песиголовець. Перестаньте, бо помру! Хто ж вас тоді з'їсть?!

Кощій Безсмертний. Пожалій мої старечі ніжки! Змилуйся!

Королева-мачуха. Годі!

Баба Яга. Ой лишенько, я сміюсь! Що робиться!

Фея Знайзілля. Що зі мною?! Я збираю квіти! Пропала! Зовсім пропала!

Снігова Королева. Мої крижини розтанули! Я усміхаюсь!

Песиголовець. Ая! Людоньки! Що коїться! Я вже не я! Я такий сумирний!

Королева-мачуха. Я не хочу люстерка! Мені зовсім не треба краси! Я вже нікому не заздрю.

Шахразада. Досить, Івасику! Дудка знищила все зло, що жило в серцях цих створінь.

Оленка. А як же чудовисько?

Шагріар. Чудовисько загинуло. Воно не витримало добрих казок прекрасної Шахразоди, так само як і зло, що було поселилося у моєму серці. Тепер у моїй країні квітують троянди, співають пташки, усміхаються красиві щасливі люди. І все це — завдяки казці! Тож, дорогі мої гості, вам час повертатися до країни Дитинства. Передавайте низький уклін тамтешній королеві й запевнення, що її люблять і шанують у країні царя Шагріара.

Івасик дістає килим-самоліт, і діти переносяться у палац королеви Казки.

Частина 6

На троні сидить королева Казка. Біля неї — фрейліни.

Усі веселі, усміхаються, навколо зібралися герої казок, які зустрічалися дітям у подорожі. Входять Оленка та Івасик.

Королева Казка. Ласкаво просимо, любі наші рятівники!

Івасик. Ми зробили все, що змогли.

Оленка. Страшного чудовиська вже немає! А всі лихі створіння стали добрими.

Фантазія. Ми знаємо! Ми все знаємо!

Мрія. Якщо в серцях живуть любов і надія, то добро завжди перемагає.

Романтика. Якщо пригоди не лякають, а приваблюють, то казка житиме вічно.

Королева Казка. Казка житиме вічно, допоки буде потрібна дітям! Казка житиме вічно, бо дитинство без неї — не дитинство! Дорогі Івасику та Оленко! Спасибі вам за допомогу, але ви вже забарилися. Вдома на вас чекає мама, смачна вечеря, а ще — гарна казочка у теплому ліжку. У дорогу! І пам'ятайте: країна Дитинства — це ваш дім, казка — це ваша найвірніша подруга. До зустрічі!

Гасне світло. На авансцені з'являється Оле-Лукоїє.

Оле-Лукойє.

Ну що, сподобалось? Отож-бо!
Затишно дітям в пазусі казок.
Отак би й слухав про царя Салтана,
або про те, як весело козак
обманював турецького султана.
Про карих коней — грива вихряна,
про чаклуна, що все на світі може.
І щоб там хто кому не говорив,
а згине зло і правда переможе!
Той у Яги царівну одбере,
Той кам'янисте поле переоре,
Коцій Безсмертний все-таки помре,
І всі безглуздя раптом переоре.
Лише борись, а щастя не втече,
не схаменешся — півжиття позаду.
І день, і ніч, і тисяча ночей...
Спасибі вам за мудру Шахразаду.

Наш час збіг. Пора закінчувати і закривати свою парасольку. Щастя вам! До зустрічі у новій казці!

ЛІТЕРАТУРНІ ВЕЧОРИ

Літературні вечори найчастіше проводять з учнями старшої вікової групи (9–11 класи). Вони можуть бути найрізноманітнішого характеру: присвячені ювілеєві письменника чи поета, висвітленню у літературі певної теми; творчості окремого письменника чи кількох авторів. Палітра тематики для організації й проведення вечорів із зарубіжної літератури дуже багата.

Їх загальна мета може бути представлена так: поглиблене вивчення життя і творчості письменників; формування світогляду, основанийого на толерантному ставленні до інших; досягнення певних виховних завдань; зацікавлення науковою та науково-популярною літературою; розвиток естетичних смаків (декламація, спів, хореографія тощо); удосконалення культури поведінки й мовлення; виховання потягу до наукового пошуку.

Робота розпочинається з пошуку ідеї, створення організаційної групи, формування теми, створення сценарію та клопіткої роботи щодо його втілення.

На заходи із зарубіжної літератури варто запрошувати студентів із зарубіжних країн, що навчаються у вищих навчальних закладах.

носіїв іноземної мови, яка звучатиме на вечорі, або учнів, що вивчають іноземну мову й досконало володіють нею.

Пропонуємо матеріали вечора поезії на тему “Через віки з любов’ю”.

ЧЕРЕЗ ВІКИ З ЛЮБОВ’Ю

Вечір поезії доречно проводити напередодні чи у день святого Валентина. Тексти, які використовуватимуться, слід підбирати довільно. Єдине, на що необхідно зважити у процесі відбору текстів, — уподобання вчителя й учнів та мету, поставлену до заходу.

Важливо, щоб на всіх етапах підготовки та проведення свята учні брали найактивнішу участь (разом з учителем писали сценарій, підбирали літературні тексти, музичний матеріал, готували декорації та костюми, якщо такі будуть потрібні для реалізації мети). Компонуючи літературний матеріал, варто звернути увагу не лише на приклади, а й на оригінали окремих літературних полотен. Допомогти цьому мають учителі іноземних мов.

Сприятиме емоційному сприйняттю поетичної лірики музика, тому добиранню музичних творів треба приділити особливу увагу. Серед використаних можуть бути твори Френсіса Гойя, Мішеля Лєграна, Поля Моріа, Карлоса Роккі, Джеймса Ласта та інших.

У загальну канву вечора бажано ввести нелітературні конкурси. Це може бути:

- конкурс на найкраще оформлення валентинки;
- конкурс знавців квітів;
- конкурс галантних кавалерів тощо.

Звучить музика Мішеля Лєграна. Учениця (читачка) читає з розгорнутої книги.

Учениця. Вічно юна, дивовижно прекрасна богиня кохання Афродіта. Вона пробуджує в серцях богів і смертних кохання. Її влада над світом безмежна.

Її підвладні навіть боги. Висока, струнка, з ніжними рисами обличчя, м’якою хвилею золотого волосся, що як вінець лежить на її прекрасній голові. Афродіта — втілення божественної краси й нев’янучої юності. Коли вона йде, у сьайві своєї краси, в розкішних шатах, тоді яскравіше світить сонце, пишніше розквітають квіти. Дикі лісові звірі біжать до богині з лісових хащ. До неї зграями злітаються птахи, коли вона проходить лісом, а леви й пантери, барси та ведмеді лагідно лащатся. Спокійно йде серед диких звірів Афродіта, горда з своєї променистої краси. Її супутниці Ори і Харіти, богині краси і грації, прислужують їй. Вони одягають богиню в розкішні шати, зачісують її золоте волосся, вінчають її голову діадемою, що виблискує.

Яка ж ти чарівна, золотосяйна Афродіто! Якби ж то з тобою зустрітись.

Книжка згортається. Читачка заплющує очі й поринає у сон. До неї підходить з голубого туману золотосяйна богиня.

Афродіта.

Ти кликала мене? Привіт!
Я рада зустрічі із смертною,
земною правнучкою милої Єлени
чи Пенелопи, чи ще когось.
Богині ж бо не гоже приходити
до смертних в гості. Що ж,
до тебе я у сон прийшла, і це
спростовує мою появу.
Я розповім тобі сьогодні про любов,
про мого сина, юного Ерота.
Про те, як влучно він вражав богів,
І як коханням смертних полонив.
Та перше розповідь моя про себе:
про щастя та нещастя Афродіти.

На фоні музики читець за лаштунками виразно зачитує текст "Адоніс", а танцювальна група виконує пантоміму, що відповідає тексту. Пантоміма супроводжується музикою.

Читець. Афродіта, горда богиня з Олімпу, покохала сина царя Кіпру, Адоніса. Ніхто зі смертних не був рівний йому красою, він був краший за богів-олімпійців. Поряд з ним Афродіта забула і Патмос, і квітучу Кіферу, і світлий Олімп. Увесь час проводила вона з юним Адонісом. З ним полювала в горах і лісах Кіпру.

Забула Афродіта про свої золоті оздоби, про свою красу, впиваючись солодкими нектарами кохання. Та не послухався богині Адоніс і, поранений розлученням вепром, помер від страшної рани.

Дізнавшись про смерть Адоніса, сповнена невимовного горя, Афродіта пішла в гори Кіпру шукати тіло улюбленого юнака. Стрімкими гірськими кручами, серед похмурих ущелин, по краях глибоких прірв ішла Афродіта. Гостре каміння і колючки тернини поранили ніжні ноги богині. Краплі її крові падали на землю, лишаючи слід усюди, де вона проходила. Нарешті знайшла Афродіта Адоніса. Гірко плакала вона над загиблим юнаком. Щоб назавжди на землі зосталася пам'ять про нього, наказала Афродіта виростити з крові Адоніса ніжну анемону. Та сум не минав. Тоді, зглянувшись на богиню, Зевс-громовержець наказав братові своєму Аїду щороку відпускати Адоніса з царства тіней на землю, щоб утішити згорьовану богиню кохання.

Афродіта.

Отож-бо знай: кохання — усесильне.
Немає меж для нього. На Олімпі,
землі і небі, в темному аїді,
серед богів і смертних — скрізь,
уквітчане квітками і сльозою,
воно царює.

На підтвердження цього дивись.

На сцені з'являються Ерот, Аполлон, Дафна. Звучить музика, на фоні якої розгортається дійство.

Читець. Якими б сильними, могутніми та грізними не були боги, та всі вони безсилі перед вогнем кохання, перед золотими стрілами Ерота, перед волею Афродіти.

Аполлон звертається до Ерота, який натягує тятиву лука.

Аполлон. Навіщо, тобі, дитино, така грізна зброя? Хай це буде моє — посилати разючі золоті стріли, якими я зараз убив Піфона. Чи тобі рівнятися славою зі мною, стріловержцем? Чи не хочеш ти часом сягнути більшої слави, ніж я?

Ерот. Стріли твої, Феб Аполлон, не знають промаху, всіх раять вони, але моя стріла вразить тебе.

Читець. І вийняв Ерот із сагайдака дві стріли: одну, що ранило серце і пробуджує кохання, — нею він пронизав серце Аполлона, — а другу, що вбиває кохання. Пустив він її у серце німфи Дафни. З першого погляду покохав Аполлон прекрасну Дафну. Проте лише побачила Дафна золоті кучері бога, як кинулась навтьоки.

Аполлон. Стій, прекрасна німфо! Чому біжиш від мене, немов овечка, переслідувана вовком; немов голубка, що рятується від орла. Я ж не ворог тобі! О, почекай, спинись! Адже я Аполлон, син громовержця Зевса, а не звичайний смертний пастух.

Читець. Дафна не слухала. А коли Аполлон був уже зовсім близько, німфа звернулася до свого батька, річкового бога Пенея.

Дафна. Батьку Пенею, допоможи мені! Розступися швидше, земле, і поглинь мене! О, заберіть від мене цей образ, він завдає мені лише страждання!

Читець. Тільки сказала це німфа, як зараз же заміліло її ніжне тіло. Кора вкрила його, волосся обернулося на листя, а руки, зведені до неба, перетворилися на віття. І дістала вона нове ім'я — лавр.

Аполлон. Нехай же вінок саме з твоєї зелені прикрашає мою голову. Від сьогодні ти прикрашатимеш і мою кефару, і мій сагайдак. Ніколи, лавре, не зів'яне твоя зелень. Ти будеш вічно зеленим!

Змінюються музика і герої. Аполлон, Дафна та Ерот виходять. З'являються Парис, Єлена та Нерей.

Ч и т е ц ь . Паріс знав: Єлена — прекрасна, та коли врешті господня дому вийшла до зали, де приймав гостя Менелай, гість мало не скрикнув: то була сама Афродіта!

Врода Менеласвої дружини так збентежила вояка, що він не міг промовити й слова. Він тільки мовчки стояв і дивився, не в змозі відвести від Єлени зачарованого погляду. Єлена дивилася на стрункого юнака, на його збентежене вродливе обличчя, і в її серці спалахнув жагучий вогонь. Наступного дня Паріс і Єлена zostалися вдвох. Та, певне, була ще з ними невидима для смертних очей золота Афродіта, бо в кожному їхньому погляді й слові відчувалося нестримне кохання. Тепер Паріс уже не мовчав.

П а р і с . Я приїхав не для того, щоб торгувати з містами Еллади й милуватися ними, не буря прибила до Спарти мій корабель. Я приїхав заради тебе, Єлено, бо в мріях бачив ці променисті очі, це дивне обличчя. Ні, навіть у мріях ти не була такою вродливою, як насправді.

Є л е н а . Ти бачив мене у мріях?

П а р і с . Ще й скільки разів! Бо сама Афродіта обіцяла тебе мені. Це вона послала мене в далеку путь, дала попутний вітер і сама повила корабель. Я поїхав заради тебе, Єлено, заради тебе знехтував дарами Гери і Афін Паллади, що обіцяли мені владу і славу.

Є л е н а . Що ж сталося, Парісе?

П а р і с . Не запрошена на весілля Пелея та Федіти, богиня чвар і розбрату Еріда дуже розгнівалася і вирішила помститися. Нечутно наблизилася Еріда до божественних гостей і кинула на весільний стіл золоте яблуко із написом: “Найвродливіший”. Побачивши те яблуко, миттю посхоплювалися зі своїх місць три великі богині — Гера, Афіна Паллада та Афродіта, бо кожна гадала, що саме вона — найвродливіша на світі. Вони здійняли страшенний галас, і заспокоїти їх зміг лише Зевс. Він наказав Гермесу відправити богинь на троянську землю, до мене, а мені — розсудити трьох богинь-жінок.

— Я — Гера, володарка Олімпу, — сказала одна з них. — Подивись і скажи: хіба я, Зевсова дружина, не найвродливіша в світі? Якщо ти віддаси яблуко мені, я зроблю так, що ти пануватимеш над усіма смертними, що живуть на землі.

— Придивись уважніше до мене, — підступила Афіна Паллада, — чи ти бачив колись таку войовничу красу? Якщо ти присудиш те яблуко мені, то ніколи не знатимеш поразки в бою й станеш славетним героєм.

Останньою до мене підійшла Афродіта: “Віддай яблуко мені, ти ж сам бачиш: вродливішої богині від мене немає. А серед смертних є тільки одна жінка, що може вродою рівнятися до мене. То Єлена, дружина спартанського царя Менелая. Я владна зробити так, що вона покине дім, родину й Спарту та й поїде за тобою хоч на край світу”.

Кров ударила мені в голову, і я простяг золоте яблуко Афродіті.

Є л е н а . Цього тобі не подарують ні Гера, ні Афіна Паллада, надто вони злопам'ятні! Начувайся, Парісе!

П а р і с . Я знаю, тепер вони довіку мої вороги. Та навіщо мені їхні дари? Ти — моя влада, ти — моя слава! Їдмо зі мною! Вся Троя схилиться перед твоєю небесною вродою й шануватиме тебе як богиню.

Є л е н а . А Менелай? Хіба він стерпить образу? Хіба стерпить ганьбу вся горда Еллада?

П а р і с . Невже ти гадаєш, що могутня Троя безсила тебе захистити?

Є л е н а . То почнеться війна? Ні, ні, тоді потоне у крові й наше кохання!

П а р і с . Ніколи такого не буде! Та навіщо журитися, люба? Мерщій збирайся й їдмо.

Ч и т е ц ь . І засліплена коханням Єлена покинула все: свою маленьку дочку, палац Менелая та улюблену Спарту. Оразу море почорніло й почало братися білими гребінцями, вітер подужчав, загув, небо затягли важкі хмари; уже не хвили, а справжні вали понесли корабель, наче тріску. То розгнівана й двічі ображена Парісом Гера надумала потопити зухвальця.

Н е р е й . Що ти накоїв, Парісе! Ти викрав Єлену на горе собі та всій Трої. Ти порушив Зевсів закон гостинності й насміявся з великої святині — шлюбу. Цього ганебного вчинку тобі не подарують ані боги, ані люди. Вся Еллада вже береться до зброї, уже бряжчать мечі й щити, і сама божественна Афіна Паллада взяла в руки свій непомильний спис. Війна буде довгою, багато крові проллється. Загинуть у розквіті літ твої численні брати, загине твій батько Пріам і згорить уся священна Троя. Схаменись, Парісе, заверни кораблі, доки не пізно!

П а р і с . Афродіта! Ти бачиш, Єлено, як вона навіть у темряві сяє! Навіщо нам слухати старого діда, що від старості позбувся розуму й наплів нам дурниць? Золота Афродіта сама обіцяла мені щастя в коханні, тільки їй і треба довіряти.

Ч и т е ц ь . І справді, Афродіта врятувала їх від бурі та щасливо довела корабель до троянського берега.

Насторожено, мовчазно зустріли Паріса троянці. Та ніхто з-поміж них не дорікнув царевичеві, бо коли Єлена ступила на вулиці міста, навіть старі люди піднімалися зі своїх місць, вражені її небесною вродою. А молоді казали: “Заради такої краси й воювати не гріх”.

І тільки Кассандра, Парісова сестра, ридала.

Музика стихає. Герої зникають. На авансцені з'являється Афродіта.

Афродіта.

Прощай, дитя земне. Тебе я покидаю.

Боги Олімпу кличуть Афродіту.

Візьми на пам'ять стріли мого сина.

(Залишає біля учениці, що спить, стріли).

Вони влучають точно і вічністю помічені,
напевно, бо ні віки, ні простір на заваді
їм стать не можуть. На прощання
історію тобі я давню розповім.
Колись давно в богині Афродіти
була чарівна чаша із коханням, що,
мов троянда, пелюстками розцвітало в ній.
Пелюстки незвичайні тої квітки
богиня дарувала всім, вражаючи красою очі,
а серце запах ніжний полонив.
Та Ерот, граючись, розбив чарівну чашу
і почуття прекрасні розгубив.
З тих пір він мусить стріли випускати.
Багато вже сердець так полонив.
А пелюстки кохання розлетілись
і на землі квітують де-не-де. Збери їх!
Чуєш, я прошу: збери їх у букет словесний
і тоді — кохання квітці на Олімпі
в чарівній чаші знову вік цвісти.

Афіна зникає, а учениця просинається, розмірковує, а далі декламує.

Учениця.

Афродіта... Мабуть, я сплю...
“Збери їх у букет словесний,
І тоді — кохання квітці на Олімпі
В чарівній чаші знову вік цвісти”.

Що б це могло означати? А це що? (Бере золоті стріли). Ні. Я не
сплю, я просто позбулася розуму.

Лунає телефонний дзвінок. Відбувається діалог.

Невідомий говорить у мікрофон за лаштунками.

Невідомий. Привіт! Вітаю тебе з днем Валентина!

Учениця. Дякую. Тебе теж.

Невідомий. Я хочу нагадати про вечір. Ти ж не забула?

Учениця. Ні. Ти хто?

Невідомий. Поквапся. Час не жде. Я твоя гостя... зі сну. Ти
пам'ятаєш про моє прохання?

Учениця. Що?

Телефонні гудки.

На фоні музики М. Леграна “Шервудські парасольки” звучить
запис різними мовами “Я тебе кохаю”.

Ведучий 1.

“Я тебе кохаю...” Різні віки, різні мови...
Усе різне. Єдине — кохання.
Воно — “вогонь і лід”, поезія і проза,
воно, як пісня, без кінця та краю,
що лине над безкраїми степами,
як біг струмка, як грім і блискавиця,
як зірка, квітка... що вража сміливця
красою й простотою водночас.
Кохання — все, що було, є і буде.
Воно зігріє вас у свята й будні.

Ведучий 2. Найкращими словами, що притаїлися у най-
потаємніших глибинах сердець, виливають закохані одне одному свої
почуття, розповідають про радість і щастя, тугу та біль.

Ведучий 3. Саме кохання, любов — джерело творчого натх-
нення усіх поколінь. До цієї одвічної теми завжди зверталися поети,
письменники, художники, композитори, скульптори, філософи.

Мелодекламація вірша Р. Тагора “Вічна любов” (у перекладі В. Батюка).

Читець.

В одмінах народжень, крізь даль і роки,
До тебе мали пориви п'янки,
З пісень тобі серце сплітало вінки,
Якими вінчалася ти залюбки
У різних народженнях, в різні віки.
Як чую легенди старі про кохання,
Про щастя побачень, про біль розставання, —
Ввижається серцю зраділому мить:
Мов зірка Полярна, крізь морок століть
Твій образ ясний наді мною зорить.
Несе нас кохання довічна ріка,
З немертного часу вона витіка,
В ній сльози розлуки, освідчень слова —
Одвічне кохання усіх порива.
Сьогодні ж кохання спинило свій біг,
Тобі воно, рідна, упало до ніг,
У ньому ридання і радості спів,
У пісні моїй — всіх поетів порив,
В одному коханні — любов всіх часів.

Ведучий 1. Саме сьогодні, 14 лютого ми звертаємося до теми
кохання, бо сьогодні незвичайний день. Сьогодні день святого Вален-
тина — всесвітній день закоханих.

На фоні класичної музики (може бути Штраус чи Шуберт) подається
розповідь про історію дня святого Валентина.

Ведучий 2. У сиву давнину, зазначену 3 ст. н. е., римський імператор видав наказ, що забороняв воїнам одружуватись. Молодий єпископ Валентин, бачачи страждання закоханих, вінчав їх таємно. Про таємниче порушення імператорського наказу довідалися законники. За цю “злочинну діяльність” імператор наказав кинути порушника до в'язниці.

Іронія долі чи черговий жарт Ерота, але у в'язниці молодий єпископ закохується у сліпу дочку наглядача. Кохання — палке, мов вогонь, і швидкоплинне, як спалах блискавиці, заповонило серця молодих людей. Воно народилося, спалахнуло й померло, бо Валентина стратили. Перед смертю він послав коханій дівчині прощальну записку з однією короткою фразою: “Від Валентина”. Так і мандрують відтоді світом валентинки — послання закоханих. А 14 лютого — день смерті Валентина відзначають у всьому світі й називають днем закоханих.

Читець (декламує вірш В. Коротича “Коліскова для коханої”).

Ти не спи сьогодні, не засни,
Тишу я, мов кригу, розтоплю.
Хай тебе минуть тривожні сни,
Ти не спи, бо я тебе люблю.
Крізь звабливі тисячі оман,
Серцем відганяючи біду,
Я прийду до тебе, мов туман,
І тобі на плечі упаду.
Хоч тебе б побачити в кіно,
Хоч би до твоїх торкнутись рук.
Ми не зустрічалися давно,
Я уже втомився від розлук.
Лиш мене поклич з безсоння ти.
Ти мене прости за цю любов
І за муку цю мене прости.

Ведучий 3. Біля вас на столиках лежать валентинки. Вони найрізноманітнішої форми: серце, голуб, конверт, просто листівка. Поки звучатиме пісня Джо Дассена “Любов”, заповніть ці валентинки, щоб при нагоді подарувати людині, яка вам подобається.

Мелодекламація сонету Данте.

Читець.

Благословенні будьте, день і рік,
І мить, і місяць, і міся урочі,
Де спостеріг я ті сьайливі очі,
Що зав'язали світ мені навек!
Благословен вогонь, що серце пік,
Солодкий біль спечаленої ночі
І лук Амура, що в безоболочці
Пускав у мене стріл ясний потік!

Благословенні будьте, серця рани
І вимовлене пошепки ім'я
Мое і Донни — ніжне і кохане,
І ці сторінки, де про неї я
Писав, творивши славу, що не в'яне, —
Й ти, неподільна радосте моя!

Ведучий 1. Любов. Таємнича й загадкова любов стояла, стоїть і стоятиме довіку біля витоків тих миттєвостей, коли в душах людських виникає щось незбагненно-животворне, викликає подив і захоплення, вводить у світ краси й величі.

Читець (декламує сонет 132 Ф. Петрарки у перекладі Г. Кочура).

Коли ж це не любов, то що ж це бути може?
Коли ж любов, тоді скажіть, яка вона?
Чи добра? — Звідки ж мук навала нищівна?
Лиха? — чому ж той біль такий солодкий, Боже?
З чиеї волі те все скоїлось — хтозна?
Як самохіть горю, то й скаржитись негоже,
А як нехотячи, то й плач не допоможе.
Це — животворна смерть, це — втіха навісна!
Страшного безладу я осягнув мету:
Так, ніби в море я, у просторінь безкраю
В хисткому човнику пустився без керма.
Безглуздя? Мудрість це? — І думати дарма!
Чого бажаю я — і сам уже не знаю:
Палаю взимку я, у спеку — весь дрижу.

(Читає сонети В. Шекспіра 46 та 65 українською мовою у перекладі Яра Славутича та мовою оригіналу).

Сонет 46

Мій зір і серце — в пристрасній війні:
Жадає кожний повновладно мати
Твою увагу й погляди сьайні,
Щоб ними жити й довго раювати.
Говорить серце — в ньому ти живеш,
До нього зовсім око не сягає.
Та присягається мій зір без меж —
В його обладу ти ввійшла до краю.
Присяглі вирок винесли твердий,
Думки скріпивши правосуддям сили.
Щоб серце й зір не відали біди,
Обох їх часто й мудро помирили:
Моєму оку — зовнішня краса,
А серцю серця схована яса.

Сонет 65

Мідь і граніт, земля і океани
Не вистоять під натиском часу.
Тож як твою відстояти красу,
Тендітна квітко, витворе весняний?
Проти облоги войовничих днів
Чи може встояти дихання літа,
Коли в покорі никне мідь граніту,
Найближчого супутника віків?
О, скорбна думо, марення безсиле!
Для свіжості земної красоти
Хто може сховище міцне знайти,
Щоб від часу спасти обличчя миле?
Та над сторіччями краса твоя
З мого чорнила, може, засія.

Ведучий 2. Кохання приходить несподівано, коли в шаленому галопі час враз зупиняється, коли терези почуттів несподівано виходять з рівноваги й починають швидко коливатися в очікуванні незвіданого; коли в калюжах повсякденного життя відбиваються промені невловимої, трепетної радості, коли душа спалахує барвистими іскорками мрій і лине у світ Ромео і Джульєтти...

Виразно читає в особах сцени 2 дії другої поеми Шекспіра
"Ромео і Джульєтта".

Ведучий 3. Кохання. Стрімке і несподіване. А за ним надія і сподівання.

Читець (декламує вірш О. Пушкіна "Я вас любив..." у супроводі мелодії романсу М. Глінки).

Я вас любил. Любовь еще, быть может,
В душе моей погасла не совсем;
Но пусть она вас больше не тревожит
Я не хочу печалить вас ничем...
Я вас любил безмолвно, безнадежно,
То радостью, то нежностью томим.
Я вас любил так искренне, так нежно,
Как дай вам Бог любимой быть другим.

Ведучий 1. Кохання приходить тоді, коли однієї миті тернисті стежки двох перетинаються і зливаються воедино. (Виразно читас Сонет 116 Шекспіра в перекладі Д. Павличка).

Читець.

Не буду я чинити перешкоди
Єднанню двох сердець. То не любов,
Що розквіта залежно від нагоди
І на віддаленні згасає знов.

Любов — над бурі зведений маяк,
Що кораблям шле промені надії,
Це — зірка провідна, яку моряк
Благословляє в навісній стихії.
Любов — не блазень у руках часу,
Що тне серпом свої троянди свіжі —
І щік, і уст незайману красу.
Той серп любові справжньої не ріже.
Як це брехня — я віршів не писав,
І ще ніхто на світі не кохав.

Ведучий 2. У житті всіх людей настає мить, коли два погляди несподівано зустрічаються, а серця, вражені золотими стрілами Амура, зроняють краплини крові, які виводять на скрижалі життя звичне й неповторне водночас "кохаю".

Мелодекламація.

Читець.

В душі моєї найтайніший схов
Ласкава думка з вами загостила.
Вона печальне серце покорила
Солодкими словами про любов.
Душа питає серця: "Що за сила
Наш розум потрясає до основ,
Втішає болі й потрясає знов
Йому жадань і мрій могутніх крила?"
А серце — їй: "Задумана душе,
Сюди приходить дух Кохання,
Що молодість нам вічну береже,
Він тій завдячує своє життя,
Що наші скарги всі, жалі й страждання
Переїняла в пориві співчуття!"

Ведучий 3. Краса — сила надзвичайна. Вона підносить і завожує. Вона воскрешає. Тому всі ми поклоняємося їй, шануємо її серед одноманітності буднів.

Ведучий 1. Що традиційно дарували представницям прекрасної статі шляхетні лицарі?

Темпераментні іспанці — серенади під балконами, де мешкали їхні дами серця. Піросмані подарував своїй коханій площу троянд. Вишукані французькі кавалери — екзотичні парфуми, коштовності, маєтки, палаци й острови. Бідні студенти усіх країн гарненьким гімназисткам чи міщаночкам — любовні вірші й букетики фіалок.

Хоч яким був дарунок — коштовним чи не дуже, його завжди доповнювали квіти.

Кілька порад шляхетним кавалерам:

- Прагніть подарувати те, що ваша дама не спроможна купити собі сама.
- Пам'ятайте золоте правило: цінний не подарунок — цінна увага. Тож не намагайтеся “перестрибнути” самі себе, свої можливості, навіть зовсім недорогий подарунок зможе принести радість.
- Подарунок має нагадати про пам'ятний день чи випадок.
- У стосунках із дівчатами не керуйтеся правилом: “Дарованому коневі у зуби не дивляться”. Не дослухайтеся порад товаришів. Вірте, ваша обраниця неповторна, не схожа на жодну іншу жінку. Тож і подарунок для неї повинен бути нестандартним.
- Ніколи не робіть надто дорогих подарунків. Ви поставите дівчину у незручне становище. І пам'ятайте, жодна дівчина, хіба що надто ображена, не поверне назад вам квітів, бо цей подарунок ні до чого її не зобов'язує.

Ведучий 2. Увага конкуре! Квіти, які вміють говорити.

Якщо вам забракло слів, подаруйте квіти. Вони все скажуть замість вас. Як? Та просто, бо всі квіти вміють говорити. Так, гвоздика каже: “Ти полониш моє серце”; нарцис: “Я дуже поважаю тебе”; тюльпан: “Я хочу сказати про наше кохання усьому світові”; орхідея: “Ти таємнича й незвичайна”; лілея: “Наше кохання чисте й вічне”.

Які ще квіти вміють говорити, і що саме вони кажуть?

Ведучий 3. Життя — це чаша, наповнена краплинами радощів і страждань, злетів і падінь, надій і розчарувань. Розбити її — значить навіки зранити гострими скалками душу, зламати ніжну квітку, наповнену п'янким вином щастя.

Мелодекламація. Читець виконує вірш М. Рильського “Так ніхто не кохав”.

Ведучий 1. Де ж зародилося кохання? Подивімось, що про це нам каже література.

На фоні музики читці виконують у ролях фрагменти з творів “Снігурочка”

О. Островського та “Лісова пісня” Лесі Українки. У першій сцені участь беруть Снігурочка та Весна. Виконують дію другу казки “Снігурочка” від слів:

Снігурочка (звертаючись до озера).

Родимая, в слезах тоски и горя
Зовет тебя покинутая дочь.
Из тихих вод явись услышать стоны
И жалобы Снегурочки твоей.

Из озера появляется Весна, окруженная цветами.

Весна.

Снегурочка, дитя мое, о чем
Мольбы твои?..

До слів:

Снігурочка.

Какое я сокровище храню
В груди моей! Ребенком прибежала
Снегурочка в зеленый лес — выходит
Девичество с душой счастливой, полной
Отрадных чувств и золотых надежд.

У другій сцені беруть участь Мавка та Русалка. Текст читають від слів:

Русалка. Ти плачеш, Мавко?

Мавка. Ти хіба ніколи не плакала, Русалонько?

Русалка. О, я! Як я заплачу на малу хвилинку, то мусить хтось сміятися до смерті.

Мавка. Русалко! Ти ніколи не кохала...

Русалка.

Я не кохала? Ні, то ти забула,
яке повинно бути кохання справжнє!
Кохання — як вода, — плавке та бистре,
рве, грає, пестить, затягає й топить.
Де пал — воно кипить, а стріне холод —
Стає мов камінь. От моє кохання!
А де твоє? — Солом'яного духу
дитина квола. Хилиться од вітру,
під ноги стелиться. Зостріне іскру —
згорить не борячись, а потім з нього
лишиться чорний згар та сивий попіл.

До слів:

Мавка. Так... він уже пролинув.

Ведучий 2. Перше кохання, кажуть, найсильніше... Мабуть, тому, що приходить рожевим серпанком юності, зачіпає серце крилом ліричної пісні, збурює почуття, перетворюючи всі думки на соловки мрії, що несуть у вир романтики.

Під музичний супровід декламують вірш Ліни Костенко.

Читець.

Недумано, негадано,
забігла в глухомань,
де сосни пахнуть ладаном
в кадильницях світань.
Де вечір пахне м'ятою,
аж холодно джмелю.
А я тебе, а я тебе,
а я тебе люблю!

Ловлю твоє проміння
крізь музику беріз.
Люблю до оніміння,
до стогону, до сліз.
Без коньяку й шампана,
і вже без вороття, —
я п'яна, п'яна, п'яна
на все своє життя.

Ведучий 3. Кохання... Пристрасне й жагуче. Воно часто живе
навіть у серці безнадійно закоханого.

Читці декламують вірш Гійома Аполлінера у перекладі М. Лукаша.

Любов померла на руках,
Ти пам'ятаєш першу зустріч,
Та інша прилетить, як птах,
Ти тільки вийди їй назустріч.
Минула ще одна весна,
Вона була ласкава й ніжна,
Прощай, годино чарівна,
Ти прийдеш знов, жадана й ніжна.

Ведучий 1. Кохання і поезія... Поезія є дзеркалом людської
душі, сповненої почуттів.

Мелодекламація фрагменту з твору Лопе де Вега "Собака на сні"
у перекладі М. Лукаша.

Читець.

Як хтось когось, здається, полюбив,
побачивши з другою женихання, —
це — заздрощі, а зовсім не кохання,
якщо й до того вогник не горів.
Та як і перше в серці був порив —
що на уста жене уста жадання,
як кров жене в обличчя стид чи гнів.
Нічого більше не скажу комусь,
щоб знизька не образити високе;
прийму я долі вироки жорстокі,
надії на блаженство я зречусь,
аж поки не упевнюся, що смію
в душі жити цю безумну мрію.

Ведучий 2. Любов... Солодка, мов мед, і гірка, мов полин. Се-
ред ураганів життя й штормів долі можуть розійтися стежки, що
тільки-но з'єдналися, навіки розімкнутися руки, що так і не встигли
переплестися.

На фоні музики читець виразно декламує вірш
Альфреда де Мюссе у перекладі В. Ткаченка.

Читець.

"Ніколи!" — ви зрекли, тоді як біля нас
Звучала Шуберта мелодія велична.
"Ніколи!" — ви зрекли, тоді як попри вас,
З очий світилася блакить меланхолічна.
"Ніколи" — ствердили, і погляд ваш пригас,
Немов потьмарена медаль середньовічна.
Проте запоною шляхетність горда й вічна
Рум'янцем вам лице залляла водночас.
Одне лиш слово ви сказали, повні зваги.
Освідчуючись вам, я не звертав уваги
На вашу посмішку та риси чарівні.
Душа принагідна, ніж ваші очі сизі,
І, дивлячись у них, я шкодував, маркізо,
Що серце квіткою закрилось в ній.

Ведучий 1. Життя буває немилосердним і жорстоким, ставля-
чи на шальки терезів долі закоханих, вимагаючи невблаганними об-
ставинами їх неминучої розлуки.

Читець декламує твір О. Кочеткова "Баллада о прокуренном вагоне".

— Как больно, милая, как странно,
Сроднясь в земле, сплетясь ветвями, —
Как больно, милая, как странно
Раздваиваться под пилой.
Не зарастет на сердце рана —
Прольется чистыми слезами,
Не зарастет на сердце рана —
Прольется пламенной смолой.

.....
С любимыми не расставайтесь!
Всей кровью прорастайте в них.
И каждый раз навек прощайтесь!
И каждый раз навек прощайтесь!
И каждый раз навек прощайтесь!
Когда уходите на миг.

Ведучий 2.

І кожний раз навек прощайтесь,
Коли ідете ви на мить.

Довічна любов це не вигадки, це факт, збережений історією.

Рольове виконання фрагменту тексту про Роксолану.
У сцені задіяні: Роксолана, Султан, ведучий.

Роксолана.

Я з Підгір'я, з Русі Червоної,
Де веселки квітнуть ясні.
За татарськими дикими конями
Білий світ потьмянів мені.

Збоку сидить турецький султан, Роксолана падає на коліна.

Відпусти мене, дужий пане,
На Україну, у отчий дім.
Буду вдячна я вік султану
І онукам, й синам твоїм.
Ну навіщо тобі українка?
Що не хоче зректися хреста?

Султан.

Роксолана — то, значить, русинка...
Твоя мова і мудра, й проста.
Твої очі — то синій туркус,
Талісман мого щастя й звияг.
Береже він від чарів турків,
Перемогами повнить стяг.
Хочу я, щоб в османську породу
Ти влила свою лагідну кров,
За пісенність твою і за вроду
Дам тобі я багатство й любов.

Роксолана.

О, володарю Заходу й Сходу,
Твоя мова вселяє жах.
Ти — хамор мусульманських народів,
Ти — османів грізний падишах.
Відпусти! Я роками брестиму
До матусі моєї в сльозах.
Покровителю Єрусалиму,
І Дамаску, і Мекки гроза...
Ну навіщо тобі русинка?
Мусульманку візьми собі.
Я лиш немічна хвора жінка,
Що в нерівній впаде боротьбі.

Султан.

Ти владику доводиш до казу.
А чи знаєш, України дочка,
Найбільша грузинка Кавказу
Терпеливо на мене чека.

Найяснішу зорю Стамбула
Міг би взяти я собі в гарем.
Тільки ти моє серце зітнула,
Синьоока ханум... Хурем...

Роксолана.

Обіцяй же мені, султане,
За покірність й любов мою,
Що невільники-християни
Теж пізнають щедрість твою.
Відпусти на Аврет-базарі
Тих невільників, чий чуєш спів.
На Геляті і на Скутаві
Ти розкуй козаків-братів.
Лиш тоді не втоплюсь в Босфорі,
Стану туркові за жону,
Чи в любові чи то в покорі
Падишахові діток зачну.
Тільки знай, що повік не забуду
Я народу свого й землі,
Хоч тобі уклонятись будуть
Всі народи, всі королі.
Коли згоден на те, Сулеймане,
То веди мене до вінця.
І хай буде жона Роксолана,
А не в пишній кошарі вівця.

Ведуча.

І схилив падишах коліна.
І припав до дівочих ніг.
Не раба — а богиня Афіна
На султанський прийшла поріг.
Він хотів їй гукнути грізно:
"Ти смирнішою бути могла б",
Та збагнув: відступати вже пізно.
Він невільник, навічно він — раб.

Ведучий 1. Сулейман, переживши Роксолану на 23 роки, жодного разу більше не зайшов до свого гарему й зберіг вірність коханій дружині. Це свідчення з архіву династії Османів буквально приголомшує. Адже як треба любити жінку, щоб знехтувати законами ісламу! Жоден наймогутніший володар не міг би собі цього дозволити. Адже закони шариату владні й над ним, і передусім саме халіф мусив їх дотримуватися, бо був "хранителем Корану". На той час це було викликом і могло призвести до бунту, державного перевороту, принаймні підірвати його авторитет.

Ведучий 2. Окрім того, він надав дружині найвищий титул серкардинала, якого не удостоїлася жодна жінка за всю історію Османської імперії. Коли ж Роксолана померла, щодня тужив на її могилі. Заповідав поховати поруч і себе, що також було викликом османським традиціям — жінку не могли ховати поруч з чоловіком.

На фоні музики звучить вірш Гійома Аполлінера
“Прядка волосся” у перекладі М. Лукаша.

Ч и т е ц ь .

Русявого волосся прядка,
Не муч мене і не неволь.
А в тебе чи жива ще згадка
Про спліт химерний наших доль.
Монмартр Отель і ти, мов мрія,
Тут тихий шепіт перебіг.
Я пам'ятаю день, коли я
Переступила твій поріг.
Ця згадка-прядка нині впала
Додолу, мов останній лист,
Дві долі наші напропале
Із днем згасаючим злились.

Ведучий 3. Та любов не помирає, не розвіюється попелом.
Вона живе в звуках скрипки, в слові, подихові вітру.

Ч и т е ц ь (декламує вірш Ліни Костенко).

Не говори печальними очима
те, що бояться вимовить слова.
Так виникає ніжність самочинна,
так виникає тиша грозова.
Чи ти мій сон, чи ти моя уява,
чи просто чорна магія чола...
Яка між нами райдуга стояла!
Яка між нами прірва пролягла!

Ведучий 1. Кохання і любов — категорії вічні й незнищенні.
Попри всі біди й негаразди, попри всі катаклізми, в світі владарює чистота, гідність, честь і любов. На такій ноті ми закінчуємо сьогоднішню зустріч шанувальників поезії.

Звучить музика.

У ч е н и ц я . “Збери їх у букет словесний”. Я спробую зібрати цей букет: Данте Аліг'єрі, Вільям Шекспір, Олександр Пушкін, Лопе де Вега, Гійом Аполлінер, Альфред де Мюссе, Олександр Кочетков, Ліна Костенко, Володимир Сосюра. Це справді букет. Букет співців кохання.

А ф р о д і т а . Так, це саме той букет, на який я так довго чекала.
Спасибі, смертна сестро і... привіт...

Свято доречно завершити читанням вірша Шиллера “Боги Еллади” у перекладі М. Лукаша. У цьому беруть участь усі учасники вечора, розбиваючи твір поета за строфами чи рядками.

Інший світ за вашого правління
Був, Еллади світлої боги!
Ви вели блаженні покоління
На казкові щастя береги.
Люди ще були тоді, як діти, —
Радісні, безхитрісні, прості,
У вселенським храмі Афродіти
Всі вклонялись красоті.
Прозірні поезії однінн
Повивали чарами життя,
Все проймало сил живих бродіння,
Все впадало даром відчуття.
Благородне любляче начало
Позначало кожен рух ества;
Око втаємничене вбачало
Скрізь присутність божества.
Де тепер, як вірить астроному,
Мертва куля крутиться в імлі,
Там колись у повозі сяйному
Геліос являвся синам землі.
В горах ореади домували,
Дерева були житлом дріад,
Ріки сріблоплинні шумували
З урн одрадісних наяд.
В камені дочка Тантала,
Крилась Дафна в лаврових вінках,
Філомела в гаї щебетала,
Німфи лебеділи в комишах;
По дитині плачучи, Церерра
Слізьми доповняла плин струмка,
А з горбка зажурена Цігера
Марно кликала любка.
До Девкаліонового роду
Сходив з неба красень Аполлон,
Доньок Пірри вподобавши вроду,
Він займав їх в любосний полон.

Між людьми, героями й богами
Не здіймався непереборний мур, —
Смертних із героями й богами
Родичав меткий Амур.
Любо-мило вам було служити —
Ні вериг, ні зречень, ні страждань;
Весело й щасливо серцем жити —
То була богам найкраща дань.
Лиш краса була тоді священна,
Не цуравсь і Бог ніяких втіх,
Де цнотливі Грація й Камена
Упокорювали всіх.
Як двірці, сміялись ваші храми,
На змаганнях сили й моготи
Колісниці в перегін з вітрами
Вам на честь гриміли до мети.
Ворухливі хороводні сплети
Обвивали гронами оltар,
І несли увінчані атлети
Вам вінки свої у дар.
З тирсами, під вигуки “Евоє!”
Барсами там їздив Діоніс,
В келихах вологи огневої
Земнородним радіщі він ніс.
З ним сатири, фавни і манади
Танцями вславляли яр хмільну,
Сам він зором надавав принади
Іскрометному вину.
В смертний час ніхто не знав жахання,
Бо кістяк за горло не стискав;
Зцілувавши з уст життя дихання,
Геній тихо світоч опускав.
В Тартарі людину судією
При вазі постановляв Аїд,
І фракієць піснею своєю
Міг розчулить евменід.
Там, було, на Єлісейськім лоні
Кожна тінь свій лас знаходить знов —
Вершника баскі чекають коні,
Вірну жінку — мужова любов;
Лін пісні заводить дивним ладом,
Алкестиду пригорта Адмет,
Знов Орест зіходиться з Піладом,
Стріли знайде Філоктет.

Хто вершив велике, хто горів ним,
Хто ішов трудним шляхом чеснот, —
Там не раз вважався боговірним,
Осягав найвищих нагород.
Там безсмертні голови схиляли
Перед тим, хто мертвих викликав,
І з Олімпу близнюки сяли,
Щоб не згинув мореплав.
Де ж ти дівся, світе мій прекрасний,
Любої природи цвіт і плід?
Тільки в пісні відблиск твій незгаслий,
Тільки в казці твій чудовий слід.
Порожньо в сумних твоїх оселях —
Ні богів не видно, ні богинь.
Від картини буйнощів веселих
Залишилась тільки тінь.
Обнесло, оббило пишні квіти,
Як буревій північний налетів,
Щоб з усіх одного збагатити,
Мусів щезнуть дивний світ богів.
Ах, між зір не бачу я Селени,
Феба теж у синяві нема.
Клич, гукай — німує гай зелений,
І ріка мовчить німа.
А боги пішли в країну мрії,
Більше їх не потребує світ,
Бо вже сам крутитися уміє,
Сам скеровує свій хід.
Так пішли, узявши все високе,
Все прекрасне, чим душа жива,
Всі кольори, всі життєві соки,
Нам лишивши спомини-слова.
Десь витає плем'я боговите
На захмарній Пінду висоті,
Що безсмертно в співі має жити,
Мусить згинути в житті.

А ф р о д і т а . Тільки кохання живе вічно, мандруючи через віки.

ЛІТЕРАТУРНІ РАНКИ

Літературні ранки можуть поєднувати літературну мету з метою іншої навчальної дисципліни, являючи собою позакласний захід інтегрованого характеру. Організуючи і проводячи ранки такого виду, учитель-словесник працює з колегою іншого фаху, розподіляючи завдання й роботу як на етапі підготовки, так і на етапі проведення. Особливого ефекту досягають заходи, в яких учитель поряд з учнями є “актором” у дійстві, яке готують і виносять на “суд” глядачам-ровесникам.

Пропонуємо варіант сценарію ранку — театралізованого дійства, у якому задіяно предмети зарубіжної, української літератури та народознавства.

“ЧЕРЕЗ ПОЛЕ, ЧЕРЕЗ ГАЙ ЇДЕ ДО НАС МИКОЛАЙ...”

До проведення заходу доцільно залучити учнів різних вікових груп (навіть учнів молодших класів). Обов'язковою у театральному дійстві є участь учителя-словесника та священика.

Учитель. Незабаром Новий рік. Новорічної ночі до дітей завітає Дід Мороз, а трохи раніше в гості до української дівчорі приходить ще один довгоочікуваний гість — святий Миколай. У XI ст. мощі святого Миколая з Візантії викрали хрестоносці й перенесли їх до Італії. День перенесення мощей у місто Бар — 6 (19) грудня — став днем святого Миколая. Про святкування цього дня розповість наш гість... (тут доречно надати слово священику).

Учень 1.

Коли Святий Микола
З небес на землю йде,
То кожний дім і школа,
Мов вулик бджіл, гуде.

Учень 2.

Там дівчора чекає
На срібних янголят,
Що із доріг безкраїх
На землю загостять.

Учень 1.

Бо добре знають діти,
Що ні сніжний танок,
Ані мороз, ні вітер
Не спинить їх санок.

Учень 2.

А на санках — дарунки!
Ох, як багато їх!
Для Славки, для Одарки,
Для всіх, для всіх, для всіх!

Учень 1.

А тим, що пустували,
То чортик в темний кут
На пам'ятку поставить
Гнучкий з лозини прут.

З'являються двоє дітей. Це Тільтіль і Мітіль — герої п'єси М. Метерлінка “Синій птах”. Вони одягнені у традиційні костюми. Тільтіль — у костюм Хлопчика-мізинчика, а Мітіль — в одяг Гретхен або Червоної шапочки. На сцені також діти в українських національних костюмах.

Українці. Добрий день!

Тільтіль. Мітіль, дивись, як багато дітей!

Мітіль. Їм так весело. Вони сміються.

Тільтіль. Мабуть, вони знайшли Синього Птаха.

Мітіль. Давай спитаємо у них.

Підходять до дітей, одягнених у національні українські костюми.

Тільтіль. Добрий день вам, діти!

Мітіль. Надворі мете холодний вітер, іде сніг, а ви радієте. Мабуть, у вас є Синій Птах і він приносить вам радість?

Українці. У нас немає Синього Птаха.

Українець 1. А радіємо ми тому, що ось-ось у гості до нас завітає святий Миколай, на прихід якого ми чекали цілий рік.

Тільтіль. А хто ж такий святий Миколай? Чого ви так йому радієте?

Українець 2. Як? Ви не знайомі зі святим Миколаєм? Хто ж ви такі? Звідки ви будете?

Тільтіль. Я — Тільтіль, а вона — Мітіль.

Мітіль. А прийшли ми з далекої країни, яка називається Бельгія.

Українець 1. Як же ви потрапили до нас?

Тільтіль. Це дуже довга історія. Та я розповім її вам. Різдвяної ночі ми із сестричкою, чекаючи на подарунки Діда Мороза, дивились у вікно. Аж ось з'явилася стара бабуся. То була Фея. Вона попросила нас допомогти їй знайти Синього Птаха. Бо тільки ця чарівна пташка могла врятувати її хвору доньку.

Мітіль. Ми були скрізь. Ми шукали, де тільки могли. Синього Птаха немає ні в країні минулого, ні в країні майбутнього.

Тільтіль. Ми вже зневірилися і хотіли повернутися додому, але з чарами щось сталося і ми потрапили до вас. До речі, як називається країна, до якої ми потрапили, і хто ви такі?

Українець 2. Ви потрапили до України. А ми — її сини й доньки. Називаємось — українці.

Українець 1. У нас немає Синього Птаха. Одначе сьогодні 19 грудня і ми чекаємо в гості святого Миколая — доброго чарівника й охоронця дитячих мрій та надій. Залишайтеся з нами. Може, святий Миколай зможе вказати вам на місце перебування Синього Птаха.

Тільтіль. Дякуємо. Залишаємось, Мітіль?

Мітіль. Так, залишаємось. Негоже повертатися додому з порожніми руками.

Учитель. Тож, любі діти, всідайтеся зручніше, слухайте уважно, дивіться пильно.

Дійство триває, але змінюються його учасники.
З'являються сніжинки та Зимова царівна.

Учитель.

Ніч таємна, повна чарів
Заглядає з-поміж хмар,
У цю ніч — без лиха й чварів
Прийде святий Миколай.
Світить місяць, сяють зорі,
Повіває вітерець,
А сніжинки, мов пушинки,
Подалися у танець.

З'являються молодші учасники дійства — учні початкових класів,
одягнені в костюми сніжинок.

Сніжинка 1.

На святого Миколая
Цілий рік жде дівтора,
Тож йому сніжин громада
Шлях сріблястий простеля!

Сніжинка 2.

В самоцвітах, діамантах
Мов ті зірки мерехтять,
І у сяйві місяченька
Чар-красою ліс манять.

Сніжинка 3.

У цю нічку чудотворну
Через білий-білий гай
На санках приїде в гості
До нас святий Миколай.

Сніжинка 4.

Ми — сніжинки-порошинки,
Народилися з води,
Ми є діти Морозенка
І чар білої Зими.

Учитель.

Ой, як тішаться сніжинки,
Ой, як гостя виглядають,
Пухом стелять шлях біленький,
Ніжно пісеньку співають.

Сніжинки виконують пісеньку й танцюють.

Учитель.

Подивіться, любі діти, —
Чи це зіронька зійшла
І ясніє в білім лісі?
Чи царівна лісова?

Сніжинка 1.

В діамантах пречудових
Мерехтить вбрання на ній —
Це ж царівна див зимових
Поспіша до нас мерщій.

Сніжинка 2.

Все задумане... Все мріє...
Все на серце щось ляга,
Цілим світом володіє,
А спокою в нім нема.

Сніжинка 3.

Кругом лісу ходить, бродить,
Загляда в усі кутки.
Снігу, бачить, небагато,
Не поїдуть тут санки.

Учитель.

Тихо-тихо в лісі стало.
Мов заснуло, що жило.
Раптом гомоном озвалось,
Раптом гомоном пішло.

З'являється Царівна зимових див.

Зимова царівна.

Чуєте? Це янголятка
Завітали до нас в гай.
Ось дивіться, несуть книжку.
Мабуть, з ними Миколай.

Виходять діти у ролі Янголів, вони несуть велику картонну книжку.

Янгол 1.

Ой, як зимно! Ой, як тяжко!
Я замучений украй.
Болять в мене вже крилята.
Боже! Прошу, сили дай!

Янгол 2.

Перестаньте нарікати:
Ще почує Миколай.
Він казав нам пильнувати
Оцю книжку! Пам'ятай!

Янгол 3.

Ми трудилися цілий рік,
Добрі вчинки споглядали,
І найкращих лиш дітей
У цій книжці записали!

Янгол 4.

Чи ми когось не забули?
Краще ще раз придивитись,
Щоб для кожної дитини
В світі кривди не зробити.

Янгол 5.

Чи є Леся і Маланка?
Чи є Ірця і Іванка?
Даня, Юра і Марійка?
Ляля, Саня і Надійка?
І Софійка і Андрійко?
І Лариска і Сергійко?
І малий отець Данило,
Що все ходить із кадилом?

Усі. Є! Є! Є!

Янгол 1.

Працю ми змогли скінчити,
Треба трохи відпочити.
Подивіться, як тут гарно!
Нумо ліпше погуляймо!

(Залишає книжку на сцені).

Янгол 2.

Гей, сідаймо на санчата!
Тут-таки чарівно грати!

Учитель.

І помчали Янголята
По стежках у лісі грати.

Геть забули ці малята,
Що принесли книжку в гай...
Ось лежить вона забута,
А що скаже Миколай?!
Тихо в лісі... Тихо... Цить!..
Проте лихо й тут не спить...

Весело підстрибуючи й пританцьовуючи, з'являються Чортенята:

Появились Чортенята
І давай собі гулять!
Раптом вони зупинились,
Кругом себе подивились,
Задивовані украй.

Чортеня 1.

Хто ж приніс цю книжку в гай?

Учитель.

Ну ж сторінки в ній гортати
І список імен читати.

Чортеня 2.

Хо-хо-хо! Ха-ха-ха!
Кого ж в книжці цій нема?

Чортеня 3.

Ліля, Яра і Русланка,
Христя, Дарка і Оксанка,
Олесь, Ромко, Маркіян,
Івась, Славчик і Богдан,
Таня, Дана і Орися,
Петро, Павлусь і Марися.

Чортеня 4.

А чи справді за справунки
Ім належать подарунки?
В Роми ж ротик не стихає,
Оля всім перешкоджає,
Гриць завдання не писав,
Іванко олівця не мав.

Чортеня 1.

Юра поза школу ходить,
За собою хлопців водить.
А Маланка обмовляє,
Як їй хтось не догоджає.

Чортеня 2.

Ось хваляться Янголята,
Що всі в церкву йдуть завзято.
А для нас лиш пекло — рай!
Не для нас, мов, Миколай!

Чортеня 3.

До дітей нас не пускають!

Чортеня 4.

Хрестять й в пекло нас женуть!

Чортеня 5.

До всіх бісів відсилають!
Доторкнутись не дають!

Чортеня 1.

Ми цю книжку заховасем,
Хай святий її шукає!
І дурненькі Янголята!

Усі.

Це вже наша їм відплата!

Входять Янголи, шукають залишену книжку.

Янгол 1.

Де ж ця книжка?
Ой! Ч-о-р-т-и!..
Глянь, зайшла нечиста сила
І в білесенькі ліси!

Чортеня 2.

Книжку добре заховасем
І ще добре погуляєм!
Нехай плаче дітвора,
Як дурна в вас голова!

Янгол 2.

Який дідько вас наслав?
Як зайшли ви у цей гай,
Пренечемні чортенята?
Книжку дав нам Миколай!

Чортеня 3.

Треба було пильнувати,
Коли книжка ця свята!
А ви пішли погуляти
І возитись на санках.

Чортеня 4.

Так тепер це наша річ!
Кижки ні за що не дам!
Не дивись мені до віч
Навіть свят-Микола сам!

Янгол 3.

Віддавай, нечиста сило,
Книжку скоро й не кричи!
А як ні — то ми кропилом
Проженем тебе в куші!

Чортеня 5.

Хо-хо-хо! Ха-ха-ха!
Яке мудре Я-н-г-о-л-я!
Але є одна біда:
Книжка ця тепер моя!

Усі Янголята.

Змилуйся, Царівно красна!
Лютих бісів побори!
Льодовиків й Морозенків
Нам до помочі пришли!

Учитель.

Царівна плече в рученята —
Чути кроки голосні.

З'являються діти в білих костюмах —
виконавці ролі помічників Царівни зимових див.

Виступила допомога,
Обступили вже чортів.
Як ушкварять Морозенки!
Ось вже й просять їх чорти.

Усі чортенята.

Ой, лишіть, пустіть у пекло!
Відпадуть у нас хвости!

Учитель.

Вже радіють Янголята!
На подяку брак їм слів.
Просять Зимову царівну
Хоронитись від злих сил.
І Царівна теж зраділа.
Кругом книжки всі — в танок!
Перемогло святе діло!
Добрий всі взяли урок.

Зимова царівна.

Вже діждуться чемні діти
Подарунків, теплих слів,
Й понесеться в Божім світі
Радісний, веселий спів.
Дзвенить небо, сяють зорі...
Мерехтить біленький шлях...
Довгожданий гість із неба
Іде до нас на санках!

Учитель.

Ви чекали довго, діти,
Гостя гарного із неба.
Треба його привітати
Й гарну пісню заспівати.

Усі співають пісню "А хто, хто Миколая любить...".

Українець 1.

Забілів снігами гай —
Іде святий Миколай.
Коло нього на крилятах
Синьою Янголята.

Українець 2.

Хоч надворі зимній час,
Не забув святий про нас,
В кожному мешканні дитинці
Гарні він приніс гостинці.

Українець 3.

Просим ми Тебе, Владико!
Втіху нам зроби велику:
Радість нам найбільшу дай —
Звесели наш рідний край!

З'являється Святий Миколай у супроводі Янголят та дітей у ролі звірток.

Миколай.

Що ви добрі, любі, чемні,
Про це все я добре знаю,
І тому я, любі діти,
Про вас завжди пам'ятаю.
Цілий рік я ждав години
І хвилини тої в небі,
Щоб мерщій до вас прилинуть
І потішити у потребі.

Добрий день вам, любі мої діти! Добрий день, Тільтілю! Добрий день, Мітілю! Сьогодні я прийшов, щоб ви дізналися, як в Україні відзначають одне з найчарівніших зимових свят — день святого Миколая.

Зі свого будиночка, з неба, я бачу кожну дитину, бачу мрії та сподівання кожного. Я знаю, хто цілий рік був гречний, а хто бешкетував, хто заслужив на гарний подарунок, а — хто на замашні різочки...

Ви, напевно, хочете дізнатися, як я встигаю до всіх-усіх діток? Тож знайте: у мене є багато помічників: це і малі янголята, і лісові звірі, які у свято стають чарівними й розуміють людську мову. Більше того, вони навіть уміють розмовляти та співати, як люди. Попросімо ж їх заспівати нам свою улюблену пісеньку.

Діти співають, пританцьовуючи під музику.

Миколай. Бачите, як вони гарно розмовляють, вправно танцюють та співають. Однаке це буває тільки раз на рік — у день святого Миколая. Тепер ви знаєте, діти, звідки з'являються у ваших чобітках миколаївської святої ночі подарунки, про які ви мріяли цілий рік. А чи хочете ви зробити подарунок для мене?

Тож слухайте. Найкращий дарунок для святого Миколая — це коли дитина любить Бога, батьків, свій дім і свою рідну землю. Тож служіть рідній землі, поважайте своїх батьків, любіть друзів, і я завжди буду поруч з вами. А тепер, дорогі мої помічники, ануж-бо, несіть сюди Чарівну книжку добрих справ та найбільший мішок з подарунками.

Здається, подарунки отримали всі діти, чий імена були в моїй Чарівній книзі. Проте на останній сторінці є ще щось. (Читає). "Тільтіль, Мітіль". Ага, це наші гості. Давайте я вгадаю ваше бажання. Ви хочете знайти Синього Птаха!

Тільтіль. Так, нам дуже потрібний Синій Птах.

Мітіль. Ми хочемо допомогти Феї врятувати свою дочку.

Миколай. Я знаю. А оскільки сьогодні незвичайний, чарівний день, то сьогодні можна все! Діти, ну-бо всі дружно усміхнімось і полічимо до трьох.

Усі (дружно лічать). Один! Два! Три!

Миколай. Чарівна пташко — лети!

Тільтіль і Мітіль. Вона зовсім синя! Ловіть її!

Діти ловлять зробленого з паперу птаха.

Тільтіль. Та він не синій, він білий.

Миколай. Тільтілю, Мітілю, ідіть сюди! Зараз я відкрию вам велику таємницю. Ви тримаєте в руках справжнього Синього Птаха. Я бачу, що в нього білі крила, але, любі діти, — це незвичайна пташка —

це Чарівний птах. Він має свою таємницю і сам про неї вам розповідь, адже сьогодні можуть розмовляти всі птахи і звірі.

З'являється учень, одягнений у маску Синього Птаха.

Синій Птах. Тільтілю, Мітілю, любі діти, я справжній Синій Птах. Одначе я живу лише в казці, яка називається — дитинство. Я не просто пташка, я — ваші мрії та сподівання. Я — ваші кольорові сни. Я — ваш веселий сміх та гірке рюмсання. Я — ваше щасливе дитинство. Я є там, де є ви. Проте...

Миколай. Проте, любі мої діти, Синій Птах — дитя волі та щастя. Він синій тільки тоді, коли ширяє в безмежному просторі й може розправити крила. Синій Птах не живе в клітці. Йому потрібна свобода, щоб вдихати її на повні груди. Тільки безмежний простір забарвлює його крила в такий незвичайний і красивий колір. Розкрийте руки, відпустіть пташку, й ви побачите, що вона насправді синя.

Тільтіль. Одначе якщо ми відпустимо пташку, то ні з чим повернемося до Феї.

Мітіль. А її дочка помре.

Миколай. Не бійтеся. Слухайте Синього Птаха.

Синій Птах. Ви щасливі, діти?

Тільтіль та Мітіль. Так.

Синій Птах. Тож не бійтеся! Відпустіть мене на волю. Не забувайте, що я є там, де є щасливе дитинство. Повертайтеся до своїх домівок з усмішками, й ви побачите над своїми головами сине-сине небо — то мої крила. Розкажіть дочці Феї про зустріч зі мною — й вона видужає. Я ж буду поруч. А щоб ви змогли переконати її, візьміть на згадку про мене моє сине перо.

Діти відпускають птаха.

Миколай. Молодці, діти! І пам'ятайте: Синій Птах може жити тільки на волі і тільки поруч зі щасливими дітьми! Тож щасливої вам дороги на батьківщину. Щоб ви не заблукали, сідайте у мої чарівні сани, вони швиденько домчать вас до вашої домівки. А дорогу покажуть вам Синій Птах. Ось він махає вам крилами з небесної блакиті.

Українці. Не забувайте про нас, не забувайте про Україну. Щасливої вам дороги й до зустрічі в новій казці!

Тільтіль і Міліль. До зустрічі! Бувайте здорові!

Миколай. Ось і вечірня зірка скоро з'явиться над обрієм. Пора й нам прощатися, любі мої. Пам'ятайте: я прийду до вас рівно за рік, але біля вас цілий рік будуть мої помічники — янголята, пташки та звірята. А я дивитимуся на вас зі свого небесного будиночка. Не забувайте про обіцянки, що ви мені їх дали. Ось і мої санчата повернулися. Вони вже відвезли ваших нових друзів на їхню батьківщину, в Бельгію. Зоставайтеся здорові та щасливі!

ЗАХОДИ-ЗМАГАННЯ

В окрему групу видів робіт поєднують заходи-змагання: конкурси, вікторини, олімпіади, турніри. У їх проведенні активний кожний учасник. Здебільшого тут не потрібен сценарій. Для одних учасників та організаторів важливі лише теми конкурсу (конкурс на краще оформлення "паспорта" книги, на кращий відгук, твір, опорну схему), для інших — перелік завдань (відповісти на..., знайти..., вибрати..., підібрати..., прочитати...).

У заходах такого типу поєднуються два начала: інтелектуальний та емоційний.

Учитель обирає й виголошує систему оцінювання кожної відповіді, вводячи заохочувальні бали (за швидкість, кмітливість, оригінальність) чи штрафні (за невчасну відповідь, повторювання).

Заходи-змагання неодмінно цікаві: учні не просто виконують певні завдання, а водночас долають перешкоди, пересікають позначки, набирають якомога більшу кількість балів. Проводячи заходи такого типу, треба враховувати діяльність усіх учасників і їхню психологію й не доводити учнів до розчарувань. Адже є переможці з ерудиції, але поруч можуть бути переможці з артистичності тощо. Як приклад пропонуємо варіанти ігор-змагань, які можна проводити з різними віковими групами школярів.

"РОЗУМНИКИ Й РОЗУМНИЦІ"

Літературну гру проводять у два етапи. Перший — підготовчий. У ньому беруть участь усі бажаючі. За умовою гри вони повинні відповісти на поставлені запитання. За кожну правильну відповідь учасник отримує одну фішку. П'ятьох учасників, які отримали найбільшу кількість фішок, нагороджують "стрічкою Розумника". Це для них є гарантією участі у наступному етапі гри.

Орієнтовні запитання для першого етапу:

1. Ось перелік п'яти імен: 1) Антуан, 2) Анрі, 3) Артур, 4) Альфред, 5) Адам.

Завдання 1. *Французький письменник, як свідчать його друзі, мав кілька сотень псевдонімів. Найвідоміший — Фредерік Стендаль. Назвіть справжнє ім'я письменника.*

Завдання 2. *Внаслідок мандрівки поета Півднем Росії з'явився цикл поезій "Кримські сонети". Як звали цього поета?*

Завдання 3. *Герой англійського письменника Шерлок Холмс здобув надзвичайну популярність серед читачів завдяки дедуктивному методу розслідування. Назвіть ім'я письменника, що, за однією з версій літературознавців, є прототипом видатного детектива.*

II. На таблиці прізвища: 1) Рєпін, 2) Васнецов, 3) Сєров, 4) Шукшин.

З а в д а н н я 1. Назвіть автора картини “Три богатири”.

З а в д а н н я 2. Назвіть автора картини “Запорожці пишуть листа турецькому султану”.

З а в д а н н я 3. Хто написав твір “Іван-царевич і сірий вовк”?

III. Назвіть країну середньовічної Європи, у якій виконавці народних творів називалися:

- 1) жонглерами;
- 2) шпільманами;
- 3) хугларамами.

IV. Найвідомішою картиною К. Малевича, в якій відображено філософію супрематизму, є:

1. “Селянин з хрестом і мечем”.
2. “Політ бджоли над гранатом за п’ять хвилин до кінця світу”.
3. “Ловіння тунців”.
4. “Герніка”.
5. “Чорний квадрат”.

V. Назвіть автора, твір і героя, якому належать слова:

- а) “*І ти, Брут?*” (Юлію Цезарю, “Юлій Цезар”, В. Шекспір).
- б) “*Минуй нас пуце всех печалей
И барский гнев, и барская любовь*”. (Лізі, “Горе від розуму”
О. Грибоєдов).
- в) “*Блажен, хто вірує,
тепло йому в світі!*” (Чацькому, “Горе від розуму”, О. Грибоєдов).
- г) “*Усе прогнило у Данськїм королівствї*”. (Марцелло, “Гамлет”,
В. Шекспір).
- г) “*Двадцять три роки і нічого не зроблено для безсмертя*”. (Дону-
Карлосу, “Дон-Карлос, інфант іспанський”, Ф. Шиллер).
- д) “*Король-бо голїй!*” (Хлопчику, “Нова сукня короля”, Г. К. Ан-
дерсен).
- е) “*Мавр зробив свою справу, мавр може йти*”. (Мавру, “Змова
Фієско в Генуї”, Ф. Шиллер).
- є) “*О люди! породження крокодилів!*” (Карлу Моору, “Розбійники”,
Ф. Шиллер).
- ж) “*Ох і важка ж ти, шапка Мономаха!*” (Борису, “Борис Годунов”,
О. Пушкін).

Учасники, які отримали “стрічку Розумника”, беруть участь у другому етапі, що проходить у кілька турів. Для кожного з них розробляють завдання за темою, окресленою назвою туру.

Тур 1. “Його величність випадок”.

З а в д а н н я. Гравцям потрібно пригадати події, людей, твори й відповісти на запитання.

1. “*Panem et circenses*” (Хліба і видовищ). Що це за слова? Про які події вони розказують?

(Цей вислів був гаслом римської юрби, що жила на утриманні імператора. До нас він дійшов завдяки сатирам одного з поетів Стародавнього Риму — Ювенала).

2. Славнозвісний оратор і державний діяч Риму Цицерон в одній із своїх промов сказав: “*Hannibal ad portas!*” (Ганнібал перед брамою!). Про якого Ганнібала йдеться у вислові і чому великий оратор вдався до цього імені?

(Ганнібал — карфагенський воєначальник, який прославився битвою біля Канн. Римляни довго пам’ятали його. Від часу битви під Каннами минуло понад сто років, коли Цицерон нагадав це грізне ім’я. В одній із своїх промов оратор таким чином попередив римлян про небезпеку повалення республіки).

3. Що вам кажуть слова “*Ultima ratio regum*” (останній доказ королів)?

(Цей вислів виник недавно, хоча і зафіксовано його латинською мовою. Його увів кардинал Рішельє як напис на французьких гарматах при Людовіку XIV (1643–1715) і належить до часів “Трьох мушкетерів” Олександра Дюма).

4. Кому належать слова: “*O tempora! O mores!*” (О часи! О звичаї!)? (Марку Туллію Цицерону (106–143 р. до н. е.), який у першій промові проти зрадника Катіліни сказав: “О часи! О звичаї! Сенат це розуміє, консул бачить, а цей ось (Катіліна) все-таки живе...”).

5. Якими словами мали вітати імператора Клавдія раби-гладіатори, які вирушали на морський бій, влаштований з приводу завершеного спорудження каналу для спускання води з Фуцинського озера в річку Ліріс?

(“*Ave, Caesar, morituri te salutant!*” — “Слава тобі, кесарю, приречені на смерть вітають тебе!” Такі слова зустрічаються у творі Р. Джованьйолі “Спартак”).

б) “*Veni, vidi, vici!*” (Прийшов, побачив, переміг!). Хто, коли, за яких обставин сказав ці слова?

(Юлій Цезар. Сказано було з приводу блискавичної перемоги над царем Фарнаком біля Зеле (у Малій Азії) в 47 р. до н. е.).

Тур 2. “Мить, зупинися! Ти прекрасна”.

З а в д а н н я. Гравцям треба прослухати легенди і назвати рослини, з якими вони пов’язані.

1. Латинська назва цієї квітки “галактус”. Давня легенда каже: колись Адама і Єву вигнали з раю. Йшов сильний сніг. Єві було холодно. Для того щоб її зігріти, кілька сніжинок перетворилися на квіти, які дарували надію на тепло й спасіння. Звідси ця квітка стала символом надії. Баладу про неї написав Адам Міцкевич. (*Підсніжник*).

2. За українською народною легендою, ця квітка виникла зі шматків неба, які впали на землю. Її латинська назва "сцилл", що в перекладі означає морська цибулинка, мабуть тому, що колір пелюсток нагадує морську синь. У багатьох народів є повір'я, що ця рослина зцілює хворих. Вона вважається квіткою гарного настрою. У наших краях з'являється напровесні. (*Пролісок*).

3. Її батьківщина — Персія. Існує легенда: якимось у квітні богиня квітів і юності Флора в супроводі Сонця й Іриди спустилися на землю. Змішавши усі фарби й кольори, Флора посипала ними ліси й луки. Дійшовши до північних куточків, богиня побачила, що всі фарби витрачено, залишилася лише лілова. Тоді Флора кинула її на кущ, що ріс поряд, і там виріс... (*Бузок*).

4. Легенда розповідає, що одна із прекрасних дочок Атласа, яку переслідували гарячі промені Сонця, звернулася з молитвою про захист до Зевса. Великий Громовержець сховав її в лісі, перетворивши на квітку. Римські поети захоплювалися її красою. У Сицилії її зображували на монетах. У давніх галлів вона вважалася символом скромності й невинності. Її пелюстками посипали ліжко молодих. Нею захоплювалися Шекспір і Шеллі. Гете мріяв, щоб його Веймар потонув у пахощах цієї квітки, і, виходячи з дому, поет сіяв її насіння, де тільки міг. (*Фіалка*).

5. Вона існує на гербі міста Родос. Стародавній Іран, країну персів, назвали на її честь Полістаком. За словами Анакреона, вона народилася із білосніжної піни, що вкрила тіло Афродіти, коли та виходила із морських вод. Хто вона, цариця квітів? (*Троянда*).

6. Давня слов'янська легенда розповідає: відважного Садко покотилася водяна царівна Волхова. Якимось увечері вона побачила коханого в обіймах земної дівчини Любави. Відвернулася горда царівна й пішла. Із її прекрасних синіх очей покотилися сльози, і тільки місяць був свідком того, як ці чисті сльози перетворилися на квіти, унізані білими горошинками, схожими на перли. Відтоді ці квіти стали символом чистого і ніжного кохання. (*Конвалія*).

Тур 3. "Біографічний калейдоскоп".

З а в д а н н я . Гравцям необхідно за монологом розпізнати письменника і підняти кружечок з цифрою, що відповідає портрету письменника. Перед гравцями напис:

1. Олександр Грін.
2. Джозеф Редьярд Кіплінг.
3. Антуан Жан-Батіст Марі Роже де Сент Екзюпері.
4. Жан-Батіст Мольєр.
4. Роберт Луїс Стівенсон.
6. Джек Лондон.

1. Коли я був ще зовсім маленьким хлопчиком, мене поступово заповнювало, пополнило велике море. Я зжився з ним, вишукуючи в бібліотеці книги, за золотими дверима-обкладинками яких відкривалися сині простори океану. У тому океані, сіючи за кормом піну, рухалися кораблі: кораблі-пірати з чорними прапорами, кораблі-привиди, що світилися холодним світлом прозріння, кораблі пригод і відкриттів. У цьому світі над сутою моря піднімалася фігура капітана. Він був долею, душею і розумом кораблів. Він був моїм другом "я".

2. Я народився в Бомбеї 1815 року. Мій батько працював у Лохарському музеї, мати була відомою поетесою, а я належав сам собі. Найкращу пору свого життя я провів у екзотичній країні серед незвичайної природи Сходу, поряд смаглявих людей у білосніжному вбранні. Вони розказували мені неймовірні бувальщини й стародавні легенди. Саме від них я почув про Вежу Забуття та дітей, вихованих у зграях диких звірів.

3. Хлопчик був задумливим мрійником, часто дивився на небо, за що його прозвали "лунатиком". Вчився нерівно. Маючи блискучі успіхи з математики, латини, французької словесності, він відставав з історії, географії, природознавства. Його класний твір "Пригоди капелюха" читали перед усіма учнями. Потім його було вміщено у шкільному журналі, хоча, як пише у спогадах його сестра Симона, ті, хто добре знали його в ті роки, відзначають, що він був жвавим і кмітливим, розумним, але зовсім не юним генієм, не вундеркіндом.

4. З дитинства найзаповітнішою мрією юнака був театр. Закінчивши Клермонський коледж, на вимогу батька він поїхав до Орлеана і, склавши там іспит, отримав диплом юриста. Проте сподівання батька виявилися марними — його син так і не став адвокатом, а обрав професію актора. Разом із друзями він засновує театр. Своє творіння вони назвали "Блискучим театром", але воно так і не засяло бажаним блиском: у трупи не було ні досвіду, ні репертуару. То була рання доба в історії французького театру. Його псевдонім скоро став відомим у Франції і не тільки.

5. Коли у листопаді 1850 року в сім'ї інженера, що займався будівництвом фарватерів, народився син, у його батька не було ані найменших сумнівів щодо того, ким він стане. Та замріяне обличчя, сумні пронизливі очі та надзвичайно тонкі й видовжені пальці швидше вказували на людину творчого складу розуму: письменника або музиканта, ніж на інженера.

6. Мені було вісім років, коли я одягнув першу сорочку, куплену в магазині. В 10 років я вже продавав на вулицях газети. Кожен цент я віддавав сім'ї. Щоразу, рушаючи до школи, я саромився своїй шапці, черевиків. Я піднімався о третій годині ранку, щоб встигнути за газетами, а потім з купою їх біг до школи. Після школи — вечірні газети. Суботами розвантажжував фургони, що розвозили лід, а в неділі — на ке-

гельбані розставляє кеглі для п'яних голландців. І хоча я віддавав кожен цент — завжди ходив одягнений, наче опудало.

Тур 4. “Музична пауза”.

З а в д а н н я . Перед вами шість портретів відомих композиторів: 1) Ф. Ліст, 2) С. Прокоф'єв, 3) Р. Штраус, 4) М. Глінка, 5) Ж. Бізе, 6) О. Аляб'єв.

Гравці повинні прослухати фрагмент музики і підняти картку з номером того композитора, який написав цей твір.

- Симфонічна поема “Гамлет”.
- Балет “Ромео і Джульєтта”.
- Опера “Попелюшка”.
- Симфонія “Тарас Бульба”.
- Опера “Пермська красуня”.
- Романс “Я вас люблю”.

Тур 5. “Особа, що побажала залишитися невідомою”.

З а в д а н н я . Перед вами портрети з написами імен літературних героїв: 1. Робінзон Крузо. 2. Капітан Немо. 3. Барон Мюнхгаузен. 4. Сірано де Бержерак. 5. Граф де Трувіль.

Ви повинні уважно прослухати інформацію ведучого про прототи́пи й підняти номер картки героя, що відповідає прослуханій інформації.

1. Син шевця — Олександр Селкерік обрав долю пірата. Через сварку з капітаном галери “Сенктор” він залишив судно й висадився у човні на безлюдний острів Мас а Тьєрре зі всім необхідним для 3–4 днів прожиття. Та всі кораблі проходили повз острів, і, за іронією злої долі, Селкерік прожив там чотири роки.

2. Нана Сахіб — борець за волю індійського народу, що страждав, пригноблений англійськими колонізаторами. Він два роки воював з добре озброєним противником, але його військо було розбито. Нана Сахіб відступає в гори й веде партизанську війну. Та, зрештою, перемоги дістається ворогові. Нана тікає й зникає на довгі роки. Його загадка підказала автору тасмничий образ для свого героя.

3. Історична особа, що жила у невеличкому німецькому містечку Боденвердері, мала дар без упину розповідати історії, зовсім непомітно переходячи на брехню. Гумор і дар красномовства Ієроніма Карла Фрідріха Мюнхгаузена захоплювали слухачів. Таким його побачив письменник. Таким його вивів і в художньому творі.

4. Сучасник спритних і підступних політиків, майстер залаштуноквої інтриги при дворі Бурбонів — знаменитих Рішельє і Мазаріні, анатомів сильної централізованої влади, нетерпимих до непокори, він був взірцем вільнодумства. Таким постав Савін'єн і у відомій п'єсі Ед-

мона Ростана, за яку автора було нагороджено орденом Поважного легіону й відкрито для нього двері Французької академії, як перед новим її членом.

5. Арно де Пейре був сином торговця із Орлеана, де й народився 1598 року. “Звівшиш” на ноги, він купив невеличкий замок у Гасконії, біля містечка Труа-Віль. Віднині Арно де Пейре змінив своє ім'я і почав називатися графом з пишним прізвищем.

Тур 6. “Усе тасмне стає явним”.

З а в д а н н я . Необхідно пригадати: хто, кому, в якому творі писав ці листи й записки.

1. “Я вам пишу — чи не доволі,
Що можу вам іще сказати?
Тепер я знаю, в вашій волі
Мене презирством покарати...”

(Лист Тетяни до Онегіна. “Євгеній Онегін” О. Пушкіна).

2. “Джентельмени, я одержав сьогодні вашого листа щодо викупу, що ви його вимагаєте за мого сина. Гадаю, ваші вимоги трохи зависокі, і я зі свого боку роблю вам пропозицію, на яку, думаю, ви пристанете. Приведіть Джонні додому, і, якщо ви сплатите мені двісті п'ятдесят доларів готівкою, я погоджусь його забрати з ваших рук...” (Ебензер Дорсерт викрадачам. “Вождь червоношкірих” О'Генрі).

3. “Якщо життя вам не набригло і ви не хочете збожеволіти, тримайтеся далі від пущища”. (Серу Генрі Баскервілю писала міс Степлтон. “Собака Баскервілів” А. К. Дойль).

До фіналу виходять два учасники з п'яти. Їх визначають за кількістю набраних балів. Для них складають три запитання-завдання.

По закінченні фінальної зустрічі підбивають підсумки, оголошують переможця. Його нагороджують Орденом Розумника. Усі учасники другого етапу отримують грамоти, заохочувальні призи та подяки.

“ЧОРНИЙ ЯЩИК”

Для проведення гри вчителєві потрібно чітко визначити тему, мету та розробити попереджувальні завдання; підготувати “чорний ящик” — коробку, в якій міститимуться усі завдання та запитання.

Позакласний захід проводимо в три етапи:

- 1) попереджувальний або підготовчий;
- 2) етап обміну інформацією;
- 3) виграє кмітливий.

Гра відбувається за такими правилами:

- учасники по черзі відповідають на запитання (завдання) картки, яка міститься в ящику;

- за кожну правильну відповідь гравець отримує один бал;
- перемагає учень, який набирає найбільшу кількість балів;
- гра закінчується визначенням переможців і нагородою їх.

Для ілюстрації обрано роман Г. Бічер-Стоу "Хатина дядька Тома". Мета заходу: перевірити, чи уважно учні прочитали роман американської письменниці.

На першому, підготовчому, етапі учитель-словесник готує фактичний матеріал, записує його на окремих картках, які групує і заклеює у конверти. На кожному конверті сформульовано завдання. На початку гри усі конверти містяться у "чорному ящику."

Другий етап — учні відповідають на запитання, сформульовані на конверті, користуючись тими картками, що містяться у них.

Орієнтовний перелік завдань і запитань:

I. За портретною характеристикою визначте ім'я героя роману.

1. "...Міцно збудований, кремезний чолов'яга, на всі шість футів заввишки та й завиришки чималий. На ньому була куртка з буйволячої шкури, вивернутої шерстю назовні, що надавала йому дикого й страхітливого вигляду, цілком відповідного до всієї його подоби. Кожна риса його грубого обличчя вказувала в ньому людину до краю брутальну й жорстоку. Якщо читач здатен уявити собі величезного бульдога, що розгулює на двох ногах у куртці та капелюсі, він матиме точне зображення цього чоловіка". (Том Локер)

2. "...Низенький на зріст хирлявий чоловічок, верткий і вкрадливий у поведженні, наче кіт, мав пронизливі чорні очі, що немовби весь час пантрували мишу, та й з дрібного його обличчя ні на мить не сходив сторожкий вираз. Його довгий тонкий ніс випинався так, ніби хотів доскіпатись до основ усього суцього, ріденьке чорне волосся було гладенько прилизане, а всі рухи і манери свідчили про хитру та помірковану вдачу". (Меркс)

3. "...Невеличка на зріст боязка і сором'язлива жінка з добрими голубими очима, ніжним, мов персиковий цвіт, обличчям та напрочуд м'яким, лагідним голосом. Вона ніколи не відзначалась хоробрістю... Весь світ був обмежений для неї чоловіком та дітьми... Лише одна річ здатна була збудити гнів у її навдивовижну добрій і лагідній душі: найменший вияв жорстокості спричиняв у неї такий бурхливий спалах, що аж страх і подив брав, звідки б то воно у цій тихій, сумирній жінці". (Міс Мері Берд)

4. "Попри малий зріст, у незнайомцеві вчувалася величезна сила. Його кругла, мов куля, голова, великі сірі очі під кошлатими білястими бровами, шорстка, наче дріт, зблякла від сонця чуприна являли... не дуже привабливе видовище. Його великий грубий рот був напханий тютюном... Руки в нього були величезні, волохаті, засмагли на сонці та

всіяні ластовинням, до того ж дуже брудні і прикрашені довгими і неохайними нігтями". (Легрі)

5. "Був він дуже гарний і привабливий з вигляду. Його кругле личко з ямочками на щоках облямовували м'які і лискучі, мов шовк, чорні кучері, а з-під розкішних довгих вій яскравіли великі чорні очі, вогнисті і лагідні водночас, що з цікавістю озирали кімнату". (Джім-Галченя, Гаррі Гарріс)

6. "...Глибочезні темні очі під довгими, в'язими; ті самі пишні і шовковисті чорні кучері... Сукня була на ній як улита й вигідно окреслювала її гарну постать. Тендітні руки й стрункі ноги також не уникли гострого ока торгівця..." (Еліза Гарріс)

7. "То був приземкуватий, кремезний чолов'яга, з грубим простакуватим обличчям і тим самовдоволенням, пихатим виглядом, який виказує людину незнатного роду, що чимдуж пнеться в пани. Одягнений він був надміру претензійно: химерний строкатий жилет та голуба хустка в яскраву жовту цяточку, хвацько вив'язана на ший пишним бантом, цілком личили всій його подобі. Незграбні ручиська чоловіка були внізані перснями, а важкий золотий ланцюжок годинника прикрашала ціла низка навдивовижу великих різноколірних брязкалець, що їх він у розпалі балачки раз по раз перебирав пальцями з неприхованою втіхою. Його мова не відповідала ніяким приписам граматики, і за кожної слушної нагоди він присмачував її такими висловами, що ми... усе ж не зважимося їх навести". (Гейлі)

8. "Округле чорне обличчя тітоньки... так лисніє, що можна подумати, ніби вона помастила його яєчним білком, так само як мастить свої коржусики. Це пухке обличчя під ретельно накрохмаленим картатим чіпцем аж сяє з утіхи та вдовolenня, до яких... додається й трохи гонору... адже тітоньку... скрізь визнано за найпершу куховарку в цілій околиці". (Тітонька Хлоя)

9. "То був високий на зріст, кремезний, міцної будови чоловік з лискучою чорною шкірою і обличчям суто африканського типу, поважним та розумним з вигляду, а до того ж завжди добрим і приязним. Весь його вигляд вказував спокійну впевненість і гідність, але водночас було видно, що це людина простосердна й довірлива". (Дядько Том)

10. "...Високий і стрункий молодий пан... благородна постава голови... великі голубі очі... золотисто-каштанове волосся. Його великим голубим очам, дуже подібним до доччиних кольором і формою, бракувало її глибокої імлістої замріяності — вони дивилися на світ ясно, впевнено і жваво. На його гарних устах бликав ледь помітний гордовитий і трохи глузливий усміх, а в кожному його жесті й русі була невимушена, навіть весела зверхність". (Сен-Клер)

11. "Ця дівчинка могла правити за досконалий взірць дитячої краси. Сповнена чарівливої грації, вона скидалася на неземне, казкове створіння. Личко її вабило не так своєю довершеною вродою, як дивовижною,

мрійливою одухотвореністю... Зграбна голівка, благородний вигин шиї та обрис плечей, пишні золотисто-каштанові кучері над високим чолом, глибокі й розумні фіалково-голубі очі, відтінені довгими віями... завжди з ніжним усміхом на рожевих устах, завжди щось тихенько собі наспівуючи, немов у щасливому сні... вона, мов легенька хмаринка, з'являлася то тут, то там, і ніде до неї не брався ніякий бруд". (Сван-желека Сен-Клер)

12. "...Вона мала тільки струнку постать, гарні очі та сто тисяч доларів посагу... ніколи не відрізнялася щиросердною і чутливою вдачею, а коли й мала якісь дрібні нахили, то їх давно вже поглинуло безмежне сліпе себелюбство... Для неї просто не існувало нічиїх запитів або потреб, крім її власних". (Марі Сен-Клер)

13. "Подорожній був дуже високий на зріст, із смуглявим, іспанського типу, обличчям, виразними темними очима і чорними, як вороняче крило, кучерями. Його красивий орлиний ніс, рівно окреслені тонкі уста й зграбна, струнка постать справили неабияке враження на глядачів". (Джордж Гарріс, одянений Генрі Батлером)

14. "...Лежала непритомна якась струнка молода жінка. Одяг на ній був весь подертий і обмерзлий, одного черевика бракувало, розірвана панчоха зсунулась, і з порізаної ноги текла кров. На обличчі її лежала печать знедоволеної раси, однак не можна було не помітити її сумовитої і зворушливої вроди". (Еліза Гаріс)

15. "...Високий опасистий чоловіча понад шість футів на зріст, одянений у червону фланелеву сорочку. Його буйна рудувата чуприна була розкуйовджена, борода неголена, і це надавало поважному панові, м'яко кажучи, не дуже привабливого вигляду". (Джон ван Трамп)

16. "На вигляд її років п'ятдесят чи шістдесят, але вона належить до тих жінок, яким літа ніби лиш додають краси та привабливості. Сніжно-білий чепець з обшивкою і така сама перкалева хустка, кінці якої лежать на грудях, прості й неяскраві сукня та шаль одразу вказують у ній квакерку. Обличчя в неї округле й рожеве, з ніжною, мов стиглий персик, шкірою. Припалі сріблом коси рівно зачесані назад з високого спокійного чола, на якому час не залишив жодного сліду... Під ним лагідно світяться великі ясні карі очі, і досить тільки поглянути в них, щоб відчутти, яке добре, щире серце б'ється в грудях цієї жінки". (Рейчел Геллідей)

17. "...Висока, струнка, з тендітними руками й косами, охайно і пристойно вдягнена. З обличчя вона показувала років на тридцять п'ять чи сорок, і... промовляло воно про якусь страшну душевну драму. Високе чоло, гарні, мов намальовані, брови, рівний, правильної форми ніс, тонко окреслені вуста, зграбна шия та благородна постава голови... Та обличчя її померезжили глибокі зморшки зневаженої гордості та гірких страждань, шкіра набула хворобливого жовтого відтінку, щоки позападали, риси обличчя загострилися... Найдужче вражали її очі — вели-

чезні, незглибно-чорні, затінені такими самими чорнючими віями і сповнені відчайдушною, безнадійною туги". (Кассі)

18. "То була чи не найчорніша дитина чорної раси. Її оченята, круглі й блискучі, мов скляні намистинки, неспокійно бігали, з цікавістю озирали все довкола... На обличчі її дивно поєдналися злоба й хитрість, ледь приховані, мов вуалем, виразом сумовитої та врочистої поважності... було в усій її подобі щось химерне, сказати б, відьомське". (Топсі)

19. "Попереду всіх був ошатний молодий мулат, з вигляду — неабияка персона. Вичепурений за останньою модою, він грізно вимахував напахченою батистовою хусткою... виряджений в атласну жилетку з золотим ланцюжком на грудях та білі штани...". (Адольф, слуга Сен-Клерів)

20. "...Висока на зріст, пряма, кощава, в коричневій з полиском дорожній сукні. Обличчя в неї худорляве, з гострими рисами, уста міцно стулені, як і належить людині, що завжди має свою певнудумку про все на світі, а її доскіпливі темні очі пильно позирають навколо... Рухи її різкі, рішучі й енергійні; вона не дуже балакуча, та коли вже щось каже, то каже влучно й доречно. У своїх звичаях вона — уособлення порядку, методичності й скурпульозності. Вона точна, мов годинник, неухильна, мов паровоз..." (Офелія Сен-Клер)

II. Пригадайте, кому з героїв належать слова.

1. "Совісті я маю саме стільки, скільки потрібно комерсантові, — таку собі, здається, дрібку, щоб було чим присягнутися..." (Гейлі)

2. "Люба моя пані, ви погляньте-но на свої гарні білі рученята, на оці тендітні пальчики, винизані блискучими персями, — вони ж мов ті лілеї, вмиті росюю. А тепер погляньте на мої чорні зашкарублі ручиська. Тож чи не здається вам, що сама доля так судила: мені — пекти пироги, а вам — присмню гаяти час у вітальні". (Тітонька Хлоя про пані Емілі Шелбі)

3. "Я ж завжди намагалася сумлінно виконувати свій обов'язок щодо цих бідолашних простосердних істот. Усі ці роки я піклувалася про них, навчала їх чого могла, наглядала за ними, знала всі їхні маленькі радощі й прикроці. ...Я прищеплювала їм усвідомлення родинних, батьківських, подружніх обов'язків — то як же мені визнати перед ними, що, коли йдеться про гроші, ми ладні зневажати будь-які принципи, будь-які обов'язки, будь-які святі почуття? Я навчала Елізу бути доброю матір'ю своєму хлопчикові, пильнувати його, виховувати, доводити до розуму — то що я скажу їй тепер, коли ти забираєш його від неї і продаєш грубому, бездушному ділкові, аби тільки не зазнавати збитку? Я сказала їй, що людська душа дорожча від усіх грошей на світі — то чи віритиме вона хоч одному моему слову, коли побачить, що ми вчинили навпаки і продали її дитину, продали на муки, а то й на загибель!" (Емілі Шелбі)

4. "От якби вивести таку породу жінок, що не вболівали б за своїх дітлахів!.. Як на мене, то це був би чи не найбільший новочасний здобуток". (Меркс)

5. "Хазяїн завжди знаходив мене на місці, і так буде до кінця. Я ніколи не обманював його довіри, не користався своїми пільгами всупереч слову своєму й ніколи цього не зробилю. Краще поступитися мною одним, аніж пустити за вітром маєток і спродати всіх. Не треба нарікати на хазяїна..." (Том)

6. "Сьогодні я містер Твікем з Нового Орлеана, завтра — приїжджий плантатор з Перлової річки... чи якийсь старий поміщик із Кентуккі. ...Хотів би я подивитись на другого такого, що може присягнутися чим завгодно і в чім завгодно, дійти до суті будь-якої хитроумної карлючки, обернути її собі на користь і виборсатись із будь-якої халепи!... Я пролізу скрізь, вузєм прослизну, нехай би наші судді хоч які були доскіпливі. Часом мені навіть хочеться, щоб вони більше чіплялися, бо тоді було б куди приємніше їх ошукувати..." (Меркс)

7. "Все життя моє гірке, мов полин, таке гірке, що й жити далі неохота. Я нещаслива, злиденна, безпорадна худобина... Чи варто намагатися щось робити, чогось навчатися, щось осягати? Я ж така сама людина, як і мій пан, я навіть здібніший за нього: тямовитіший у ділі, краще вмю хазяїнувати, краще читаю та пишу, — і всього цього я дійшов самотужки, не з його ласки, а навпаки — всупереч його волі. Тож за яким правом він обертає мене на чорну худобу, забирає мене від роботи, яку я вмю робити краще, ніж він, і загадує робити те, з чим може впоратись перша-ліпша коняка?.." (Меркс)

8. "...Це підлота, мерзота, ганьба. Якби я був дорослий, вони б ніколи цього не зробили... я буду доброю людиною... я необмінно визволю тебе і привезу назад... поставлю тобі новий будинок, і ти матимеш справжню вітальню з килимом на підлозі..." (Джордж Шелбі)

9. "Цікаво, а що, як і мене розкласти отак по артикулах, то скільки б за мене можна дати? Скажімо, стільки-то за поставу голови, за високе чоло, стільки-то за руки й ноги, потім окремо за освіченість, здібності, добродесність... А втім, останнє, мабуть, недорого коштує". (Сен-Клер)

10. "...Мої гурти негрів найкращі з тих, що йдуть на продаж, — усі чудові на вигляд; та й помирає їх у мене обмаль, не те що в інших. А все тому, сер, що я вмю з ними поводитись. І, щоб ви знали, головний принцип мого поводження — це людяність". (Гейлі)

11. "...Негртянські діти змалечку починають тямити, що сягнути чогось вони зможуть тільки хитрощами... Хитрощі й двоєдушність помалу стають у них життєвим звичаєм..." (Сен-Клер)

12. "...Ніколи в мене не буде жодного раба, якщо я матиму змогу дати йому волю; нікому не доведеться через мене розлучатися з рідною

домівкою та друзями й помирати десь на далекій плантації..." (Джордж Шелбі)

13. "Небом присягаюся віднині робити все, що в людській змозі, аби тільки очистити мій рідний край від ганебного прокляття — рабства!" (Джордж Шелбі)

14. "Пане, якби моя кров могла врятувати вашу душу, я радо віддав би всю її до останньої краплі... не беріть на себе такого гріха! Вас це вразить тяжше, ніж мене. Хоч би що ви вчинили, моїм мукам однаково скоро кінець, а ваші ніколи не скінчатся!" (Том до Легрі)

15. "...Любі мої співвітчизники, — просторікував ...Ю, вимажуючи індичюю ніжскою, — ви маєте в моїй особі гідного свого заступника... Бо коли стає хто на захист того чи іншого негра, він однаково що стає за весь наш люд. Принцип, як бачите, тут один. І кожен з тих людоловів, що нищорять околицями, пантруючи нашого брата, зустрічає на своєму шляху мене і матиме справу зі мною. Ви тільки приййдіть до мене... і я стану за ваші права й боронитиму їх до кінця!" (Сем, раб Шелбі)

16. "...Я не маю рідної країни, так само як не маю батька. Але я знайду її. ...Коли я дістанусь до Канади, де закони визнаватимуть мене за людину й захищатимуть мої права, отам і буде моя рідна країна, і ті закони я шануватиму. Та якщо хто й надумає мене спинити, хай начувається, бо я битимусь за свою волю на відчай душі, до останку!" (Джордж Гарріс)

17. "Нещасні, бездольні, безпритульні люди. Це лихий, ганебний, підлий закон, і я радо порушу його за першої ж нагоди. Сподіваюсь, така нагода випаде. ...Оце-то ми дожилися, що людині вже не вільно нагодувати й прихистити на ніч бідне голодне створіння лише через те, що воно мало нещастя народитися рабом і його все життя кривдили й гнобили!" (Місіс Мері Берд)

18. "...Душу мені пік такий страшний біль, що його б, мабуть, вистачило, щоб спопелити ціле місто!.. І в день страшного суду я стану перед Богом і свідчитиму проти тих, що занапали мене й моїх дітей, понівечили наші душі й тіла!" (Кассі)

III. Завітайте в гості, відгадавши за описом, кому належить помешкання.

1. "В одному кутку стояло ліжко, охайно заслане сніжно-білим покривалом, а перед ним лежав чималий килимок. ...Він правив за вітальню. У другому кутку було ще одне ліжко, не таке чепурне і, як видно, призначене для сну. Стінку над грубою прикрашали блискучі друковані малюнки до Святого Письма і портрет генерала Вашингтона, так хвацько намальований, що, певно, сам герой дуже здивувався б, якби йому трапилося побачити те своє зображення". (Хатина дядька Тома)

2. "...Невеличке чепурне помешкання на краю Монреаля. У каміні вешело воблискує вогонь. На столі, засланому сніжно-білою скатеркою, все готове до вечері. В кутку кімнати стоїть ще один стіл, покритий зеленим сукном. На ньому письмове приладдя, папір. Над столом полиця з ретельно дібраними книжками". (Дім Гаррісів)

3. "Все там було оздоблене на мавританський лад, з вигадливою і мальовничою тишиною. ...Внутрішній двір, з усіх боків обведений широкими галереями. ...Посеред двору був фонтан... (він) спадав у мармуровий басейн, обсаджений запашними фіалками ... який аж кишів міріадами золотих і срібних рибок... все буяло барвами й дихало ароматом... все кругом мало тишний та романтичний вигляд". (Дім Сен-Клерів)

4. "Хатина... являла собою невеличку рублену прибудову до "великого дому", як називають негри панський будинок. Перед дверима її був чепурний, дбайливо доглянутий садочок, де влітку достигали полуниці, малина та всіляка інша садовина й городина. Чільна стіна хатини була запнута буйними ясно-червоними бегоніями та рясноцвітними трояндами; їхнє довге пагіння так переплелось між собою, що майже зовсім закривало грубі колоди. Там-таки, в затишному куточку літа пишно розквітали нагідки, петунії, вечорниці та інші однолітки — гордість і вітха тітоньки..." (Хатина дядька Тома)

5. "...Усе в тій садибі мало безладний, занедбаний вигляд... Перед будинком... буяли бур'яни... й будинок той тепер був спустошений і незатишний. Деякі вікна були позабавані дошками, в інших бракувало шибок... Усе свідчило про недбальство та байдужість господаря. По всьому двору були розкидані старі дошки, солома, побиті діжки та ящики". (Садоба Лєґрі)

IV. Відкинувши плітки, пригадайте, хто про кого так сказав.

1. "Чи ти справді маєш добріше серце або хоч якусь крихту жалю? Дідька лисого! То ніякий не жаль, а чистісінька підлота. Ти просто хочеш надурити диявола й порятувати свою шкуру... Ціле життя давав векселі нечистому, а коли надходить час платити, думаєш відкрутитись од пекла". (Том Локер про Гейлі)

2. "...Не те щоб жорстокий, але він грубий ділок, людина, що живешли торгівлею і зиском. Він холодний, незворушний і невблаганний, мов сама смерть. Якби тратився вигідний покупець, він продав би й рідну матір, хоч у душі не бажав би їй найменшого зла". (Шелбі про Гейлі)

3. "Він надійний, чесний, здібний і порядкує всім моїм господарством чудово... Добрий, надійний, тямущий і побожний чоловік. Я довіряю йому все своє майно — гроші, господарство, коней, дозволяю йому їздити по всій країні, і ще жодного разу не траплялося, щоб він мене підвісчи обдурив". (Шелбі про Тома)

4. "Він поводитьсь зі слугами так, наче ставить їх вище за мене, а то й за себе. Вони йому мало не на голову сідають, а він і оком не морг-

не... він рішуче заборонив будь-кого бити в домі..." (Марі Сен-Клер про чоловіка)

5. "Слуг треба держати в покорі... А Єва своєю поведінкою розбещує мені всю челядь... Я вважаю, що до слуг треба ставитись по-доброму, й завжди так і чиню, але вони повинні знати своє місце. А от Єва цього ніяк не дотямить, хоч би скільки їй казати, що слуги нижчі за нас. Ви ж самі чули, як вона просилася доглядати мене вночі, щоб няня могла собі спати!" (Марі Сен-Клер про дочку)

6. "Тут нема ні бога, ні закону, нема нікого, хто зробив би тобі чи будь-кому з нас хоч крихту добра. А цей чоловік!.. Немає в світі такої мерзоти, якої він не здатен вчинити". (Кассі про Лєґрі)

Останній, третій етап потребує особливої уваги учасників гри. Для нього у ящик поміщають окремі деталі, характерні для героїв твору, з допомогою яких має бути названо образ-персонаж, якому він належить якоюсь мірою:

- голуба хустка в яскраво-жовту цяточку (Гейлі);
- накрохмалений картатий чепець (тітонька Хлоя) тощо.

"ЗОРЯНИЙ ЧАС"

У заході беруть участь п'ятеро школярів одного віку (конкретна кількість залежить від можливостей учнів та словесника). Гру проводять у чотири етапи: три тури і фінальна зустріч. У кожному турі один із гравців вибуває.

У першому і другому турах учні відповідають на підготовлені запитання тестового характеру. За кожну правильну відповідь учасник отримує зірочку. У третьому турі учасники працюють з ілюстраціями до творів зарубіжної літератури.

Для фінальної зустрічі розробляють завдання відповідно до можливостей учасників гри.

I тур

1. Пригадайте, як звали головного героя казки В. Гауфа "Карлик Ніс".

1. Джон.	4. Генріх.
2. Яків.	5. Білл.
3. Карл.	6. Єлесеї.

2. Чому Зоряний хлопчик віддав монету жебракові?

1. Злякався.	4. Виконав наказ.
2. Мав їх багато.	5. Прагнув вислужитися.
3. Зжалився.	6. З абсолютної байдужості.

3. Назвіть батьківщину Г. К. Андерсена.

1. Данія.	4. Італія.
2. Британія.	5. Росія.
3. Лапландія.	6. Америка.

3. Хто зайвий у цьому списку?

1. Багіра.	4. Табакі.
2. Гидке каченя.	5. Каа.
3. Балу.	6. Мауглі.

4. Твори підібрано за певною ознакою. Назвіть зайву назву.

1. Снігова королева.	4. Бембі.
2. Мауглі.	5. Дванадцять місяців.
3. Попелюшка.	6. Сіль дорожка за золото.

5. На зустрічі біля колони Ель-Зеруя принц мусив мати:

1. Монету.	4. Ланцюжок.
2. Меч.	5. Кинжал.
3. Сапфір.	6. Шовковий тюрбан.

II тур

1. Знайдіть прізвище письменника, творчість якого не належить до періоду Відродження:

1. В. Шекспір.	4. М. Сервантес.
2. Ф. Петрарка.	5. Д. Дефо.
3. Ф. Рабле.	6. Д. Боккаччо.

2. Знайдіть назву твору, який не належить до епохи Ренесансу:

1. "Гаргантюа і Пантагрюель".	4. "Декамерон".
2. "Гамлет".	5. "Страшна помста".
3. "Дон Кіхот".	6. "Божественна комедія".

3. До героїв творів епохи Відродження потрапив герой з іншої доби. Знайдіть його:

1. Лаура.	4. Гаргантюа.
2. Санчо Панса.	5. Офелія.
3. Еней.	6. Ромео.

4. Епоху Відродження іншими словами називають добою:

1. Середньовіччя.	4. Просвітництва.
2. Ренесансу.	5. Романтизму.
3. Бароко.	6. Реалізму.

III тур

На шести картках подаються ілюстрації до творів. В учасників гри є шість карток з назвами тих самих творів. Гравці повинні поставити назву твору відповідно до ілюстрацій.

Фінал

Один із напрямів найновішої літератури визнано як постмодернізм. За дві хвилини складіть якомога більше слів з букв цього слова — **постмодернізм**. Якщо букв бракує, ними можуть служити виграні в попередніх турах зірочки. Кожну зірочку можна використати лише один раз.

Виграє той, у кого буде найбільше складених слів.

ТИЖНІ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Серед широкої палітри епізодичних масових форм роботи вирізняється організація й проведення тижня зарубіжної літератури. Різноманітні заходи, що входять до структурного плану такої роботи, характеризуються пізнавальною та емоційною наповненістю, вони насичені несподіванкою, грою й бажанням перемогти. Серед них можуть бути конференції, лекції, бесіди, конкурси-ігри, вікторини, конкурси стіннівок та літературних бюлетенів, зустрічі з журналістами, письменниками, науковцями та студентами філологічних факультетів, усні журнали, олімпіади, радіопередачі, вечори, ранки тощо. З огляду на це тижні зарубіжної літератури називають комбінованими формами позакласної роботи.

Спираючись на твердження науковців (М. Ушаков, В. Сенкевич), вважатимемо тиждень зарубіжної літератури в школі тематичним святом. Теми для його проведення можуть бути найрізноманітнішими.

Проаналізувавши проведення аналогічних заходів у школах, умовно поділимо їх на три типи:

- 1) настановчий тиждень;
- 2) підсумковий тиждень;
- 3) тематичний тиждень.

Кожний із них має свої особливості та мету.

Пропонуємо вашій увазі орієнтовний план літературних тижнів різних типів.

Настановчий тиждень

Основна мета — розбудити зацікавленість до позакласної роботи, сприяти захопленню гуртковою роботою, творчою та самоосвітньою діяльністю — читанням художніх творів, знайомством з науково-популярною та популярною літературою.

Хід тижня

1-й день — інформаційний.

До початку тижня або на самому його початку розвішують необхідний ілюстративний та робочий матеріал: план проведення тижня, план роботи літературних гуртків, матеріали вікторин, кросвордів тощо.

Через шкільний радіовузол чи на лінійці повідомляють про початок тижня літератури.

2-й день — день бесід.

Бесіди керівників гуртків із зарубіжної літератури та найбільш активних її членів з учнями різних класів про роботу цих гуртків. Проводять конкурси та вікторини (“Літературний брейн-ринг”, “Направо підеш — у ліс зайдеш, наліво підеш — мене знайдеш” тощо).

3-й день — день відкритих дверей.

Проведення відкритих занять гуртків, які працювали минулого року.

4-й день — день бібліографа.

Проводиться свято бібліомана, організовується книжкова лікарня та книжчині іменини; конкурс виразного читання.

5-й день — закриття тижня.

Проведення святкових ранків та вечорів (форма довільна). Нагородження переможців конкурсів та змагання.

Підсумковий тиждень

Тиждень такого типу проводять зазвичай наприкінці навчального року. Це своєрідний звіт гуртківців, шанувальників літератури, які виконують окремі завдання (підготовка альбомів, випуск спецгазети та листівок, підготовка бесід, лекцій тощо).

Мета тижня — популяризація досягнень гуртківців, залучення нових шанувальників літератури до активної роботи.

Хід тижня

1-й день. Святкове відкриття тижня: парад (карнавал) літературних героїв; звітні ранки та вечори, які проводять члени окремих гуртків.

2-й день. Конкурс на кращу літературну стінівку, альбом, стенд, плакат про роботу гуртка. Конкурс на кращий реферат (тема довільна) та твір-мініатюру на задану тему. Нею можуть слугувати слова І. Франка:

*Книга — морська глибина.
Хто в неї пірне аж до дна,
Той, хоч і труду мав досить,
Дивнії перли виносить.*

3-й день. Проводять читацькі конференції, присвячені цікавим книгам (художнім та науково-популярним), окремим письменникам. Для роботи можна обрати такі теми: “Нитка Аріадни” (про роль книги у житті дитини), “Такі книги читають усе життя” (про творчість Свіфта) тощо.

4-й день. Виступи гуртківців на літературознавчі теми у старших класах та виступи з інсценізаціями окремих творів чи їх фрагментів перед учнями молодших класів.

5-й день. Закриття тижня. Нагородження учасників і переможців конкурсів, вікторин, проведених упродовж тижня. Проведення підсумкового вечора (ранку) відповідно до вікової групи школярів або загальношкільної лінійки.

Тематичний тиждень

Тематичний тиждень присвячують тій чи іншій темі. Це може бути ювілей конкретного письменника. Такий тиждень може мати і літературну тему. Так, присвячений популяризації читання творів зарубіжної літератури тиждень може мати тему “Двері відчинені для проханих і непроханих” (О. Грибоедов).

Основна мета — розвиток читацьких здібностей, зацікавлення книжкою, удосконалення навичок письма та усного мовлення учнів.

Хід тижня

1-й день. Відкриття тижня. Проводять загальношкільну лінійку на тему “Подорож до книгограда”, яку готує бібліотекар. Цього дня до-

цільно провести вечір або ранок. Для них можна обрати такі теми: “Хто хоче знати майбутнє, мусить знати минуле” (італійська народна мудрість), “Життя розпочинається з дитинства, а література — з казки”.

2-й день. Робота консультативного клубу допитливих “Це цікаво знати кожному”. Літературні виставки, випуск спеціальних бюлетенів на задану тему.

3-й день. Літературна вітальня. Заочна подорож літературною галереєю. Конкурс виразного читання класичних творів та власних літературних проб.

4-й день. Конференції за окремими художніми творами. Літературний брейн-ринг для старших класів та літературне поле чудес для учнів середньої ланки. Конкурси та вікторини.

5-й день. Закриття тижня. Доцільно провести загальношкільне свято на літературну тему або, розділивши учнів на вікові категорії, відповідно вечір “Літературний КВК” та ранок “В гостях у богів Еллади”.

Час проведення тижня, його тематика, мета й завдання, склад ініціативної групи визначають напередодні.

Коротко опишемо варіант проведення свята за темою “Подорож у країну Літератури”. Організатори тижня мають прагнути підпорядкувати всі заходи цій темі й провести свято, наприклад, у вигляді подорожі. Для неї використовують найрізноманітніші форми. Девізом для заходу обрано слова Ліни Костенко:

*Світ дивовижний вас вітає!
Всіх тих, хто вдумливо читає,
І тих, хто любить мандрувати
Та прагне більше пізнавати.
Кмітливих, добрих і відважних,
А ще, звичайно, і уважних...*

За три тижні до початку свята на дошці об’яв з’являється інформація:

_____ нашу школу запрошено в подорож до країни Літератури.

Просимо надсилати до кабінету зарубіжної літератури заявки щодо місць, які б ви хотіли відвідати.

Ініціативна група

Через два тижні на тій-таки дошці об’яв з’являється карта-схема країни Літератури з зазначеними місцями, до яких мандруватимуть школярі. У ній враховано побажання учнів, про які вони повідомляли в заявках. Окрім цього, тут міститься додаток, у якому визначено роботу класних колективів на підготовчому етапі. Серед них:

- 1) встановити маршрут, яким мандруватиме клас;
- 2) обрати засіб пересування;
- 3) оформити путівничок-бортжурнал;
- 4) випустити бюлетені;
- 5) взяти участь у конкурсних змаганнях та масових заключних заходах.

До початку Тижня кожний клас обирає свій маршрут, оформлює путівник подорожі, зазначаючи день, вид і форму заходу. У путівник також вписують імена учасників кожного заходу. Ось, наприклад, маршрут 5 класу:

- 1-й день — знайомство з містечком Казкарією;
- 2-й день — поїздка в селище Мудрості;
- 3-й день — відвідини галявини Брехунів;
- 4-й день — знайомство із заповідником “Багіра & усі”;
- 5-й день — відпочинок на атракціоні “Роби з Томом, роби, як Том, роби краще від Тома”.

Для порівняння — маршрут, обраний учнями 10 класу:

- 1-й день — підкорення вершини Гобсекії;
- 2-й день — екскурсія до водоспаду Достоевського;
- 3-й день — відвідання будинку Боварі;
- 4-й день — перегляд картинної галереї Оскара Вайльда;
- 5-й день — знайомство з літературними вершинами острова Символістів.

За два дні до свята шкільна радіопередача повідомляє про хід підготовки до тижня зарубіжної літератури.

Свято розпочинається із святкового оформлення приміщення школи: плакати з ребусами, кросвордами, вікторинами; виставки дитячих ілюстрацій до художніх творів; стіннівки та бюлетені, випущені до свята.

Подорожі до окремих місць, незвичайні та веселі пригоди учнів під час подорожі до країни Літератури висвітлюють у передачах шкільного радіовузла.

Члени організаційної групи виступають у різних ролях: провідники, екскурсоводи, жителі островів і міст, масовики-затійники, а іноді виступають як розбійники чи цигани, які викрадають інформацію чи навмисне підсовують абсолютно неправдиві матеріали.

У кожному подорож клас вирушає на обраному ним засобі пересування. Тому для кожного класного колективу розробляють окремий сценарій. Інколи якимсь місцем відвідують два чи три класи. У такому разі проводять конкурси-змагання на зразок “Зоряний час”, “У світі тварин” тощо.

Усе нове, цікаве й захоплює, що відбувалося під час подорожі, фіксують в бортжурналах, які, окрім літературного оформлення, потребують роботи художників.

У заключний день тижня відбуваються ранки й вечори, які готують члени літературних гуртків. На них підсумовують результати конкурсів, що відбувалися впродовж Тижня, визначають переможців. Найкраще оформлені матеріали стають експонатами музею зарубіжної літератури, що функціонує на базі кабінету зарубіжної літератури.

УСНИЙ ЛІТЕРАТУРНИЙ ЖУРНАЛ “Я ЗНАЮ СИЛУ СЛОВА”

Організація та проведення усного журналу в школах може мати кілька видів. Такий захід має за мету задовольняти допитливість школярів, підтримувати її, зосереджувати увагу на цікавому в літературознавстві, допомагати учням побачити нове в звичному, відчутти чарівну силу слова, багатогранність тем, порушених і розкритих у художніх творах зарубіжної літератури. Журнал відрізняється від інших заходів позакласної роботи широтою інформаційного рівня, з ним у ненав'язливій формі можуть ознайомитися учні різних вікових груп.

Вирізняють журнали двох типів: тематичні, якщо вони розкривають одну тему, й оглядові, якщо вони висвітлюють найрізноманітніші питання з різних тем. Форма проведення такого журналу може включати різноманітні елементи зацікавленості: наочність (оформлення виставок, ілюстрації до виступів, оформлення приміщення, де має відбуватися захід), інсценізація, проведення конкурсних завдань тощо.

Усний журнал має свою назву. Зазвичай його випуск складається з кількох сторінок або ж його можна присвятити розкриттю однієї сторінки.

Номери усного журналу можуть бути пов'язані між собою за змістом. У такому разі кожний черговий номер доповнює попередній.

Проведення усного журналу потребує від учителя великих організаційських зусиль: призначити відповідального за сторінку чи розділи сторінки; допомогти учням підібрати потрібний матеріал для журналу, підшукати йому потрібну форму, знайти ілюстрації чи підготувати відповідні учнівські роботи, знайти й підготувати ведучих, тобто словесник виступає і режисером, і сценаристом, і продюсером, готуючи позакласний захід такої форми.

Успішно усний журнал може функціонувати в школах, де працює внутрішкільне радіо. В такому разі він виходить один-два рази в чверть, залежно від його структурного планування. Роботу очолює редколегія, до якої входять учні-старшокласники, що займаються у літературних гуртках, клубах, студіях. Один вихід в ефір перегортає одну із сторінок усного журналу або поєднує матеріалом декількох.

Репрезентуємо матеріали організації усного літературного журналу “Я знаю силу слова”. Він може мати такі сторінки:

- “Моє ставлення до письменника” — учні, педагоги, письменники діляться своїми враженнями про твори, написані письменником.
- “Творчість. Доля. Епоха” — пропонує короткий екскурс у біографію та творчу майстерню письменника.
- “Слово поезії” — читають поетичні твори за певною тематикою та власні твори учнів і учителів.
- “Муза для дітей” — популяризують твори письменників про дітей та для дітей.
- “Для кмітливих” — учням пропонують літературні вікторини, головоломки, кросворди, відповіді на які потрібно надіслати до редакції.
- “Сторінка-смішинка” — у цьому матеріалі увазі школярів пропонують факти з біографій письменників, які можуть зацікавити і привернути їхню увагу до особистості того чи іншого митця слова.
- “Побратимові по перу” — для цієї теми підбирають висловлювання про письменників, поетичні рядки, присвячені окремим персоналіям та їх літературним шедеврам.

За кожний випуск, тобто за кожну сторінку, відповідає один із членів редколегії, який, у свою чергу, намагається залучити до роботи якомога більше учнів.

Кореспонденти присилають до редколегії свої статті, повідомлення, власні твори й відгуки, заявки про бажання виступити в програмі.

Щомісячно редколегія проводить по шкільному селектору бесіду “Про що і як писати до нашого журналу”.

Інформація, що готується до випуску, може бути розрахована на одну-дві або й усі перерви, залежно від мети, поставленої до окремої сторінки, та від обсягу підготовленого учнями матеріалу.

Обов'язково до творчої групи усного журналу залучають учнів, які вміють виразно читати, гарно й правильно декламувати художні тексти.

Пропонуємо вашій увазі перегорнути сторінку “Творчість. Доля. Епоха”. У цьому варіанті її присвячено життю й творчості Марини Цветаєвої. (Поезії у перекладі В. Богуславської).

Творчість. Доля. Епоха.

Читець 1.

Горобину
Стинали
Ранками
Горобина
Капала
Бранкою

Кров-краплини
Рясніють
На скроні
Горобину
Росію
Із корнем.

Читець 2.

Красною кистью
Рябина зажглась.
Падали листья.
Я родилась.
Спорили сотни
Колоколов.
День был субботний:
Иоанн Богослов.
Мне и доньше
Хочется грызть
Жаркой рябины
Горькую кисть.

Ведучий 1. Так написала про день свого народження Марина Цветаєва — одна з найяскравіших зірок у сузір'ї російських поетів. Горобина назавжди ввійшла у складну геральдику її поезії. Червона, мов заграва, і терпко-гірка, така, що проводить осінь і започатковує зиму, вона стала символом поетової долі, мінливої й гіркої, де палахкотів вогонь творчості, що сусідив із зимою забуття.

У Криму, в Коктебелі травневими днями 1913 року Марина створила широко відомий нині твір, що став своєрідним пророцтвом.

Читець 1.

Моим стихам, написанным так рано,
Что и не знала я, что я — поэт,
Сорвавшимся, как брызги из фонтана,
Как искры из ракет,
Ворвавшимся, как маленькие черти,
В святылище, где сон и фимиам,
Моим стихам о юности и смерти,
— Нечитанным стихам! —
Разбросанным в пыли по магазинам
(Где их никто не брал и не берет!),
Моим стихам, как драгоценным винам,
Настанет свой черед.

Читець 3.

Моїм пісням, написаним так рано,
Що і не знала я, що я — поет,
Що вирвались, як бризки із фонтана,
Як іскри із ракет.
Що увірвались чортиками зрання
В святылище, де сон і фіміам,
Моїм пісням про юність і сконання,
— Нечитаним пісням! —
Розкиданим по різних магазинах
(Де не бере ніхто їх і не брав!),
Моїм пісням, немом коштовним винам,
Прийде своя пора.

Ведучий 2. Час — великий “випробувач” — і він знає свою роботу. Ще вчора імена поетів, що гриміли славою і розкішною репутацією, поодиноці й гуртом відбувають у небуття. І водночас, насильно віддалені від читача, замовчувані, опальні, прокляті владою та її слугами співці оволодівають увагою читачів. “І головне — я ж знаю, як мене любитимуть... через сто років”, — писала Цветаєва. Так буде, та спливе багато води, не лише води, а й крові, тому що життя Марини Цветаєвої припало на 10–30-ті роки катастрофічно жорстокого ХХ століття.

Ведучий 3. Осінь 1910 року. Вісімнадцятирічна гімназистка, дочка відомого вченого, професора Московського імперського університету Івана Володимировича Цветаєва, віднесла в приватну типографію збірку власних віршів під назвою “Вечірній альбом”. До книжки ввійшли вірші, написані в 15–17 років, деякі ще раніше. Вони дістали високу оцінку відомих поетів — М. Волошина, В. Брюсова. Тепло про книгу відгукнувся М. Гумільов: “Марина Цветаєва внутрішньо своєрідна... Ця книжка, — закінчував він свою рецензію, — не тільки мила книжка, а й книжка чудових віршів”.

Хоча й видавалися оцінки дещо завищеними, та Цветаєва невдовзі їх виправдала.

Ведучий 1. Чому ж книжку названо альбомом вечірнім? Поріг юності — це вечір дитинства. А дитинство було прекрасним.

Дитинство та юність поетеси минули частково у Москві, а частково за кордоном: в Італії, Швейцарії, Німеччині, Франції. Вона росла і виховувалася під наглядом бонн і гувернанток. У 16 років закінчила гімназію й виїхала до Парижа. У Сорбонні продовжила навчання за фахом “давньофранцузька література”.

Домашній світ і побут були пронизані постійним інтересом до мистецтва. Її мама, Марія Олександрівна, була відомою піаністкою, грою якої захоплювався сам Рубінштейн. Батько був засновником

Музею образотворчих мистецтв (нині музей Пушкіна). І зовсім не дивно, що Марина росла ерудованою й освіченою дитиною.

В е д у ч и й 2. З дитинства вона жила духом Пушкіна. В юності відкрила для себе Гете й німецьких романтиків, дуже любила та прекрасно знала Державіна, Некрасова, Аксенова. Дуже рано відчула в собі так званій “таємний жар” і назвала його “любов’ю”. “Пушкін заразив мене любов’ю, словом “любов”, — писала вона згодом. Усе життя горів у душі Цветаєвої непогасний вогонь любові до дорогих “тіней минулого”, до святого “ремесла поетів”, до природи, людей, що просто живуть у світі, друзів і подруг.

В е д у ч и й 3. Як поет і особистість вона розвивалася стрімко, і уже за рік-два після перших наївно-юнацьких віршів була іншою. За ці роки перепробувала різні “маски”, голоси й теми; встигла побувати в образі грішниці, куртизанки й циганки — й усі ці “примірки” залишили в її творчості прекрасні й насичені вірші.

Звучить романс М. Таривердієва “У зеркала” на вірш М. Цветаєвої.

В е д у ч и й 1. Через усе життя, через усі поневіряння, лихоліття вона пронесла любов до своєї батьківщини, до рідного слова, рідної історії. В одному з її віршів йдеться про братів Тучкових, учасників Бородінської битви, двоє із яких загинули в бою.

Звучить романс на вірш М. Цветаєвої “Генералы двенадцатого года”.

В е д у ч и й 2. Цей вірш присвячено чоловікові Марини — Сергію Яковичу Ефрону. Заміж Марина Цветаєва вийшла у січні 1912 року. Сімейне життя, в яке вони ввійшли дуже юними (Марині виповнилося дев’ятнадцять, Сергію — на рік менше), спершу було безхмарним. І перші п’ять-шість років, порівняно з усіма наступними, були посправжньому щасливими. Спілкування з Ефроном надихало її на творчість. Вона багато писала. Якщо сказати, що Марина кохала чоловіка, значить нічого не сказати: вона його обожнювала.

Ч и т е ц ь .

Писала я на аспидной доске,
И на листочках вееров поблеклых,
И на речном, и на морском песке,
Коньками по льду и кольцом на стеклах. —
И на столах, которым сотни зим...
И, наконец, — чтоб было всем известно!
Что ты любим, любим! Любим! Любим!
Расписывалась — радугой небесной.

В е д у ч и й 3. Десять на початку сімейного життя вона сказала: “Тільки при ньому можу жити так, як живу: абсолютно вільно”. Він був тим єдиним, хто її зрозумів і, зрозумівши, покохав. Сергія не налякала її складність, суперечливість, особливість, несхожість на всіх

інших. А взагалі, у неї в житті було багато захоплень, та якось Марина Іванівна сказала: “...Всю жизнь напролет пролюбила не тех...” Довірливість і неспроможність вчасно зрозуміти людину — ось причини частих і гірких розчарувань.

Звучить романс А. Петрова “Под лаской плюшевого пледа” на вірш М. Цветаєвої.

В е д у ч и й 1. А чи пам’ятаєте ви один із найвідоміших і найпопулярніших віршів поетеси, так звану пісню до коханого?

Звучить романс на слова М. Цветаєвої “Вчера еще в глаза глядела”.

В е д у ч и й 2. Навряд чи знайдеться людина, яка б не знала цих чудових рядків:

Мне нравится, что вы больны не мной,
Мне нравится, что я больна не вами,
Что никогда тяжелый шар земной
Не поплывет под нашими ногами.

Хіба не оригінально і зовсім по-сучасному звучать ці рядки, а написано їх було 1915 року. Їх адресатом був майбутній чоловік сестри — М. Мінц.

Звучить романс М. Таривердієва “Мне нравится” на вірш М. Цветаєвої.

В е д у ч и й 3. До революції, що сколихнула увесь світ, Цветаєва випустила три книжки. Серед поліфонічного багатоголосся літературних шкіл і напрямів вона зуміла зберегти свій власний голос. А між тим настав переддень революції. Йшла війна, і їй не було ні кінця ні краю. Світ корчився у численних стражданнях, ганьбі, приниженнях. Жалість, туга, біль переповняли серце поетеси:

Бессонница меня толкнула в путь.
— О, как же ты прекрасен, тусклый Кремль мой! —
Сегодня ночью я целую в грудь —
Всю круглую волнующую землю!..

В е д у ч и й 1. Трагічні і гіркі рядки вірша, створеного під враженнями війни. Голос поетеси лунає на захист страждаючої людини. Горе народу — ось що пронизало її душу.

Ч и т е ц ь .

Простите меня, мои горы!
Простите меня, мои реки!
Простите меня, мои нивы!
Простите меня, мои травы!
Мать крест надевала солдату,
Мать с сыном прощалась навеки...
“Простите меня, мои реки!”
“Простите меня, мои горы!”

Ведучий 2. У роки революції Цвѣтаєва вдивлялася у нове, у те, що відкривалося, без ворожості й роздратування. Усім високим духом своєї душі вона була на боці голодних.

Ведучий 3. З 1917 року для Марини Цвѣтаєвої настає пора випробувань. Вона мріяла про особисте, чесне життя й хотіла жити ним, та час нестримно втручався в це життя, а вона й не підозрювала, що історія диктувала “сюжети” її почуттям, її творчості. Існує думка, що політика була для поетеси чужою і ставилася вона до неї зовсім байдуже.

Це було майже правда... Та тільки майже... Звісно, Цвѣтаєва не займалася політикою, та, як непересічна особистість, вона відчувала трагізм революційних подій, не сприймаючи жорстокості, насилля та вбивств. А це торкнулося також кола людей, з якими вона спілкувалася, тих, хто був для неї близьким, кого вона любила, ким дорожила.

Ведучий 1. У листопаді 1917 року її чоловік Сергій поїхав на Дон, де формувалися частини Білої армії. Безперечно, Сергій був людиною обдарованою: в чомусь — слабкою, та в чомусь, як силі духу — дуже сильною. Перебуваючи в лавах Білої армії, він беззастережно вірив, що врятує Росію. Майже три роки жила Марина в голодній червоній Москві, не маючи жодної вісточки про чоловіка. На її долю випали не тільки нестатки, а й злидні. На руках zostалися дві дочки: Аріадна — старша й Ірина — трьох років. Прогодуватися було дуже важко, та вона не здавалася. Марина їздила селами, міняла речі на сало й борошно, стояла в черзі за пайковими оселедцями, тягала сани з гнилою картоплею. Однак поневіряння селами не поліпшували її становища. Вона була зовсім невмілою в побуті.

Ведучий 2. Восени 1919 року Марина, за порадою друзів, віддала своїх дівчат до підмосковного притулку, щоб врятувати їх від холоду й голоду. Та незабаром була змушена забрати звідти Алю, яка тяжко захворіла. У лютому 20-го втратила маленьку Іринку, що померла через холод та тугу за рідними.

Ч и т е ц ь .

Две руки, легко опущенные
На младенческую головку!
Были — по одной на каждую —
Две головки мне дарованы.
Но обеими — зажатými —
Яростными — как могла!
Старшую у тьмы выхватывая —
Младшей не уберегла.
Две руки — ласкать — разглаживать.
Нежные головки пышные.
Две руки — и вот одна из них
За ночь оказалась лишняя.

Светлая — на шейке тоненькой —
Одуванчик на стебле!
Мной еще совсем не понято,
Что дитя мое в земле.

Ведучий 3. Її вірші й поеми знічев'я читати не можна. Поезія Марини Цвѣтаєвої потребує відповідної роботи, зустрічної думки. Її вірші можна впізнати завдяки особливому, неповторному ритмові та інтонації. Поетеса безоглядно ламала інерцію старих, звичних для слуху ритмів: “Я не вірю віршам, які ллються. Рвуться — так”. Її ритміка постійно насторожує. Це як “фізичне серцебиття”...

Ведучий 1. З 1912-го по 1920 рік Марина Цвѣтаєва пише безперервно, та у світ не виходить жодна книжка. Тільки кілька випадкових віршів у петербурзьких “Північних записках”. Знали її тільки завзяті поціновувачі поезії. Не варто й казати, що для поета це справжня трагедія. Якось, відповідаючи кореспонденту, який з гіркотою сказав, що її, Цвѣтаєву, “не пам'ятають” в Росії, вона відповіла: “Ні, голубе, мене не “не пам'ятають”, а просто не знають”.

Ведучий 2. Через деякий час стало відомо, що Сергія хвилею відступу з армією Корнілова віднесло до Чехії. Він став емігрантом. Білий офіцер Сергій Ефрон відтоді обернувся для Марини на мрію, на прекрасного “білого лебедя”, героїчного й приреченого. Він не міг повернутися до Росії. Марина робить рішучий крок: 1922 року їде до чоловіка, звалює на свої тендітні плечі непомірно важку ношу російської біженки. Так розпочалася її сімнадцятирічна одиссея за кордоном — спершу в Німеччині, потім — у Чехії. У Чехії вони прожили понад три роки. Тут у них народився син Георгій.

Ведучий 3. У Чехії Цвѣтаєвій вдалося видати кілька книжок: “Разлука”, “Психея”, “Ремесло”. Це був своєрідний пік, а потому настав різкий спад, але не в творчості, а у виданні творів. Доля, що було прихилилася, знову замкнула вихід до читача.

Ведучий 1. Зрештою, Франція... Тут Цвѣтаєва прожила тринадцять з половиною років. Невдовзі після приїзду, у лютому 1926 року, в одному з паризьких клубів відбувся літературний вечір, який подарував їй повний тріумф, успіх, визнання, але водночас і нелюбів, заздрість дуже впливових людей.

Ведучий 2. У еміграції Цвѣтаєва не прижилася. Усе частіше від її творів відмовлялися газети та журнали. У 1928 році вийшла остання збірка, яку побачила авторка, — “После России”. Вона містила вірші 1922–1925 років. Проте Марина писала щонайменше ще 15 років.

Ведучий 3. Убогість, приниження, безправ'я оточили поетесу щільним кільцем. Лише завдячуючи кільком друзям, які допомагали матеріально, вона могла зводити кінці з кінцями. “У Парижі були дні, коли я готувала суп на свою сім'ю з того, що вдавалося підібрати на

базарі, — пригадувала Марина Цветаєва. — У Сергія заробітки випадкові. Знайти постійну роботу неможливо — Франція захлинається через безробіття”.

Розчаровуючись в еміграції, поетеса розуміла, що її читач там, на рідній землі, що російське слово відгукнеться перш за все в російській душі.

Ч и т е ц ь 1.

Тоска по родине! Давно
Разоблаченная морока!
Мне совершенно все равно —
Мне совершенно одиноко.
Всяк дом мне чужд, всяк храм мне пуст,
И все — равно, и все — едино.
Но если по дороге — куст
Встает, особенно — рябина...

Ч и т е ц ь 2. Її листи до знайомих і близьких сповнені нарікань на самотність і безпросвітні злигодні. Та у листах були і вірші... Основним адресатом її віршів у Росії був Пастернак. Його слово, його думки дуже для неї багато важили. Пастернакові Цветаєва присвятила чимало своїх рядків.

Ч и т е ц ь. “Расстояние: версты, мили...” (Чуває поезію).

В е д у ч и й 1. Вірші, долаючи усі перешкоди, зведені на їхньому шляхові сталінським режимом, текли в Росію. Їх везли знайомі й зовсім незнайомі люди; їх вчили напам'ять і переповідали.

Нарешті у тридцять дев'ятому Марина Іванівна з'явилася в Москві. Саме тоді, в 1940–1941-х почалася круговерть її віршів у столиці. Та це було вузьке коло. Її віршів не друкували. Публічних виступів не було. “Тут я не потрібна, там я неможлива”, — казала Марина Цветаєва.

В е д у ч и й 2. Повернулася до Росії поетеса разом із сином 18 червня 1939 року. Дочка та чоловік на два роки раніше. Поселилися вони в селі Болшево. Та це останнє щастя тривало недовго: у серпні заарештували дочку, а в жовтні — чоловіка. Сім'я Цветаєвої-Ефрон повернулася до Росії за жорстоких часів. Тих, хто приїздив із-за кордону, чи тих, хто побував у відрядженні за кордоном, вважали потенційними шпигунами. Марина Іванівна залишилася з сином без квартири, без засобів до існування.

В е д у ч и й 3. Щоб хоч якось заробити собі на прожиття, вона займалася перекладами. Восени 1940 року Держвидав хотів видати збірку її віршів, та це зосталось лише мрією.

В е д у ч и й 1. На початку війни Марина Іванівна разом із сином евакуювалася в складі письменницької організації в Чистополь, а потім до Єлабуги на Камі. Після кількох переїздів вона зупинилась в Чистополі. У цей час вона писала: “...Я поступово втрачаю відчуття

реальності: мене — усе менше і менше... Ніхто не бачить, що я рік шукаю очима — гак... Я рік приміряю смерть. Усе спотворене й страшне... Я не хочу помирати. Я хочу не бути...”

В е д у ч и й 2. Це сталося 31 серпня 1941 року в Єлабугі, в снігах убогої сільської хати, де жила з своїм сином.

Ч и т е ц ь.

Знаю, умру на заре! На которой из двух,
Вместе с которой из двух — не решитъ по заказу!
Ах, если б можно, чтоб дважды мой факел потух!
Чтоб на вечерней заре и на утренней сразу!
Пляшущим шагом прошла по земле! — Неба дочь!
С полным передником роз! Ни ростка не наруша!
Знаю, умру на заре! — Яструбиную ночь
Бог не пошлет по мою лебединую душу!
Нежной рукой отведя нецелованный крест,
В щедрое небо рванусь за последним приветом.
Прорось зари — и ответной улыбки прорез...
— Я в предсмертной икоте останусь поэтом!

В е д у ч и й 3. У документі, що засвідчував її смерть, у графі “Рід занять померлої” було написано — “евакуйована”.

В е д у ч и й 1. Лист до сина: “Мурлига! Пробач мені, та далі було б гірше. Я важко хвора, і це уже не я. Люблю тебе до божевілля. Зрозумій: далі я вже не могла жити. Передавай татові й Алі, — якщо побачиш, — що люблю їх до останньої хвилини, й поясни, що я загнана в кут”.

В е д у ч и й 2. Тут, біля останнього Рубікону всі почуття Марини Іванівни досягли абсолюту. Нудьга, глибока самотність; прийдешині морок і зима; трагічні відчуття особистої непотрібності; фатальне переконання, що нічого не вмієш; параліч волі, страх за сина (через три роки він таки загине на фронті).

Цветаєва пішла з життя, коли згасли останні іскорки енергії. Життя задавило її, щільно стиснувши зусібч.

В е д у ч и й 3. Її поховали на горі, там, де темніли сосни. Хто проводжав її в останню путь? Хто йшов за домовиною? Чи не все одно!.. Могила поетеси загубилася.

В е д у ч и й 1. “Немає в світі винуватих”, — сказав Шекспір. Та, можливо, хтось великий, хто колись скаже, що винуваті всі, — буде так само правдивим.

Простежуючи сьогодні життєвий шлях Марини Цветаєвої, читаючи її вірші й прозу, бачиш, скільки випробувань випало на долю цієї інтелігентки. Хочеться допомогти, і не можеш. Їй, мабуть, хотілося в найтяжчі хвилини дорікнути: “Що я вам зробила, люди, якщо почуваюся найнещаснішою із нещасних, найзнедоленішою людиною?”

Низько вклоняємося вам, Марино Іванівно! Пробачте нас за все! Пробачте наших батьків і дідів!

ЗАОЧНІ ОЛІМПІАДИ ІЗ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

У позакласній роботі із зарубіжної літератури потрібно широко використовувати форму заочної постійнодіючої олімпіади. Такий захід дуже своєрідний. У ньому можуть брати участь усі учні, які вивчають зарубіжну літературу. Заочна олімпіада позбавлена святковості та емоційних ефектів, не контролює знань учнів, а тільки підштовхує школярів до пошуку, адже відповіді на запитання можна дати в будь-який день до появи чергової серії запитань. За цей час учні, які зацікавилися запитаннями, мають змогу почитати науково-популярну літературу, енциклопедичні словники й сформулювати свої відповіді.

Для проведення заочної олімпіади організовують ініціативну групу з педагогів-словесників. Вони визначають мету заходу, кількість турів (раз у чверть, місяць, квартал), час і порядок проведення, добирають завдання для кожного туру, визначають кількість балів за відповіді. Пропонуємо таку систему критеріїв оцінювання: кожна правильна відповідь — 3 бали; правильна, але не повна відповідь — 2 бали; неповна відповідь — 1 бал, а пропущене завдання оцінюється нулем.

Про систему оцінювання учасники дізнаються із спеціального випуску літературного бюлетеня, в якому також вміщують варіанти завдань та правила участі в олімпіаді.

Про кращі відповіді кожного чергового туру обов'язково повідомляють у випусках радіогазети або шкільної щотижневої стіннівки.

Як форми позакласної роботи, заочні олімпіади можуть мати варіанти. Різними є не тільки кількість турів, а й їхня мета, відтак міняється характер завдань-запитань, запропонованих ініціативною групою.

Пропонуємо комплекс запитань для всіх турів і всіх класів.

Для V класу

1. Чим відрізняється народна казка від літературної?
2. Придумайте і запишіть історію, яка б сподобалася барону Мюнхгаузену.
3. Запишіть усі чарівні речі, про які довідалися із казок, прочитаних у 5 класі.
4. Що радила вживати Пеппі Довгапанчоха для того, щоб залишитися дитиною?
5. Що поєднує казки "Пані Метелиця" та "Дванадцять місяців"?

Для VI класу

1. Пригадайте напис на золотому яблуці, що опинилося на весільному столі, а також місце, де відбувалися події, що передували появі фрукта та стали наслідком цієї незвичайної появи.
2. У чому різниця між термінами "робінзонада" та "антиробінзонада"? Які твори з ними пов'язані, хто їх автори?
3. Пригадайте твір Жуль Верна "П'ятнадцятирічний капітан" і намалюйте карту просування шхуни "Пілігрим".
4. Уявіть, що ви їдете на безлюдний острів і можете взяти з собою 10 найнеобхідніших речей. Назвіть їх.
5. Напишіть звернення до народів, які закурили люльку миру.

Для VII класу

1. Напишіть листа до Шервудського лісу — Робіну Гуду.
2. Запишіть усі вислови з казки-притчі Екзюпері "Маленький принц", які стали крилатими й запам'яталися вам.
3. Чим відрізняється народна балада від літературної? Що в них спільного?
4. Назвіть героїв твору А.-К. Дойля "Собака Баскервілів" та їх прототипів.
5. Складіть з імен героїв роману В. Скотта "Айвенго" найдовший ланцюг, у якому кожне наступне ім'я розпочиналося б на літеру, якою закінчувалося попереднє.

Для VIII класу

1. Які жанри поезії Близького Сходу ви знаєте? Назвіть їх. Дайте розгорнуту характеристику газелі як жанру ліричної поезії.
2. Охарактеризуйте епоху, в якій жив і творив римський поет Публій Овідій Назон.
3. Що поєднує Мендельсона й Софокла?
4. Доба класицизму. Що характерне для неї?

Для IX класу

1. У чому полягає основний внесок Філдінга у європейську літературу XVIII століття?
2. Проаналізуйте вірш Г. Гейне "Чому троянди немов неживі".
3. Доведіть, що образ Вільгельма Теля не лише романтичний, а й реалістичний, а сам герой — добра людина.

Для X класу

1. Напишіть твір-роздум “Один день у сім’ї Боварі”.
2. Чи можна вважати любов Горіо до дочок прикладом “бальзаківської пристрасті”? Чому?
3. Чи можна наш час визначити як добу Растіньяків?

Для XI класу

1. Назвіть відомих вам лауреатів Нобелівської премії в галузі літератури.
2. Повість Кафки “Перевтілення” і казка Аксакова “Червона квіточка”. Що спільного в цих творах?
3. До якого з творів Такубоку можна використати картину Хокусай “Красуня”. Обґрунтуйте свою позицію.
4. Охарактеризуйте поняття “потік свідомості”.

КОНФЕРЕНЦІЇ

Значне місце у системі позакласної роботи відводять роботі з науковою та науково-популярною літературою. Особливо це стосується старшої вікової групи школярів.

Учні охоче читають рекомендовані вчителем книги із літературознавства, історії літератури. Та цього замало. Старшокласникам потрібні зустрічі, на яких вони могли б обмінюватися враженнями, обговорювати спірні питання й обстоювати свої думки.

Для цього пропонуємо проводити читацькі, теоретичні й теоретико-практичні конференції.

Спершу словесник проводить невеличке соціологічне опитування. Учні заповнюють анкети, пишуть відгуки або твори-мініатюри на тему, пов’язану з опрацьованою книжкою. Організаційна група, очолювана вчителем, готує матеріали для об’яви, складає запитання для вікторини, оформляє кросворди та ребуси.

Також готують літературний бюлетень, виставку малюнків до книги, виставку книжок автора або інших авторів на таку саму тематику.

Пропонуємо орієнтовний план проведення читацької конференції за книжкою Яна Парандовського “Алхімія слова”.

1. Розповідь про Яна Парандовського, його життя й творчий шлях.
2. Коротке повідомлення про біографічну школу в системі літературознавства.

3. Повідомлення-доповіді за розділами книги:

- Покликання.
- Життя.
- Майстерня.
- Натхнення.
- Робота.
- Слово.
- Таємниці ремесла.
- У лабіринтах літератури.
- Від першої до останньої думки.
- Слава і безсмертя.

4. Читання кращих відгуків та творів-мініатюр про книжку Яна Парандовського.

5. Проведення вікторини за матеріалами книжки з визначенням і нагородженням переможців.

Слід зазначити, що в підготовці доповідей та повідомлень велику роль відводять учителю, його порадам і консультаціям. Інколи учнівські роботи, підготовлені до презентації, потребують серйозного редагування.

Цікаво проходять конференції за умови, коли учитель-словесник готує не тільки виступаючих, а й опонентів, яких залучають до обговорення.

Науково-практичні й теоретичні конференції присвячують творчості письменника, критика, журналіста або цілому літературному напрямку, залежно від того, яку мету поставив перед собою і обраною формою роботи вчитель-словесник.

ЛІТЕРАТУРНІ ВІКТОРИНИ

1. Як називається найкращий у світі засіб проти температури? У якому творі можна знайти його рецепт? (Цей “нудотний порошок” придумав Карлсон. Його готують за таким рецептом: трохи цукерок, додати печива. Усе це треба перемішати. А. Ліндгрен “Малюк і Карлсон, який живе на даху”).

2. Назвіть чарівницю, яка боялася води. Скільки років вона не вмивалась? (Чарівниця Бастінда. Не вмивалась 500 років. О. Волков “Чарівник Смарагдового міста”).

3. Де проживають слонопотами? (У книзі О. Мілна “Вінні-Пух і всі-всі-всі”).

4. Хто із героїв відомої книжки вчив абетку п’ять років і три місяці? (Гаргантюа із книги французького письменника Франсуа Рабле “Гаргантюа і Пантагрюель”).

5. Як звали головного ворога Холмса? Назвіть його фах і твір, у якому він зустрічається. (*Професор Моріарті. Математик. А.-К. Дойль "Пригоди Шерлока Холмса"*).

6. Музичний інструмент, на якому грав Холмс? Творчості якого музиканта він надавав перевагу? (*Холмс грав на скрипці. Захоплювався творчістю Паганіні*).

7. Пригадайте число, що стало фатальним у пошуках скарбу і ввійшло в назву твору про ці пошуки. (*Дванадцять. Твір Ільфа і Петрова "Дванадцять стільців"*).

8. Назвіть ім'я третього велетня із твору Рабле "Гаргантюа і Пантагрюель". (*Грангузье*).

9. Яка річ допомагала Пеппі Довгаланчоха залишатися дитиною? (*Чарівна горошина*).

10. Якою мовою було написано "Магабгарату"? (*Мовою санскрит*).

11. Назвіть ріку, яка неодноразово згадується у творах Марка Твена "Пригоди Тома Соєра і Гекльберрі Фінна". (*Міссісіпі*).

12. Отрута, від якої померла Емма Боварі. (*Миш'як*).

13. Пригадайте людину, яка одночасно є національним героєм Греції й відомим англійським письменником. (*Джордж-Ноел-Гордон Байрон*).

14. Ім'я принца, який мав дві пристрасті: грати в "мишоловку" та розмовляти з черепом. (*Гамлет*).

15. Що в перекладі означає ім'я Есміральда? (*Смарагд*).

ВІКТОРИНА ЗА ТВОРОМ ДЖ. СВІФТА "ПРИГОДИ ГУЛЛІВЕРА"

1. Яким іменем назвали Гуллівера в країні ліліпутів? Що воно означає? (*Квінбус Флестрін. У перекладі з ліліпутської означає "людина-гора"*).

2. Що супермініатюрні люди знайшли у кишнях Гуллівера. Розпізнайте ці речі за описом:

а) "...великий шмат цупкого полотна, який міг би правити за килим до парадної зали Вашої Величності". (*Носовичок*);

б) "...величезну срібну скриню зі срібним-таки віком, якого ми, оглядачі, не могли самі підняти. Ми попросили Чоловіка-Гору підняти віко, і один з нас, залізши в скриню, опинився по коліна в якомусь поросі, що, злетівши вгору, аж до наших облич, примусив нас обох довго чхати". (*Табакерка*);

в) "...виявлено величезний стос тонких білих пластин, складених до купи; стос цей, у три людини завтовшки, перев'язаний міцним канатом. Кожна пластина вкрита чорними знаками, ко-

жен з півдолони завбільшки, які ми смиренно дозволяємо собі вважати за літери". (*Книга*);

г) "У лівій кишені камізельки лежала якась машина з двадцятьма довгими палями, на зразок огорожі перед палацом Вашої Величності". (*Гребінець*);

г) "У великій кишені з правого боку середнього чохла ми побачили порожнистий залізний стовп з людину завдовжки, з'єднаний з міцним шматком дерева ще більшого розміру; з одного боку стовпа випинають великі залізи виступи у вигляді химерних фігур, призначення яких ми не знаємо". (*Пістолет*);

д) "У лівій кишені були два чорних стовпи неправильної форми; стоячи на споді кишені, ми ледве дотяглися до їхнього верху. Один із них має футляр і скидається на суцільну брилу; на верхньому кінці другого є якийсь білий круглий предмет, як дві наші голови завбільшки. Всередині кожного стовпа сховано по величезній сталевій пластині". (*Ножі*);

е) "З правої кишені звисає довгий срібний ланцюг, прикріплений до якоїсь чудної машини, що лежить на дні кишені. Ми звеліли витягти все, що було прикріплено до ланцюга; вийнята річ виявилась схожою на кулю — зісподу срібну, а зверху зроблену з якогось прозорого металу. На прозорому боці ми побачили якісь чудні знаки, розміщені по колу, але доторкнувшись до них пальцем заважала та прозора речовина". (*Годинник*);

е) "З лівої годинникової кишені Чоловік-Гора, на нашу вимогу, видобув сітку завбільшки з рибальський невід, але зроблену так, що вона відкривається і закривається так, як гаманець". (*Гаманець*);

3. Тридцять шість років ішла війна між Ліліпутією і Блефеску. Через що розгорілася ця війна? (*Буквально через вийдене яйце*).

4. Яка вигадка Гуллівера змусила імператора Блефеску просити миру у керівництва Ліліпутією? (*Герой притягнув у порт столиці Ліліпутії 50 кораблів Блефеску*).

5. Як називається країна велетнів? (*Країна Бробінген*).

6. Яким іменем назвали Гуллівера в країні велетнів? (*Грільдіг, що означає "карлик"*).

7. Що допомагало літаючому острову переборювати закон земного тяжіння? (*У центрі острова — велика печера. У печері — діамантовий циліндр, а в ньому — гігантський магніт, за допомогою якого нересувається острів*).

8. Пригадайте випадки, коли слуги час від часу плескали по губах і вухах своїх господарів. (*Били по губах тоді, коли треба було говорити, і по вухах — коли слухати*).

9. Назвіть країни, до яких Гуллівер потрапив у своїй третій подорожі. (*Лапута, Белнібарбі, Глабдадріб, Лагнеггу, Японія*).

10. Пригадайте, що у перекладі означає назва країни, до якої Гуллівер подорожував востаннє — Гуїнгім? (*Кінь, а у буквальному перекладі — вінець природи*).

ЧИ ЗНАЄШ ТИ МІФОЛОГІЮ?

1. Що означає слово “міф”? (*Слово, переказ*).
2. На якому острові жив Дедал? (*Крит*).
3. Як називається споруда, внутрішня будова якої така складна, що звідти неможливо вийти? (*Лабіринт*).
4. Як звали сина Дедала? (*Ікар*).
5. Назвіть грецького бога — повелителя вогню і блискавиць. (*Зевс*).
6. Якому народу належить міф “Хлопчик Місячний Сміх”? (*Індійському*).
7. Хто автор “Пісні про Гайявату”? (*Генрі Лонгфелло*).
8. Предмет, що був символом миру й злагоди. (*Люлька*).
9. Хто такий Сварог? (*Бог вогню*).
10. Богиня зла у слов'ян. (*Мара*).
11. Бог війни у греків та слов'ян. (*Арес, Перун*).
12. Хто такий Яма? (*Бог смерті*).
13. Хто такий Брахма? (*Бог, творець всього*).
14. Як звали улюблену дочку Зевса, що народилася з його голови, непереможну войовницю, богиню мудрості та знань? (*Афіна Паллада*).
15. Антонім слова “хаос”. (*Космос*).
16. За що Афродіта покарала сина річкового бога Кефіса й нимфи Левріопи — Нарциса? (*За самозакоханість*).
17. Ім'я сина повелителів усіх вітрів Еола й засновника міста Корінфа. (*Сізіф*).

ЧИ ЗНАЄШ ТИ ЛІТЕРАТУРУ?

1. Цей поет є автором глибоких філософських трактатів. Відомий як історик, фізик, математик, астроном. Назвіть його справжнє ім'я, хоча у світі він відомий як “персидський Вольтер”. (*Омар Хаям. Повне його ім'я — Гіяс-ад-Дин Абу-аль-Факх Омар ібн Ібрагім Хаям Нішапурі*).
2. Великий іспанський письменник прожив бурхливе, сповнене пригод життя: воював, мав поранення, потрапив у полон до піратів, був викуплений, мандрував, був двічі ув'язнений і виправданий; у

тюрмі почав писати; жив і помер у бідності. Пригадайте ім'я цього письменника. (*Мігель Сервантес де Сааведра*).

3. Назвіть ім'я, яке порушує логічність низки представників Відродження: Данте, Рабле, Гомер, Шекспір.

4. Доля якого відомого французького письменника тісно пов'язана з Україною: Флобер, Гюго, Бальзак, Аполлінер, Верлен?

5. У передмові до українського видання його творів перекладач Анатоль Перепада писав: “Він став героїчною легендою... в той час, коли на зміну героям і легендам приходили виконавці і статистика. Він неухильно йшов до великих істин, впевнившись, що найголовнішого очима не побачиш: найглибше бачиш тільки серцем. Про кого йдеться? (*Антуан де Сент Екзюпері*).

6. Кому із відомих представників Відродження Ліна Костенко присвятила ці рядки?

Під вечір виходить на вулицю він.

Флоренція плаче йому навздогін.

Ці сльози вже зайві. Минуло життя.

Йому вже в це місто нема вороття.

(Данте)

7. Якщо Афродіта з'явилася зранку з морської піни, Афіна Паллада — у обід з голови Зевса, то він вперше заявив про себе на звичайному іспиті. Про кого йдеться? (*Олександр Пушкін*).

8. У його віршах відзначився літературний поворот надзвичайної ваги. Він вивів австрійську й німецьку літературу із застою. Він переборював імпресіонізм і неоромантизм і при цьому домігся рідкісної естетичної гармонії. Саме він належить до числа небагатьох поетів, які підготували поезію до виходу із замкненого кола естетизму, її вирішальний поворот до великого світу, що пізнає усі таємниці життя. (*Рільке*).

9. Хто у 17 років вступив до армії Наполеона й брав участь у поході на Москву 1812 року? (*Стендаль*).

10. Який роман має підзаголовок “Хроніка XIX століття”? (“Червоне і чорне”).

11. Що означає слово “гобсек”? (*Живоїд*).

12. Про який твір великий Гете говорив: “Знайомство з цим твором засвідчує рівень культури нації. Його мусить прочитати кожен”. (“Пісня про Нібелунгів”).

13. Кого з визначних французьких письменників називали титаном Відродження? (*Ф. Рабле*).

14. Кому належать слова: “Людина — не бог і не дух. Вона лише зерно вічності. Це, власне, і є найбільша мука” (*І. Такубоку*).

15. Кого називали “російською Сапфо”? (*Анну Ахматову*).

16. Улюблений напій розбійників із Шервудського лісу. (*Чорне пиво*).

17. Коли в Британії святкують день Робіна Гуда? (*У першу неділю травня*).

18. Як називався кінь Тараса Бульби? (*Чорт*).

19. Чію усмішку не змогли знищити ні написи, ні каміння? (*Мони Лізи*).

ПРО КОГО ЦІ СЛОВА?

1. "...Він охопив усі сторони людського життя, змусив звучати струни божественної арфи, виводив із неї найніжніші звуки, сильні акорди серця, що іноді так хвилювали серця багатьох людей..." (*В. Скотт про Байрона*).

2. "Так, ця людина була великою. Він у муках відкривав нові світи, по-прометеївськи повстав проти рабства і насильства, і слава його імені досягла небачених гірських вершин". (*Генріх Гейне про Байрона*).

3. "Звідки Я? Я з мого дитинства. Я прийшов з дитинства як з країни..." (*Антуан де Сент-Екзюпері про себе*).

4. "Я пішов своєю особистою стежкою, не знаючи і не питаючи нікого, чи то була справді краща дорога. Я знав лише одне: це була моя дорога". (*Сетон-Томпсон про себе*).

5. "Все, що я писав, я писав з думкою про читача, і значення моїх творів, якщо воно є, полягає саме в тому, що я намагався розкрити перед читачем перспективу краси в житті і краси в людині". (*Я. Івашкевич про себе*).

6. "Я повинен примусити вас повірити в любов, у життя..." (*Рей Бредбері про себе*).

7. "Мені насправді доводилося стріляти у ведмедів і полковати на китів, та все це важко порівняти з відчуттями, які я вперше пережив за книгами Майна Ріда". (*А.-К. Дойль про Майна Ріда*).

8. Про свою роботу він зробив такий запис: "Упродовж 14 років я ні одного дня не почувався здоровим, я прокидався хворим і лягав в ліжку змученим, і весь цей час я працював, не відступаючи від свого обов'язку й наміченого шляху. Я писав у ліжку, писав, коли мене лихоманило, писав, коли мене роздирав кашель, писав, коли через слабкість крутилася голова, і, мені здається, я з честю підняв рукавичку, кинуту мені долею, і здобув перемогу в поєдинку з життям". (*Р. Стівенсон про себе*).

ЗМІСТ

ВСТУП	3
КЛУБНА РОБОТА.	5
КВК "У країні крилатих висловів"	8
Літературна вітальня	11
ГУРТКОВА РОБОТА	23
"І на морі, і на суходолі..."	38
Подорож по країні, якої немає на мапі	52
ЛІТЕРАТУРНІ ВЕЧОРИ	68
Через віки з любов'ю	69
ЛІТЕРАТУРНІ РАНКИ	90
"Через поле, через гай іде до нас Миколай..."	90
ЗАХОДИ-ЗМАГАННЯ	101
"Розумники й розумниці"	101
"Чорний ящик"	107
"Зоряний час"	115
ТИЖНІ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	117
УСНИЙ ЛІТЕРАТУРНИЙ ЖУРНАЛ "Я ЗНАЮ СИЛУ СЛОВА"	122
ЗАОЧНІ ОЛІМПІАДИ ІЗ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	132
КОНФЕРЕНЦІЇ	134
ЛІТЕРАТУРНІ ВІКТОРИНИ	135
Вікторина за твором Дж. Свіфта "Пригоди Гуллівера"	136
Чи знаєш ти міфологію?	138
Чи знаєш ти літературу?	138
Про кого ці слова?	140

1500

ТОВ «А.С.К.»

Відділ реалізації навчальної літератури:

03057, Київ, вул. Желябова, 2, 2-й під'їзд, 3-й поверх, офіс 308
тел/факс (044) 455-58-94;
тел. 455-51-78, 455-58-91, 455-58-92, 456-21-44
E-mail: ask_oul@i.com.ua

Відділ реалізації:

03057, Київ, вул. П. Нестерова, 3, 5-й поверх
тел. (044) 455-58-89, 241-94-96
E-mail: askkniga@i.com.ua
☒ 03057, Київ-57, а/с 30

**Відділ реалізації професійної книги
і літератури для вищої школи:**

03057, Київ, вул. Желябова, 2, 2-й під'їзд, 1-й поверх, офіс 101
тел/факс (044) 456-43-62; тел. 456-20-65, 241-90-87
E-mail: askbooks@iptelecom.net.ua

“Книга-поштою”:

☒ “А.С.К.”, відділ “Книга-поштою”,
вул. Желябова, 2, офіс 308, Київ, 03057
тел. (044) 241-88-10, 455-58-94
E-mail: askpost@i.com.ua

Магазин:

03057, Київ, вул. П. Нестерова, 3/2
тел. (044) 458-03-37

Навчальне видання

МАРТИНЕЦЬ Алла Михайлівна

**Позакласна робота
з зарубіжної літератури**

Посібник для вчителя

Художник П. Кузь

Редактор Г. Кошманенко

Коректор Н. Кунцевська

Відповідальна за випуск О. Шевчук

Підписано до друку 25.06.04. Формат 84x108 1/32.

Папір газетний. Друк високий. Умовн.-друк. арк. 7,56.

Тираж 3000. Зам.

“Видавництво А.С.К.”, 02147, Київ-147, Русанівська набережна, 12.

Свідоцтво Держкомінформу України ДК № 1082 від 10.10.2002.

Висновок державної санітарно-епідеміологічної експертизи

Міністерства охорони здоров'я України № 5.03.02-04/4843 від 12.02.04.

ПП “Модем”, Харків, пр. Леніна, 60

НБ ПНУС

777970